



**BURSA İLİ HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ TAKİ TASARIMI
EĞİTİM PROGRAMININ İNCELENMESİ**

MERVE ARSLANOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

NİSAN, 2016

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Merve
Soyadı : ARSLANOĞLU
Bölümü : El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı / Dekoratif Ürünler Eğitimi
Bilim Dalı
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının İncelenmesi

İngilizce Adı : Bursa Province Public Education Centers Check Jewelry Desing Training Program

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı:

Merve ARSLANOĞLU

İmza:

.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Merve ARSLANOĞLU tarafından hazırlanan “Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Prof. Dr. Mediha GÜLER) (Başkan)

(El Sanatları Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: (Prof. Dr. Zeynep ERDOĞAN)

(Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Bölümü , Ankara Üniversitesi)

.....

Üye: (Yrd.Doç.Dr.Serpil ORTAÇ)

(El Sanatları Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi:/...../.....

Bu tezin El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Ad Soyad

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....



Sevgili Hocam ve Aileme.....

TEŞEKKÜR

Araştırmanın planlanıp yürütülmesinde yardımlarını esirgemeyen Sayın Hocam Prof. Dr. Mediha GÜLER' e teşekkür ederim. Araştırmam sırasında benden yardımlarını esirgemeyen, her zaman bana destek olan Sevgili Aileme sevgi ve saygılarımı sunuyorum.



**BURSA İLİ HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ TAKI TASARIMI
EĞİTİM PROGRAMININ İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Merve ARSLANOĞLU
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Nisan 2016**

ÖZ

Araştırmanın genel amacı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı bulunan Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının incelenmesi, günümüzdeki yeri, bu programdan yararlanan kursiyerlerin beklentileri ve program hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerler oluşturmaktadır. Bu evrenden rastgele seçilen 40 kursiyer araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerlere uygulanan anketlerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde, toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra istatistiksel çözümlemelerin yapılması için SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 10 paket programından yararlanılmıştır. SPSS 10 paket programından faydalanılarak frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmış, her sorunun ortalaması alınarak, bulgular uygun tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır. Halk Eğitim Merkezlerinin insanlara yararı konusunda tüm yaş gruplarına açık olması, meslek edindirme merkezi olması, sosyal aktivite aracı olması, boş zamanı değerlendirme açısından yararlı buldukları görülmektedir. Kursiyerlerin çoğunluğunun boş zamanlarını değerlendirmek için kursa katıldıkları görülmekle birlikte, el becerilerini geliştirmek için de kursa katılan kursiyerlerin çok sayıda olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğu malzemelerini yurt içinde takı malzemeleri satan işyerlerinden temin etmekle birlikte, yakın çevrelerinden de temin ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı yapımında hammaddesi taş olan malzemeleri tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra ekonomik olması açısından hammaddesi plastik olan malzemeleri de tercih ettikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan kursiyerlerin takı yapımında en çok dizme tekniğini, misina örgü tekniğini ve tığ örgüsü tekniğini kullanmalarına rağmen şiş örgüsü tekniğini ve tezgahta örgüyü çok nadir kullandıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun katıldıkları programın amaçlarına ulaştıkları, programda yer alan konuları yeterli bulduğu, uygulanan öğretim

yöntemlerini yeterli bulduğu, öğretim araç-gereçlerini yeterli bulduğu, yararlanılan kaynakları yeterli bulduğu, uygulanan değęerlendirme ölçeklerini yeterli bulduğu görölmektedir. Araştırma sonunda ortaya çıkan sorunlara dayalı olarak araştırmacı tarafından ortaya konulan önerilere yer verilmektedir.



Bilim Kodu : -

Anahtar Kelimeler : Bursa, Eğitim, Program, Halk Eğitim Merkezleri, El Sanatları,
Tasarım, Takı.

Sayfa Adedi : 197

Danışman : Prof. Dr. Mediha GÜLER

**BURSA PROVINCE PUBLIC EDUCATION CENTERS CHECK
JEWELRY DESING TRAINING PROGRAM**

(M.S. Thesis)

Merve ARSLANOĞLU

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

April 2016

ABSTRACT

The overall objective of the research apprenticeship and Investigation of Non-Formal Education connected to the General Directorate of Ontario Provincial Public Education Jewelry Design Training Program in Central, current location, is to determine the participants' views on the prospects and programs that benefit from this program. Browse universe when the 2012-2013 academic year in Bursa Public Education Centers in Jewelry Design trainees participating in the training program is created. This randomly selected from the universe of 40 participants constitute the sample. Bursa received public education Research Centers participating in the Training program, trainees jewelry design applied in resolving of the data obtained from the survey, the collected data to a computer to do statistical analysis of after they are imported into SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 10 Pack program. SPSS 10 package program by utilizing frequency (f) and percentage (%) values are calculated by taking the average of each problem, findings should be turned into proper tables. People are open to people of all ages about the benefits of education centers, vocational training center that, being social activity, leisure time while they found useful for the evaluation. Is seen participating in the course of the majority of the trainees to assess their free time together, the trainees attending courses to develop manual skills appear to be numerous. To ensure the establishments that sell jewelry supplies the majority of the materials in the country of trainees participating in the study were seen in the immediate environment they provide. Raw materials used in making jewelry majority of trainees who participated in the research shows they prefer materials with stones. As well as being economical in terms of raw materials, it is seen that the preferred plastic. The construction team of trainees who participated in the research most marshaling techniques, fishing and crochet knitting techniques, despite using the techniques of knitting and knitting techniques in the stalls are somewhat rare. The majority of trainees who participated in the study reach their objective of the program they attended, the subjects in the program finds enough, he found enough of the teaching method,

teaching materials that it finds sufficient source material that it deems sufficient, seems to find applicable assessment scales enough. Are included as suggestions put forward by the researchers based on the problems arising at the end of the study.



Science Code : -

Key Words : Bursa, Education, Program, Public Education Centres, Hand Arts, Design,
Jewelry

Page Number : 197

Supervisor : Prof. Dr. Mediha GÜLER

İÇİNDEKİLER

ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ	xxi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xxvi
BÖLÜM I. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Varsayımlar	6
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Eğitim Hakkında Genel Bilgiler	9
2.1.1. Eğitimin Tanımı	9
2.1.2. Eğitimin Amacı	10
2.1.2.1. Topluma Yönelik Amaçlar	11
2.1.2.2. Bireyi Hedef Alan Amaçlar	11
2.1.3. Eğitimin İşlevleri	12
2.1.3.1. Eğitimin Toplumsal İşlevleri	12
2.1.3.2. Eğitimin Ekonomik İşlevi	12

2.1.3.3. Eğitimin Siyasal İşlevi	13
2.1.3.4. Eğitimin Gizli İşlevleri	14
2.1.3.5. Eğitimin Bireysel İşlevi	14
2.1.4. Eğitimin Sınıflandırılması	15
2.1.4.1. Formal Eğitim	15
2.1.4.1.1. Örgün Eğitim	16
2.1.4.1.2. Yaygın Eğitim	16
2.1.4.2. İnfomal Eğitim	17
2.2. Yaygın Eğitim Hakkında Genel Bilgiler	18
2.2.1. Yaygın Eğitimin Tanımı	18
2.2.2. Yaygın Eğitimin Amaç ve Görevleri	20
2.2.3. Yaygın Eğitim Merkezlerinin Kuruluş ve Görevleri	21
2.2.3.1. Kuruluş	21
2.2.3.2. Merkezlerin Görevleri	21
2.2.3.3. Yaygın Eğitimden Sorumlu İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı veya Şube Müdürünün Görev ve Sorumlulukları	22
2.2.4. Yaygın Eğitimin İlkeleri	24
2.2.5. Yaygın Eğitimin Özellikleri	24
2.2.6. Yaygın Eğitimin Gereği	25
2.2.7. Yaygın Eğitimde Gereksinimler	28
2.2.7.1. Toplumsal Gereksinimler	28
2.2.7.2. Bireysel Gereksinimler	28
2.2.8. Yaygın Eğitimi Zorunlu Kılan Nedenler	28
2.2.8.1. Ekonomik Nedenler	28
2.2.8.2. Sosyal Nedenler	28

2.2.8.3. <i>Kültürel Nedenler</i>	28
2.2.8.4. <i>Siyasal Nedenler</i>	28
2.2.9. <i>Türklerde Yaygın Eğitimin Tarihi Gelişimi</i>	29
2.2.9.1. <i>Türkler Müslüman Olmadan Önce</i>	29
2.2.9.2. <i>Türkler Müslüman Olduktan Sonra</i>	29
2.2.9.2.1. <i>Medreseler</i>	29
2.2.9.2.2. <i>Ahiler</i>	29
2.2.9.2.3. <i>Loncalar</i>	29
2.2.9.2.4. <i>Ordu</i>	30
2.2.9.3. <i>Cumhuriyetten Sonra</i>	30
2.2.10. <i>Yaygın Eğitimin Hukuki ve Bilimsel Dayanakları</i>	32
2.2.11. <i>Şuralarda Yaygın Eğitim</i>	33
2.2.12. <i>Kalkınma Planlarında Yaygın Eğitim</i>	35
2.2.13. <i>Yaygın Eğitim Hizmetleri Veren Kurum ve Kuruluşlar</i>	36
2.2.13.1. <i>Milli Eğitim Bakanlığı</i>	36
2.2.13.1.1. <i>Ana Görevi Yaygın Eğitim Olan Birimler</i>	36
2.2.13.1.2. <i>Örgün ve Yaygın Eğitimi Birlikte Yürüten Birimler</i>	36
2.2.13.2. <i>Başbakanlığa Karşı Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar</i>	36
2.2.13.3. <i>Diğer Kaynaklar</i>	36
2.2.13.4. <i>Gönüllü Kuruluşlar</i>	37
2.2.13.5. <i>Meslek Kuruluşları</i>	37
2.2.13.6. <i>Mahalli İdareler</i>	37
2.2.13.7. <i>Kamu İktisadi Kuruluşları</i>	38
2.3. <i>Halk Eğitim Hakkında Genel Bilgiler</i>	38
2.3.1. <i>Halk Eğitimin Tanımı</i>	38

2.3.9. Halk Eğitim Merkezlerinde Yürütülen Etkinlikler	55
2.3.9.1. Genel Eğitim Programları	55
2.3.9.2. Mesleki Eğitim Programları	55
2.3.9.3. Kurslar	55
2.3.10. Halk Eğitimi Örgütü	55
2.3.10.1. Merkezde	55
2.3.10.2. İllerde	56
2.3.10.3. İlçede	56
2.3.10.4. Köylerde	56
2.4. Sanat Hakkında Genel Bilgiler.....	56
2.4.1. Sanatın Tanımı	56
2.4.2. Sanatın Tarihçesi.....	57
2.4.3. Sanat ve Eğitim	57
2.4.4. Sanat Eğitimi İlkeleri	58
2.5. El Sanatları Hakkında Genel Bilgi.....	58
2.5.1. El Sanatlarının Tanımı.....	58
2.5.2. El Sanatlarının Tarihçesi	59
2.5.3. El Sanatlarının Hammaddeye Göre Sınıflandırılması	60
2.5.3.1. Hammaddesi Hayvansal Olan El Sanatları.....	60
2.5.3.2. Hammaddesi Ahşap Olan El Sanatları.....	61
2.5.3.3. Hammaddesi Taş Olan El Sanatları	61
2.5.3.4. Hammaddesi Toprak Olan El Sanatları	61
2.5.3.5. Hammaddesi Maden Olan El Sanatları.....	61
2.5.3.6. Hammaddesi Cam Olan El Sanatları	61
2.5.3.7. Hammaddesi Deri ve Hayvansal Atık Olan El Sanatları..	62

2.5.3.8. Hammaddesi Kabuk, Saz, İnce Dal ve Sap Olan El Sanatları.....	62
2.5.4. El Sanatlarının Özellikleri	62
2.5.5. El Sanatlarının Sorunları.....	63
2.5.6. El Sanatlarının Faydaları.....	63
2.5.6.1. Ekonomik Faydaları	63
2.5.6.2. Sosyal Faydaları	63
2.5.7. El Sanatlarının Olumlu Kılınması İçin Yapılması Gerekenler...	63
2.5.8. El Sanatlarının Turizm Açısından Önemi	64
2.5.9. El Sanatlarının Günümüzdeki Yeri ve Durumu.....	64
2.5.10. El Sanatlarının Ülke Ekonomisindeki Yeri.....	64
2.5.11. El Sanatlarında Takının Yeri ve Önemi.....	65
2.6. Tasarım Hakkında Genel Bilgiler	66
2.6.1. Tasarlamanın Tanımı.....	66
2.6.2. Tasarımın Tanımı	66
2.6.3. Tasarım Öğeleri (Unsurları)	66
2.6.3.1. Çizgi	67
2.6.3.2. Yön	67
2.6.3.3. Biçim	67
2.6.3.4. Ölçü-Oran	67
2.6.4. Tasarım Süreci.....	68
2.6.5. Tasarımda Aranılan Özellikler	68
2.6.5.1. Birbirine Uymak	68
2.6.5.2. Tamamlılık	68
2.6.6. Tasarım İlkeleri	69
2.6.6.1. Denge	69

2.6.6.2. <i>Bütünlük (Birlik)</i>	69
2.6.6.3. <i>Tekrar</i>	70
2.6.6.4. <i>Zıtlık</i>	70
2.6.6.5. <i>Aralık</i>	70
2.7. Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Dersi Hakkında Genel	
Bilgiler	71
2.7.1. Programın Tanımı	71
2.7.2. Programın Uygulanması ile ilgili Genel Açıklamalar	71
2.7.3. Genel Amaçlar	72
2.7.4. Ünite Dağılım Tablosu	72
2.7.4.1. <i>Ünite 1. Taş, Boncuk ve Metallerden Takı Yapma</i>	73
2.7.4.2. <i>Ünite 2. Oyalardan Takı Yapma</i>	73
2.7.4.3. <i>Ünite 3. Polimer Kilden Takı Objesi Yapma</i>	74
2.7.4.4. <i>Ünite 4. Doğal Objelerden Takı Yapma</i>	75
2.7.5. Programın Değerlendirilmesi	75
2.7.6. Programda Kullanılacak Araç ve Gereç Listesi	75
2.7.6.1. <i>Araçlar</i>	75
2.7.6.2. <i>Gereçler</i>	76
2.7.6.3. <i>Yapıştırıcı</i>	77
2.8. Takı Hakkında Genel Bilgiler	77
2.8.1. Takının Tanımı	77
2.8.2. Takının Tarihçesi	77
2.8.3. Takı Çeşitleri	81
2.8.3.1. <i>Kullanılan Gerece Göre Kadın Takıları</i>	81
2.8.3.2. <i>Yapım tekniklerine Göre Kadın Takıları</i>	81
2.8.3.3. <i>Kullanım Yerlerine Göre Kadın Takıları</i>	81

2.8.3.3.1. Baş Süslemesinde Kullanılan Takılar	82
2.8.3.3.2. Boyunda Kullanılan Takılar	86
2.8.3.3.3. Bele Takılan Takılar	87
2.8.3.3.4. Göğse Takılan Takılar.....	88
2.8.3.3.5. Bileğe Takılan Takılar	88
2.8.3.3.6. Parmaklara Takılan Takılar	89
2.8.3.4. Cinsiyete Göre Takılar	90
2.8.3.4.1. Erkek Takıları	90
2.8.3.4.2. Kadın Takıları	90
2.8.4. Takı Seçimini Etkileyen Faktörler	90
2.8.5. Geleneksel Takı Çeşitleri	90
2.8.6. Takıların Kullanıldığı Yere Göre Fizyonomik Tasnifi.....	91
2.8.7. Takı Tasarımı	91
2.8.7.1. İşlevsel Ölçütler	92
2.8.7.1.1. Fizyolojik Ölçütler	92
2.8.7.1.2. Fiziksel Çevre Ölçütleri	92
2.8.7.1.3. İletişimsel Ölçütler	92
2.8.7.2. Psikolojik Ölçütler	92
2.8.7.2.1. Algısal Ölçütler.....	92
2.8.7.2.2. Sosyo-Kültürel Ölçütler.....	93
2.8.7.2.3. Duygusal Nitelikler	93
2.8.7.2.4. Anlatımsal Ölçütler	93
2.8.7.3. Teknolojik Ölçütler	93
2.8.7.3.1. Malzeme Ölçütleri	93
2.8.7.3.2. Üretim Yöntemi Ölçütleri	93
2.8.7.3.3. Ekonomik Ölçütler	93

2.8.8. Takının Giyimdeki Yeri ve Önemi	94
2.9. Takı Yapımında Kullanılan Araç-Gereçler Hakkında Genel Bilgiler	94
2.9.1. Kargaburun	94
2.9.2. Yuvarlatıcı.....	94
2.9.3. Yan Keski	95
2.9.4. Silikon Tabancası.....	95
2.9.5. Makas	95
2.9.6. Çakmak	96
2.9.7. Mezura	96
2.9.8. Şiş.....	97
2.9.9. Tığ.....	97
2.9.10. İğneler.....	98
2.9.10.1. Boncuk İğnesi	98
2.9.10.2. Dikiş İğnesi	98
2.9.11. Zincir	98
2.9.12. Mumlu İplik	99
2.9.13. Misina	99
2.9.14. Bakır Tel	99
2.9.15. Naylon İp.....	100
2.9.16. Deri İp (Sırım)	100
2.9.17. Halka	100
2.9.18. Boncuk Çeşitleri.....	101
2.9.19. Çeşitli Metaller.....	101
2.9.20. Küpe Çengeli.....	102
2.9.21. Silikon Lastik	102
2.10. Takı Yapımında Kullanılan Teknikler Hakkında Genel Bilgiler.....	102

2.10.1. Dizme Tekniği	102
2.10.2. Dűđűm Tekniđi	103
2.10.3. Çivi Kıvrırma Tekniği.....	103
2.10.4. Tel Kıvrırma Tekniği	103
2.10.5. Şiř Örgűsű ile Takı Yapımı	104
2.10.6. Tıđ Örgű	104
2.10.7. Misina Örgű	105
2.10.8. İğne İşi.....	105
2.10.10. Halka Birleştirme	105
2.10.11. Makara Tel Kıvrırma.....	105
2.11. Halk Eğitim Merkezlerinde Yapılan Takı Teknikleri	106
2.12. İlgili Araştırmalar	107
BÖLÜM III. YÖNTEM	109
3.1 Araştırmanın Modeli	109
3.2 Evren ve Örneklem	109
3.3 Verilerin Toplanması.....	109
3.4 Verilerin Analizi.....	110
BÖLÜM IV. BULGULAR VE YORUMLAR	111
4.1.Kursiyerlerin Kişisel Niteliklerine İlişkin Bulgular	111
4.2. Kursiyerlerin Halk Eđitim Merkezleri Hakkındaki Dűřűnceleri ile İlgili Bulgular	113
4.3. Kursiyerlerin Takı Tasarımı Kursu Hakkındaki Dűřűnceleri ile İlgili Bulgular	114
4.4. Kursiyerlerin Takıların Üretimi Hakkındaki Dűřűncelerine İliřkin Bulgular	118

4.5. Kursiyerlerin Takı Tasarımı Kursu Programının Etkililiği Hakkındaki	
Düşünceleri ile İlgili Bulgular.....	120
BÖLÜM V. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	123
5.1. Sonuç	123
5.2. Öneriler	125
KAYNAKLAR.....	127
EKLER.....	133
Ek-1. Anket Formu	135
Ek-2. Bilgi Formları	142
Ek-3. Araştırma İzni	168

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ünite Dağılım Tablosu.....	72
Tablo 2. Kursiyerlerin Yaş Aralıklarını Gösteren Dağılım	111
Tablo 3. Kursiyerlerin Cinsiyet Durumunu Gösteren Dağılım	112
Tablo 4. Kursiyerlerin Öğrenim Durumunu Gösteren Dağılım	112
Tablo 5. Kursiyerlerin Meslek Durumunu Gösteren Dağılım	113
Tablo 6. Halk Eğitim Merkezlerinin İnsanlara Yararı ile İlgili Dağılım	113
Tablo 7. Halk Eğitim Merkezindeki Takı Tasarımı Kursundan Nasıl Haberdar Olduğu İlgili Dağılım	114
Tablo 8. Halk Eğitim Merkezindeki Takı Tasarımı Kursunu Tercih Etme Nedeni Olduğu İlgili Dağılım	115
Tablo 9. Takı Yapımında Kullanılan Malzemelerin Temini ile İlgili Dağılım.....	115
Tablo 10. Takı Yapımında Kullanılan Malzemenin Rengini Seçerken Nelere Dikkat Edildiği ile İlgili Dağılım	116
Tablo 11. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Ürünün Model Tespiti ile İlgili Dağılım	116
Tablo 12. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Takılarda En Çok Kullanılan Hammaddeler ile İlgili Dağılım.....	117
Tablo 13. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Takılarda Hangi Teknikleri Kullandığı ile İlgili Dağılım.....	117
Tablo 14. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Takıların Değerlendirilmesi ile İlgili Dağılım	118

Tablo 15. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Ürünlerin İlgi Çekici Olma Durumu ile İlgili Dağılım.....	118
Tablo 16. Takı Tasarımı Kursunda En Fazla Üretilen Takıların Sıklık Derecesi ile İlgili Dağılım	119
Tablo 17. Takı Tasarımı Kursundan Yapılan Ürünlerle Piyasadaki Ürünler Arasındaki Benzerlik Durumu ile İlgili Dağılım	119
Tablo 18. Kursiyerlerin Takı Tasarımı Programında Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ile İlgili Dağılım	120
Tablo 19. Takı Tasarımı Programındaki İçerik/Konuların Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım	120
Tablo 20. Takı Tasarımı Programında Uygulanan Öğretim Yöntemlerinin Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım	121
Tablo 21. Takı Tasarımı Programının Yürütülmesinde Yararlanılan Öğretim Araç- Gereçlerinin Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım	121
Tablo 22. Takı Tasarımı Kursunda Yararlanılan Kaynakların Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım	122
Tablo 23. Takı Tasarımı Kursunda Uygulanan Değerlendirme Ölçeklerinin Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım.....	122

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Tepelik.....	82
Şekil 2. Alınlık.....	83
Şekil 3. Küpe	83
Şekil 4. Hızma	84
Şekil 5. Taçlar.....	84
Şekil 6. Yanak döven	85
Şekil 7. Hamaylı	86
Şekil 8. Kolye	87
Şekil 9. Kemer ve kemer tokaları.....	87
Şekil 10. Broş.....	88
Şekil 11. Halhal	88
Şekil 12. Bilezik.....	89
Şekil 13. Yüzük	90
Şekil 14. Kargaburun	94
Şekil 15. Yuvarlatıcı	94
Şekil 16. Yan keski	95
Şekil 17. Silikon tabancası	95
Şekil 18. Makas	96
Şekil 19. Çakmak.....	96
Şekil 20. Mezura.....	97
Şekil 21. Şiş	97

Şekil 22. Tığ	97
Şekil 23. İğneler	98
Şekil 24. Zincir	98
Şekil 25. Mumlu iplik	99
Şekil 26. Misina	99
Şekil 27. Bakır tel	99
Şekil 28. Naylon ip	100
Şekil 29. Deri ip(Sırım).....	100
Şekil 30. Halka.....	101
Şekil 31. Boncuk çeşitleri	101
Şekil 32. Çeşitli metaller	101
Şekil 33. Küpe çengeli	102
Şekil 34. Dizme tekniği.....	102
Şekil 35. Düğüm tekniği	103
Şekil 36. Çivi kıvrırma tekniği	103
Şekil 37. Tel kıvrırma tekniği	104
Şekil 38. Tığ örgü	104
Şekil 39. Misina örgü.....	105
Şekil 40. İğne işi	105
Şekil 41. Bileklik	142
Şekil 42. Bileklik	144
Şekil 43. Kolye	146
Şekil 44 Kolye.	148
Şekil 45. Kolye.	150
Şekil 46. Kolye	152
Şekil 47. Bileklik ve yüzük	154

Şekil 48. Kolye	156
Şekil 49. Kolye	158
Şekil 50. Yüzük	160
Şekil 51. Yüzük	162
Şekil 52. Yüzük	164
Şekil 53. Yüzük	166



SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı



BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitim, bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1982, s.12). Eğitim, toplumla gerçekleşen, toplum tarafından etkilenen ve biçimlenen, toplumu etkileyen ve biçimlendiren, toplum değiştikçe değişen ve değiştiği oranda toplumu da değiştiren bir süreçtir (Er, 1997, s.69). Eğitim, insanın biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel yönleri ile ilgili ve bu yönlerle ilgilenen bir kavram haline gelmiştir. Eğitim bir noktada bireyin sosyalleştirilmesi sürecidir. Birey, içinde bulunduğu toplumun örf, adet ve geleneklerini yaşamak ve aktarılması gerekenleri yaşatmak durumundadır.

Eğitim, toplumun yaratıcı gücü ve verimini attıran, bireye yeteneklerini geliştirme olanağı veren, sosyal adalet, fırsat ve olanak eşitliği ilkelerini gerçekleştiren en etkili araçtır. Eğitim yalnızca bilgi aktarmak değil aynı zamanda yaşam biçimini oluşturmak için yapılan tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Türkoğlu, 1997, s.2). Eğitim toplumsal gelişim içinde, bireyin toplum değerlerine ve yaşam biçimlerine uyum sağlamasının yanı sıra üretime yönelik faaliyetleri ile toplum kalkınmasına da katkıda bulunmaktadır (Güler ve Özdemir, 2003).

İnsanları etkileyen davranışlarının değişmesine neden olan farklı eğitim şekilleri söz konusudur. Bu da formal ve informal eğitim olarak açıklanmaktadır (Taşpınar, 2006, s.2). Okullarda ya da kurumlarda bir plan ya da program uygulanarak gerçekleştirilen eğitime formal eğitim denir.

Formal eğitim, amaçlıdır, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak yapılır, öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Bu nedenle bu eğitime biçimsel eğitim de denilmektedir. Eğitim süreci öğretmen tarafından planlanır, uygulanır ve izlenir. Eğitim

başlangıcından bitişine kadar özel bir çevre içinde kontrollü olarak yürütülür. Sürecin belli aşamalarında ve sonunda değerlendirme işlemi yer alır. Okullardaki eğitim formaldır (Demirel ve Kaya, 2005, s.9).

İnformal eğitim, gelişigüzel kültürlemeyle gerçekleşen eğitim olarak da adlandırılabilir. İnformal eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Diğer bir deyişle, böyle bir eğitim, belli bir plan ve program uygulanmadan, yaşam içinde kendiliğinden gerçekleşir. Amaçlı ve planlı değil, gelişigüze'dir. Bu nedenle bu eğitime "doğal eğitim" de denilmektedir. Kişi karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle etkileşimde bulundukça farkında olmadan yeni şeyler öğrenir (Demirel ve Kaya 2005, s.8).

Formal eğitim, örgün ve yaygın eğitim olarak ikiye ayrılır (Demirel ve Kaya, 2007, s.11). Örgün eğitim, kişilerin yaşama atılmadan, diğer bir deyişle iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul ya da okul niteliği taşıyan yerlerde genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli yasalara göre düzenlenen eğitimidir.

Yaygın eğitim, örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış durumda olanlara, gittikleri okullardan erken ayrılanlara ya da örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitimidir. Yaygın eğitim, örgün eğitim kurumlarının dışında eğitim görenler için uygulanan kısa ve uzun dönemli eğitimidir. Örneğin; halk eğitimi, hizmetiçi eğitim seminerleri ve iş başında eğitim uygulamaları yaygın eğitim kapsamına girmektedir (Demirel ve Kaya 2005, s.10).

Halk eğitimi için birbirine az çok benzeyen çeşitli tanımlar verilmektedir. Bir tanıma göre halk eğitimi genellikle on beş ya da daha ileri yaşta olup normal okul, üniversite sisteminin dışında bulunan kimselerin yararına sunulan ve gereksinimlerine göre düzenlenen eğitimidir. Bir başka tanıma göre ise halk eğitimi zorunlu öğretim çağına çıkmış ve asıl uğraşısı artık okula gitmek olmayan kimselerin, yaşamlarının herhangi bir aşamasında duyacakları öğrenme gereksinimini ve ilgiyi doyurmak üzere özellikle düzenlenen etkinlikleri ve programları kapsar. Bu etkinliklerin ve programların içine mesleki eğitim, mesleki eğitim dışındaki eğitim, meslek eğitimi, genel eğitim, biçimsel nitelik taşıyan ve taşımayan öğrenme türleri girdiği gibi, ortak sosyal amaçlara yönelik eğitimde girer (Demirel ve Kaya 2005, s.11).

Halk eğitim merkezlerinde, herhangi bir meslek ya da sanat sahibi olmayanları, mesleki bilgi ve beceri ile donatarak, meslek sahibi olmalarına yardımcı olma ve meslek sahibi olanlara da bu alandaki bilgileri kazandırmaya yönelik eğitim verilir (Celep, 1995, s.21). Bütün bunlar gösteriyor ki; insan yarattığı işi, eseri yüceltmek, onu güzel, gelişmiş ve etkileyici kılmak için sanat kelimesini kullanır. Bir başka deyişle sanatın ayırıcı özelliklerinden biri, onun günlük, basit ve sıradan şeylerin üstünde olmasıdır (Öztürk, 2003, s.106-107). Sanat insanın, toplumun zihni özelliklerini ve seviyesini en iyi yansıtan alandır.

Orta Asya'dan günümüze kadar Türkler yaşadıkları her dönemde ve her bölgede varlıklarını hissettirerek çevrelerindeki toplumları etkilemişler ayrıca onlardan da etkilenmişlerdir. Bu etkileşim sonucunda zengin kültürel yapıya sahip olmuşlardır. Bu kültürün en önemli unsurlarından biri de el sanatlarıdır (Akgül, 1998).

El sanatları ferdin bilgi ve becerilerine dayanan, makine gücüne az ihtiyaç gösteren, geleneksel sanat özellikleri taşıyan veya ihtiyaçlardan doğan üretime dönük faaliyetlerdir (Muallaoğlu ve Nasırlı, 1983). Bilindiği üzere el sanatları bir milletin kültürünün, varlığının ve kişiliğinin en canlı belgelerinden sayılır. İnsan yiyecek, barınma, avlanma, giyecek, süslenme, eğlence vb. gereksinimlerini karşılarken hep el sanatlarından ve onun ürünlerinden yararlanmıştır.

İnsan ilk var olduğu günden bu yana her gittiği ve egemenlik kurduğu yere en basitinden, en karmaşık ve gösterişlisine kadar el sanatlarını ve bu sanatlara ilişkin kültürünü de birlikte taşımıştır (Arlı, 1984). Zamanın yıpratıcı etkisine dayanamayan ve bu süreçten olumsuz yönde etkilenen el sanatlarında günümüzde bozulmalar meydana gelmiş ve eski özelliğini yitirmiştir. El hünerine dayanan sabırla üretilen ve sayıları fazla olmayan el sanatı ürünleri makinenin ürettiği ve yığın ürünlerle yarışamaz oldu.

Böylece batının malları iç piyasaya egemen oldu. Makineye sahip olan ülkelerin sanayi ürünleri, makineleşmeyen ülkelerin el tezgahlarına dayalı yerel endüstrilerini hızla çöktürdüler (Öztürk, 1984). Bütün bunlara rağmen el sanatlarını temel geçim kaynağı olarak kullanmayı başarmışlardır.

El sanatları kullanım alanları ve kullanılan hammaddeye göre sınıflandırılabilir. Bunlar içerisinde en önemlilerinden birisi de takı tasarımı ve üretimidir. Kendini yaratan toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının, teknik ve estetik becerisinin ürünü olan takı, hem

kendi toplumunun geçmişinden hem de etkileşim içinde olduğu kültürlerden beslenir, ardıllarına kaynak olur (Türe, 2005, s.11).

Takılar, tarih boyunca insanlar arasında etkileşim ve iletişimin bir aracı, kültürel değerlerin ve yaşam tarzlarının göstergesi, fiziksel yatırımların nesnesi, yaşam dekorunun bir ögesi ve sosyal bir mesaj niteliği taşımışlardır. Sözsüz iletişimin aracı olarak kabul edilen takı ürünleri, kültürün üzerine yansıdığı çeşitliliklerinde ve tasarımlarında, üretimin şekilleri ve kullanım biçimlerinde onları üreten toplumun mesajlarını verdiği gibi, onları kullanan insanların kimliklerini de yansıtır. Takı ürünü insanlar arasında bir köprü olduğu kadar, iletişimi durduran, insanları birbirinden ayıran bir engel olarak da karşımıza çıkar (Demirtaş, 1996).

Takı ürünleri, ortaya çıktıkları toplumun, yapısal özellikleri hakkında saptamalar yapılmasında yardımcı olur. Takının formu, malzemesi ve üretim şekli toplumun sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan hangi noktada olduğunun göstergesidir. Takılar süslenmenin dışında, inançlara ve geleneklere bağlı kalarak da hazırlanmakta, bu amaçla hazırlanmış takılar, toplumun inançlarını yansıtmaları bakımından kutsal sayılmaktadır (Özbaşı, 1989).

Halk eğitim merkezlerindeki El Sanatları Programı içinde yer alan Takı Tasarımı Programının içeriği, işlenişi, ne kadar, nasıl ve nerelerde uygulandığı, yeterli ve yetersiz yönlerinin neler olduğu açıklanarak Halk Eğitim Merkezleri içinde sahip olduğu yer hakkında bilgi edinilmesi ve daha sonra hazırlanacak olan takı tasarımı programının gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülerek, Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının incelenmesi, günümüzdeki yeri, bu programından yararlanan kursiyerlerin beklentileri ve program hakkındaki görüşleri nelerdir? probleminden hareketle: “Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının İncelenmesi” araştırma konusu olarak belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmanın genel amacı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı bulunan Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının incelenmesi, günümüzdeki yeri, bu programdan yararlanan kursiyerlerin beklentileri ve program hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir.

Bu genel amaç dahilinde araştırma süresince şu sorulara cevap bulunmaya çalışılacaktır.

1. Takı tasarımı eğitim programının içeriği ve işlevi nasıldır?
2. Takı tasarımında yazılı kaynak temini ne derece yeterlidir?
3. Takı tasarımı eğitim programında kullanılan öğretim yöntemleri yeterli midir?
4. Takı tasarımı eğitim programında kullanılan araç-gereçler nelerdir?
5. Takı tasarımı eğitim programında kullanılan teknikler nelerdir?
6. Takı tasarımı eğitim programında yapılan ürünler nelerdir?
7. Kursiyerlerin kişisel bilgileri, programa geliş amaçları nelerdir?
8. Kursiyerlerin takı tasarımı eğitim programına ilişkin görüşleri nelerdir?
9. Kursiyerlerin takı tasarımı eğitiminde malzeme teminine ilişkin görüşleri nelerdir?
10. Kursiyerlerin takı tasarımı eğitim programının süresine ilişkin görüşleri nelerdir?
11. Kursiyerler, programda hangi sorunlarla karşılaşmaktadır?
12. Kursiyerlerin takı tasarımı eğitim programını geliştirmeye yönelik önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

El sanatları insanların yeteneklerini ortaya çıkaran kültürümüzü en güzel anlatan, geçmişle gelecek arasında bir kültür köprüsü kuran ve insanların iç dünyasındaki duygularını dışa aktarabilme fırsatı veren bir olgudur. İnsan hayatının her aşamasında büyük bir öneme sahiptir. Toplumlar ve insanlar arasındaki yakınlaşmayı sağlamaktadır (Başlangıç, 1981). Bu sebepten dolayı el sanatlarının belgelenerek, yaşatılarak yeni kuşaklara aktarılması, geliştirilmesi ilgili kurum ve kuruluşların görevidir.

Fakat kurum ve kuruluşların kredi olanaklarının sınırlı, az, aynı zamanda bazı şartlara bağlı oluşu ve hükümet desteğinin yetersizliği el sanatlarının gelişmesini önleyen faktörlerden biri olmuştur (Onuk, Akpınarlı, ve Ortaç, 1998, s.3). Bu durum, yüzyılların kültürel birikimini yok olmayla karşı karşıya getirmiştir. Oysa geçmişten günümüze geleneklerimizi, kültürümüzü taşıyan el sanatlarını yaşatmak, tarihsel birikime sahip bir toplum için ulusal bir görevdir (İmer, 1997).

El sanatları çalışmalarının devamlılığının sağlanması, ürünlerinin çeşitliliğinden ve özelliğinden dolayı kullanıma sunulması açısından önemlidir. Bu konuda yapılacak

Çalışmaların başında kuşkusuz yöresel el sanatlarının durumunun tespiti gelmektedir. Bu tespit yöresel araştırmalarla sağlanabilir.

İnsanlığın bilinen 35 bin yıllık kültür tarihinin başlarında takı ve süsleme hem dinsel büyüsel amacı, hem de toplum içindeki statüyü belirleme görevini yüklenmiş, vazgeçilmez sosyal bir ihtiyaç halini alıp, kendini ifade etmenin aracı olmuştur. Giderek karmaşıklaşan günümüz toplumsal yapısında, küreselleşen kültürün moda akımları takıyı aksesuara dönüştürmüş gibi görünmektedir. Ancak etnik ve dinsel kimlikleri ifade etme istekleri ve toplumsallaşmaktan uzaklaşıp, bireyselleşen insanın geçmişe duyduğu güçlü entelektüel zlem takının anlam ve amacını çok daha karmaşık hale getirmiştir (Türe, 2004, s.27).

El sanatlarımızın geçmişinde ve bugününde önemli bir yere sahip olan takı tasarımı ve üretimi, eğitim veren Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerinde ki, bu programı incelemek, araştırmak, belgelemek, geliştirmek ve tanıtmak üzere planlanan bu araştırma takı tasarımı programının daha sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ve bu programın varsa eksik yönlerinin giderilmesinde faydalı olacaktır. Kursiyerlerin aldıkları programa ilişkin görüşleri, istekleri, programın olumlu-olumsuz yönleri belirlenerek, olumsuzlukların giderilip, verilen programın geliştirilmesine fayda sağlayacaktır. Programda verilen eğitimin geçerliliğini saptama açısından kursiyer görüşlerini almak için bu araştırma büyük önem taşımaktadır.

Takı tasarımı programına katılan kursiyerlerin, programa ilişkin görüşleri var olan programın geliştirilmesi için son derece önemlidir. Bu araştırma Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının incelenmesi ile ilgili böyle bir çalışma yapılmaması açısından önemlidir. Yapılan araştırma diğer ilerde yapılacak benzeri araştırmalarda kaynak teşkil etme açısından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Zaman ve olanaklar araştırmayı gerçekleştirmek için yeterlidir.
2. Takı tasarımı hakkında yararlanılan kaynaklar geçerli ve güvenilirdir.
3. Veri toplama yöntemi, araştırmanın amacına uygundur.
4. Anketlerden elde edilen bilgiler geçerli ve güvenilirdir.
5. Kaynak kişilerin bilgileri geçerli ve güvenilirdir.
6. Araştırma için seçilen örnekleme, evreni temsil edecek nitelikte belirlenmiştir.

7. Bu araştırma gelecekte yapılacak araştırmalara bir kaynak olabilecek niteliktedir.

1.5. Sınırlılıklar

1.Araştırma Bursa ilinde bulunan Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programı ile sınırlıdır.

2.Araştırma veri toplama aracı olarak geliştirilen anket ile sınırlıdır.

3.Veriler literatür ve Bursa Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim programına devam eden kursiyerlerin görüşleri ile sınırlıdır.

4.Araştırma araştırmacıya verilen süre ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Aksesuar: Parçayı bütünleyen, ana işleve etkisi olmayan nesne (Korkusuz, 1992, s.185).

Altın: Yumuşak, kolay işlenebilen bir madendir; soğukken de çekiçlenebilir. Altından dövme ve döküm teknikleri uygulanarak istenen her şekil yapılabilir (Erginsoy, 1978, s.9).

Başlık: Başa takılan ya da fese dikilen özellikle gümüşten ve gümüşle ilgili bütün tekniklerle yapılan süs eşyası. Ayrıca başlıklar biçim ve durumlarına göre fes, taç, tepelik gibi adlar alırlar (Kuşoğlu, 1994).

Delik İşi (Kesme Ajur) Tekniği: Metal üzerine, çelik kalemle, kesici ve delici aletlerle yapılan, zemin oyularak, boşaltılarak süsleme tekniğine delik işi (kesme ajur) tekniği denir (Kuşoğlu, 1994).

Döküm Tekniği: Madenlerin potada eritilmesi, bunu ardından erimiş madenlerin istenilen biçimlerde hazırlanmış taş veya kil kalıplarla dökülerek dondurulmasıyla döküm tekniği keşfedilmiştir. Bir üretim hatasını kaldırmak için takı yapım sanayinde kullanılmıştır (Bulat, 2000).

Eğitim: İşletme içinde veya dışında, formal programlar yoluyla veya kendi kendine veya tecrübe kazanma yoluyla bir kişinin bilgi, yetenek ve becerilerinde değişiklik yapma faaliyetleridir (Koçel, 1989, s.19).

Gümüş: Doğada hem doğal maden, hem de cevher olarak mevcuttur. Altın gibi yumuşak bir madendir; soğukken de çekiçlenebilir (Erginsoy, 1978, s.10).

Maden: Doğada ya doğrudan metalik halde veya cevher olarak mevcuttur (Erginsoy, 1978, s.7).

Savatlama (Niello): Desenin madenin yüzeyine çelik kalemlerle kazınarak işlenir (Mandıracı, 1996).

Takı: Vücudun çeşitli yerlerine takılan, çeşitli malzeme ve tekniklerle, çeşitli biçimlerde yapılmış olan süs eşyasıdır (Barışta, 2002).

Tasarım: “Bir yapı veya aygıtın bölümlerinin kağıt üzerine çizilmiş biçimi” anlamında kullanılan ve “tasar” kökünden türetilmiş olan “tasarı” sözcüğüne dayanmaktadır. Tasarı kavramı, bir kimsenin yapmayı düşündüğü, olması veya yapılması istenen bir şeyin zihinde aldığı biçim olarak ifade edilebilir (Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 1997).

Yaygın Eğitim: Genel olarak yaygın eğitim, “örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkmış fertlere ilişkin bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için örgün eğitimin yanında veya dışında onların ilgi ve istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim – öğretim – üretim - rehberlik ve uygulama faaliyetleri” olarak tanımlanabilir (Anonim, 1992, s.59).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Eğitim Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1. Eğitimin Tanımı

Eğitim, bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1982, s.12). Eğitim yalnızca bilgi aktarmak değil aynı zamanda yaşam biçimini oluşturmak için yapılan tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Eğitim, toplumun yaratıcı gücünü ve verimini attıran, bireye yeteneklerinin geliştirme olanağı veren, sosyal adalet, fırsat ve olanak eşitliği ilkelerinin gerçekleştiren en etkili araçtır (Türkoğlu, 1997, s.2).

Eğitim insanın doğumundan ölümüne kadar devam eden önemli bir süreçtir. Bu süreç insan içindir. İnsan yaratılan varlıklar içerisinde en üstün olanıdır. İnsan bu kadar önemli ise de eğitimde aynı derecede önem taşımaktadır. Aynı zamanda insan durağan bir varlık değildir. Daima kendini yenileyen daha iyiye gitmek isteyen bir varlıktır. Bunu da ancak eğitimle gerçekleştirebilecektir (Taşpınar, 2006, s.2).

Eğitim kelimesinin Türkçede birbirinden farklı en azından şu altı anlamı ifade edecek biçime kullanıldığı görülüyor:

1. Disiplin,
2. Sosyal hizmet,
3. Kazantı,
4. Öğrenim,
5. Sosyal kurum,
6. Kasıtlı kültürlenme süreci (Ertürk, 1982, s.9).

İdealist anlayışa göre eğitim, özgür ve bilinçli insanoğlunun Allaha olan yükseltici uyum çabalarının bitimsiz sürecidir. Realist anlayışa göre eğitim, yeni kuşaktaki bireylere kültürel mirası aktararak, onları yetişkinler toplumuna uyuma hazırlama sürecidir. Pragmatist anlayışa göre ise eğitim, bireyi yaşantılarını yeniden inşa yoluyla yetiştirme sürecidir (Ertürk, 1982, s.11).

Çağdaş bilimsel anlayışa göre eğitim; bireyin bedensel, duygusal, düşünsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve toplumu için en uygun şekilde gelişmesi oluşumudur. Kısaca bireyin her yönüyle bir bütün olarak kendisi ve toplumu için en uygun düzeyde geliştirilmesi sürecidir (Yeşilyaprak, 2010, s.2).

2.1.2. Eğitimin Amacı

Eğitim kurumu diğer toplumsal kurumlar gibi toplumsal ihtiyaçları karşılamak için ortaya çıkmıştır. Temel amacı toplumdaki bu işlevleri yetiştirerek onlar topluma uyumlu ve topluma yararlı hale getirerek olan eğitim kurumunun işlevleri o toplumda eğitimin amaçlar ile bağlantılı olup onun tarafından biçimlendirilir. Bir bakıma toplumsal amaçlara göre eğitimin amaçları da değişir (Yüksel, 2011).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde toplumun üyelerinde bulunması gereken “ideal insan” nitelikleri Türk Milli Eğitiminin genel amaçları başlığı altında şöyle belirlenmiştir.

Türk Milli Eğitiminin Genel Amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1. Atatürk İnkılaplarına ve Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Türk Milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan milli demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk Vatandaşlarının ve Türk Toplumı' nun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milleti' ni çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Kayhan ve Eroğlu, 2007, s.10). Eğitimin, topluma yönelik ve bireyi hedef alan olmak üzere iki çeşit amacı vardır.

2.1.2.1. Topluma Yönelik Amaçlar

- Toplumun yaşam geleneğini ve sürekliliğini sağlamak,
- Kültürü zenginleştirip biçimlendirerek toplumun yenileşmesine katkıda bulunmak (Paşu, 2007),
- İyi üretici ve tüketiciler yetiştirerek ekonomik verimi artırmak ve toplumun refah düzeyini yükseltmek,
- Siyasal bilinç uyandırarak yetiştirdiği bireyleri, sorumlu vatandaşlar haline getirmek.

2.1.2.2. Bireyi Hedef Alan Amaçlar

- Bireyleri sosyalleştirerek, onların toplumun fonksiyonel üyeleri olmalarını sağlamak.
- Bireyi, kendi amaçlarını tespit edebilen, çevresini denetim altına almayı başarabilen, akılcı ve mantıksal davranışlara sahip olan ve kendisini objektif olarak ifade edebilen toplumsal bir varlık haline getirmek.
- Kişiye iyi bir yaşam tarzı sağlamak, yaratıcı ve yansıtıcı düşüncüyü öğretmek, bedensel ve ruhsal gelişimini istenilen yönde oluşturmak.
- Değişik durumlara uyum sağlama ve farklı düzeylerdeki kişilerle etkileşim kurabilme becerilerini kazandırmak.
- Bireyin karar alma yetilerini geliştirmek, olumsuz davranışlarını düzelterek, istenilen türdekileri yetiştirmektir.
- Eğitim geleneksel olarak, toplumsal açıdan kültürün aktarılması ve geliştirilmesini, bireysel açıdan ise ruh sağlığı dengeli insan yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Paşu, 2007).

2.1.3. Eğitimin İşlevleri

2.1.3.1. Eğitimin Toplumsal İşlevleri

Eğitim bireyleri hem birbirinden farklı, hem de birbirine benzer hale getirmeye çalışır. Eğitimin işlevi, bireylere kişilik kazandırılması ve yeteneklerini ortaya çıkarması, onları birbirinden farklı hale getirmesidir. Eğitim bireyleri birbirine benzer hale getirerek de toplumun bütünlüğü ve devamlılığını sağlar. Eğitimin toplumsal işlevini üçe ayırabiliriz.

- Toplumun kültür mirasının birikimi ve yeni nesillere aktarılması,
- Öğrencilerde toplumsallaşmanın sağlanması,
- Yenilik ve toplumda gelişme sağlayıcı bireyler yetiştirme (Taşpınar, 2006, s.23).

Eğitim kurumunu bu süreçteki temel fonksiyonlarını birisi mevcut toplumsal kültürün norm ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılması ve toplumun bütünlüğünü ve sürekliliğini sağlamasıdır. Bu bağlamda eğitimi sosyal kontrol aracı olarak nitelendirebiliriz (Yüksel, 2011). Bu özelliği ile eğitim toplumda mevcut kültürü korumaya, düzeni bozucu yöndeki davranışları denetlemeye yöneliktir.

Bu durumda eğitimden beklenen yalnızca mevcut kültürel değerlerin yeni kuşaklara aktarılması değil aynı zamanda toplumda meydana gelen değişmelere uyum gösterebilecek bu değişme katkıda bulunacak bir biçimde yetiştirilmelerine sağlanacaktır (Yüksel, 2011).

2.1.3.2. Eğitimin Ekonomik İşlevi

İnsana yapılan yatırım, en önemli, en ekonomik ve kültürel faaliyetler için yapılan yatırımdır. Bir ülkenin zenginliği, madenleri, fabrikaları değil, eğitilmiş insanlarıdır. Maden dağları, petrol gölleri bir gün biter, ama eğitilmiş insanlar, o madeni de, petrolü de yaratabilir.

Kalkınma insanla olur. “ Bir ülkedeki teknolojik gelişme ile o ülke insanların eğitim düzeyi arasında bir ilişki vardır.” Eğitim uzun vadeli bir ekonomik yatırımdır. Sanayinin ihtiyaç duyduğu elemanlar eğitim kurumlarında yetiştirilir. Eğitim ve ekonomi iç içedir. Eğitilmiş insanın üretim gücü yüksektir. Üretim gücü yüksek bireylerin bulunduğu ülkelerde milli gelir yüksektir. Milli geliri yüksek ülkelerde eğitime daha çok ödenek ayrılabilir. Eğitim sadece üretim gücü yüksek insanlar yetiştirmekle kalmaz, aynı zamanda bilinçli tüketici de yetiştirmektedir. Basına yansıdığı kadarıyla Türkiye’ de üretilen sebze ve meyvenin üçte biri tarlada ziyan olmaktadır.

Eğitim kurumlarından mezun olan öğrencilerin kısa bir süre sonra hizmetiçi eğitime ihtiyacı vardır. Bazı alanlarda bir yılda bilgi eskimektedir. Hangi alanda olursa olsun alanındaki yeni gelişmeler hizmetiçi eğitimle çalışanlara kazandırılması gerekir. Ekonomi sürekli araştırma, yenilik ve dinamik bir durum gerektirir (Taşpınar, 2006, s.27).

2.1.3.3. Eğitimin Siyasal İşlevi

Eğitim kurumları bulundukları ülkenin ihtiyaç duyduğu idari ve siyasi liderleri de yetiştirir. Örneğin, ülkemizin ihtiyacı olan idarecileri Siyasal Bilimler Fakülteleri yetiştirir. Bu kurumlardan yetişen siyasi liderler de vardır.

Her ülkenin eğitim kurumlarında o ülkenin siyasi rejimi doğrultusunda eğitim yapılması normal bir olaydır. Ancak zamanımızda eğitim, sadece eğitim kurumlarına bağlı olmaktan çıkmıştır. Medya sınır tanımamaktadır. Dünyanın her tarafındaki olaylardan anında bütün insanlar haberdar olmaktadır. Eğer eğitim kurumlarında kazandırılan bilgiler doğrultusunda bireylerde siyasi eğilimler gelişmiş olsaydı, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği' nin çökmemesi gerekirdi. Çünkü Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinde en iyi rejimin komünizm olduğunu vurgulanıyordu ve komünizm adeta baraj ders niteliğindeydi.

Her ülkede, en ilkel kabilelerde bile iktidar vardır, ama açık olarak muhalefet demokratik toplumlarda vardır. Demokratik toplumlarda demokrasiye zarar vermeyecek şekilde özgürlük ve hoşgörü vardır. Demokratik toplumlarda açıklık, şeffaflık ve denetleme vardır.

Eğitim seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde demokrasi yerleşmiştir. Eğitilmiş insanlar, uzun süre demokrasiye aykırı, insanın yapısına ters düşen rejimlerde tutulamaz. Bazı diktatörlükle yönetilen ülkelere kitleler halinde kaçış olmaktadır. İran, Irak, Küba geçmişte Doğu Almanya gibi ülkelere ölümü göze alarak binlerce insan kaçmıştır. Ayrıca eğitim seviyesinin yüksek olduğu ülkelere demokrasiye aykırı dernek ve siyasi partiler bulunsun bile halk ilgi göstermemektedir (Taşpınar, 2006, s.28).

Devletin eğitimden bekledikleri anayasa ve yasalarla gösterilmiştir. Hükümetin eğitimden bekledikleri ise hükümet programlarında gösterilir. Hükümet programı TBMM' de benimsendikten sonra siyasi erkin görüşü olarak uygulamaya konulur. Çünkü hükümetin programlarının Anayasa ve yasalara uygun olarak hazırlanması gerekir. Her hükümetin yasal olmasına karşılık, eğitimin bazı yönlerine çok önem vermesi, bir hükümetin eğitim programını diğer hükümetin eğitim programından farklılaştırır. Devlet ve hükümetlerin eğitime yükledikleri siyasi işlevler şöylece açıklanabilir:

1. İyi vatandaş yetiştirmek; Siyasal açıdan iyi vatandaşın anlamı, yasalara ve toplum kurallarına karşı gelmeden yaşayan insan demektir (Demirel ve Kaya 2007, s.205).

2. Demokrasi eğitimi yapmak; Demokrasi yaşanarak öğrenilir. Eğitimin demokrasi eğitimi açısından görevi eğitilene demokrasiyi yaşatarak öğretmektir (Demirel ve Kaya 2007, s.206).

Eğitimin siyasal işlevi ile ilgili olarak iki temel unsurdan bahsedebiliriz. Mevcut siyasal sisteme sadakati sağlamak; toplumun bireylerine milli değerler kazandırarak mevcut siyasal düzeni korumaya yönelik eğitim vermektir. İktidarlar planladıkları eğitimle toplumda birlik,

ortaya çıkar. Ballantini' ye göre, eğitimin gizli işlevi gibi görünenlerden bütünlük ve dayanışmaya hedeflenmektedir. Diğer yandan iktidarların eğitimin içeriğini amaçlarına göre şekillendirmek için yoğun bir çaba içinde oldukları görülmektedir (Yüksel, 2011).

2.1.3.4. Eğitimin Gizli İşlevleri

Okulların birçok görevleri vardır. Bunlardan bir kısmı adeta yan ürün gibidir. Bu amaçla okul açılmamıştır ama bu ürünler de bazıları şunlardır (Taşpınar, 2006, s.33):

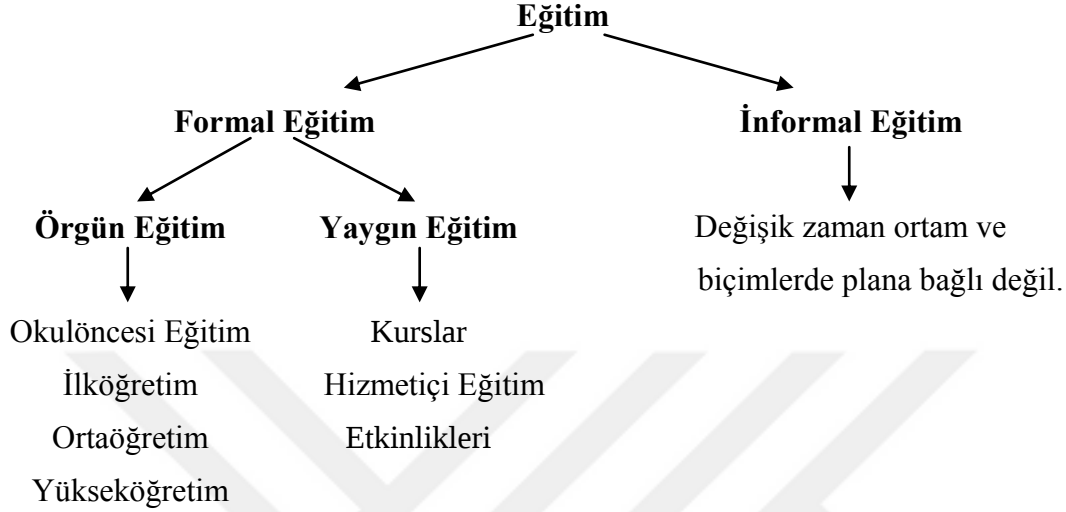
Gence yetişkin rolünü kazandırmak, genci muhafaza ederek meşgul etmek, iş hayatına girişini ertelemek, sosyalleşmesine yardım etmek, geleneklere ve toplumun inançlarına bağlılığını sağlamak, okuyan bir toplumda yaşamak için yeteneklerini geliştirmek, yazma yeteneğini kazandırmak, sorumluluk sahibi olmasını sağlamak, genci mesleklere yöneltmek (Taşpınar, 2006, s.34).

2.1.3.5. Eğitimin Bireysel İşlevi

Eğitimin bir işlevi de bireyi hazırlama ve bireyin bir şeyler için hazır olmasını sağlamaktır. Bireyin hazır olması gereken şey ise kuşkusuz yetişkin yaşamının sorumluluk ve ayrıcalıklarının Dewey e göre toplum, sahip olduğu olanakları daha ileri götürmek ve buna uygun olarak da bireyi ilerideki talepleri getirebilir hale getirmek zorundadır. Buna göre birey bir eğitim kurumu olan okullarda doğal ve toplumsal çevresini tanıyarak bunlardan en iyi şekilde yararlanan ve temel ihtiyaçlarını dengeli bir şekilde karşılama yollarını öğrenir. Bu şekilde eğitim bireyin kendini gerçekleştirmesinde katkıda bulunur. Bu gerçekleştirme de en somut gösterge eğitilmiş bir insanın eğitilmemiş bir insan ile kıyasladığında kendisi ile önemli olan şeyleri daha iyi bilmesidir (Yüksel, 2011).

2.1.4. Eğitimin Sınıflandırılması

İnsanları etkileyen davranışlarının değişmesine neden olan farklı eğitim şekilleri söz konusudur. Bu da formal ve informal eğitim olarak açıklanmaktadır (Taşpınar, 2006, s.2).



2.1.4.1. Formal Eğitim

Formal eğitim, amaçlıdır, önceden hazırlanmış bir program çerçevesinde planlı olarak yapılır, öğretim yoluyla gerçekleştirilir. Bu nedenle bu eğitime biçimsel eğitim de denilmektedir. Eğitim süreci öğretmen tarafından planların, uygulanır ve izlenir. Eğitim başlangıcından bitişine kadar özel bir çevre içinde kontrollü olarak yürütülür. Sürecin belli aşamalarında ve sonunda değerlendirme işlemi yer alır. Okullardaki eğitim formaldır.

Okul dışında endüstri, tarım ve hizmet alanlarında kişileri bir mesleğe hazırlamak, meslekte ilerlemelerini sağlamak ve yenilikleri öğrenmek amacıyla yapılan öğretim etkinlikleri, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, asker yetiştirme birer formal eğitim örneğidir. Ülkemizde her yıl binlerce insan bu tür amaçlı, planlı ve kısa süreli eğitim sürecinden geçerek yeni bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanmaktadırlar.

Okul dışında uygulanan formal eğitimin sürecinin farklı yanları; kısa süreli olması, öğrencilerin yaşlara göre gruplandırılmaması, gereksinim duyuldukça yapılması ve belli konularla sınırlandırılmasındandır. Her ikisi de süreç olarak aynı özellikleri taşır. Okul dışı formal eğitim, okul eğitimini tamamlamak insanları yaşam boyu eğitmek gibi işlevleri yerine getirir (Demirel ve Kaya 2007, s.10). Ailede formal ve informal eğitim süreçleri bir arada ve iç içe yürür; eğitim, yarı formal bir özellik gösterir.

Formal eğitim örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere ikiye ayrılır (Demirel ve Kaya 2007, s.11).

2.1.4.1.1. Örgün Eğitim

Örgün eğitim, okul ya da okul niteliği taşıyan yerlerde Milli Eğitim amaçlarına göre hazırlanmış eğitim programlarıyla düzenli olarak yapılan eğitimidir. Örgün eğitim, okulöncesi eğitimden lisansüstü düzeyine değin bütün süreci kapsar (Türkoğlu, 1997, s.6). Örgün eğitim, kişilerin yaşama atılmadan, diğer bir deyişle iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul ya da okul niteliği taşıyan yerlerde genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli yasalara göre düzenlenen eğitimidir (Demirel ve Kaya 2005, s.10).

Özel olarak eğitim-öğretim maksadıyla kurulmuş, değişik kademelere göre sınıflandırılmış eğitim kurumlarında (ilk, orta, lise, yüksek) yedi ile otuz yaşları arasındaki bireylerce belirli programlar ve kronolojik yaş esasına göre eğitim sistemidir (Alkan, Doğan, ve Sezgin, 1988, s.7). Örgün eğitim kurumları, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarından oluşmaktadır. Okul öncesi kurumlar içinde kreşler, anaokulları, ilköğretim kurumlarında ilk ve ortaokulların birleştiği 8 yıllık ilköğretim okulları, ortaöğretim kurumları içinde genel, mesleki ve teknik liseler, yükseköğrenim kurumları içinde de üniversitelere bağlı fakülte, enstitü ve yüksekokullar yer almaktadır (Demirel ve Kaya 2007, s.11).

Örgün eğitim uygulamaları, kademeler arasında bazı farklılıklar göstermekle birlikte, temelde insanın sahip olması gereken bireysel ve toplumsal niteliklerin kazandırılmasını hedeflemektedir. Bireysel gelişimin, toplumsal yaşama doğrudan yansıtacağı düşüncesi, bu hedefi daha da önemli ve karmaşık hale getirmektedir (Yüksel, 2011).

2.1.4.1.2. Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedan çıkmış bireylere verilen eğitimidir (Demirel ve Kaya 2007, s.299). Yaygın eğitim, örgün eğitim kurumlarının dışında eğitim görenler için uygulanan kısa ve uzun dönemli eğitimidir. Örneğin; halk eğitimi, hizmetiçi eğitim seminerleri ve iş başında eğitim uygulamaları yaygın eğitim kapsamına girmektedir (Demirel ve Kaya 2005, s.10).

2.1.4.2. *İnformal Eğitim*

İnformal eğitim, gelişigüzel kültürlemeyle gerçekleşen eğitim olarak da adlandırılabilir. İnformal eğitim, yaşam içinde kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Diğer bir deyişle, böyle bir eğitim, belli bir plan ve program uygulanmadan, yaşam içinde kendiliğinden gerçekleşir. Amaçlı ve planlı değil, gelişigüzeldir. Bu nedenle bu eğitime “doğal eğitim” de denilmektedir. Kişi karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle etkileşimde bulundukça farkında olmadan yeni şeyler öğrenir (Demirel ve Kaya 2005, s.8).

İnformal eğitim planlı ve kontrollü olmadığı için bu eğitim süreci sonunda insanlar farkında olmadan olumlu istendik davranışlarının yanı sıra, istenmeyen zararlı davranışlar ya da sonuca götürücü olmayan yanlış davranışlar da öğrenebilirler (Taşpınar, 2006, s.3). Örneğin; çocuklar arkadaşlarıyla oynarken, gençler karanlıkları oluşturdukları gruplar içinde birbirleriyle etkileşirken yardımlaşmayı, dayanışmayı, işbirliğini, kurallara uymayı, grubun değerlerini benimsemeyi öğrenirler ve toplumsallaşırlar. Bu tür öğrenmeler ailede, sokakta, işyerinde, televizyon önünde, okulda, kısacası yaşam içinde kendiliğinden oluşur (Demirel ve Kaya 2005, s.8).

İnformal eğitim sürecinde iki önemli öğrenme yolu vardır. Bunlar gözlem ve taklittir. İnsanlardaki birlikte yaşama içgüdüleri onları toplumun beklediği ve istediği davranışları öğrenmeye yöneltir (Demirel ve Kaya 2007, s.9). Çok küçük ve ilkel toplumlarda eğitim tümüyle gelişigüzel yollarla gerçekleştirilir. Köydeki çocuk çiftçiliği günlük yaşam içinde büyüklerini gözleyerek ve taklit ederek ve yaparak yaşayarak öğrenir. Derslerde yalnız fizik, kimya, tarih, antropoloji gibi dersleri öğretildiğini sanan öğretmenlerde farkına varmadan kendi düşünüş biçimlerini, değerlerini ve davranışlarını öğrencilere geçirebilirler.

İnformal eğitim sürecinde insanlar istenmeyen ve zararlı alışkanlıkları da edinirler. Örneğin; sigara içmek, alkol almak, kopya çekmek, istenmeyen ve zararlı alışkanlıklardır. Toplumlar büyüdükçe ve geliştikçe informal eğitim süreci insanların yetişmesinde yeterli olmamış ve formal eğitim uygulanmaya başlamıştır almaktadır (Demirel ve Kaya 2007, s.10).

2.2. Yaygın Eğitim Hakkında Genel Bilgiler

2.2.1.Yaygın Eğitimin Tanımı

Bütün devletler, varlıklarını devam ettirmek, maddi ve manevi değerlerini korumak için, eğitime büyük önem vermektedirler. Zira eğitim, ferdin ve toplumun sosyal gelişmesini hızlandırmak, ekonomik kalkınmasını desteklemek, milletin sahip olduğu değerleri koruyup geliştirmek, nesilden nesile aktarmak; daha da önemlisi ülkede milli birlik ve bütünlüğü sağlamak gibi çok önemli rollere sahiptir.

Bu genel tanım ve ölçütler içinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti de, Türk Milletinin maddi ve manevi kalkınmasını sağlamak, refah seviyesini yükseltmek, çağdaş medeniyet seviyesini ulaştırmak için eğitim çalışmalarına devam etmekte, ilim ve tekniğin bütün imkânlarından faydalanmaktadır. Bununla birlikte eğitimin milli hüviyetini muhafaza etmesi gereğine işaret etmek isteriz. Biliyoruz ki, milletlerin geleceklerini tayin eden en önemli faaliyet eğitimidir. Bu faaliyet ne ölçüde milli hedeflere yönelmiş olursa, birlik ve beraberlik de o ölçüde sağlanmış olur.

Gelişen memleketimiz, insan gücü kaynağını en verimli bir şekilde kullanmak ve değerlendirmek zorundadır. Bu münasebetle, insanımızın eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilecek milli bir eğitim politikası şarttır.

Sürekli olarak gelişen ve değişen dünyada, ekonomik, sosyal, kültürel gelişmelere uygun olarak insanların eğitim anlayışlarında ve bu anlayışa bağlı olarak eğitimden beklediklerinde de değişiklikler görülmektedir. İnsanın böylesine farklı beklentiler içinde bulunması ve eğitim talebinin çeşitlenmesi eğitim sistemlerinde bu beklenti ve taleplere cevap verecek değişiklikleri zorunlu kılmıştır.

Ülkemizde de artan ve değişen talebe uygun olarak yapılan çalışmalar sonunda, Türk Milli Eğitim Sisteminin esaslarını tayin ve tespit eden bir kanun hazırlanmıştır. Bu kanun 1973 yılında kabul edilip yürürlüğe giren Milli Eğitim Temel Kanunu' dur (Erdoğan, 1987). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu' da Türk Milli Eğitim Sisteminin amaçları tespit edilirken, “ Türk insanını iyi insan, iyi vatandaş, iyi bir meslek sahibi olarak yetiştirme işi ” Milli Eğitimin en önemli görevi kabul edilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek, Türk insanının bir bütün olarak ele alınması ile mümkündür. İnsanımızın sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerden geliştirilmesi de, eğitim sistemimizin ihtiyaçlara uygun bir şekilde düzenlenmesiyle mümkün olur.

Çeşitli ülkelerde, yetişkinler eğitimi, halk eğitimi, hayat boyu eğitim adları da verilen okul dışındaki eğitime, 1739 Sayılı Kanunumuz yaygın eğitim ismini vermektedir. Yaygın eğitim, her yaştaki ve her seviyedeki insanın istek ve ihtiyacına cevap veren bir eğitim türüdür. Amaç; fertlerin eksik eğitimlerini tamamlamak, onları meslek sahibi yapmak, boş zamanlarını değerlendirmektir (Erdoğan, 1987). Yaygın eğitim, halkın kendi yaşama biçimini, bilgi, görgü ve becerilerini, değer yargılarını ve değer sistemlerini birbirlerine ve kendilerinden sonraki kuşaklara öğretmeleri ve aktarmaları şeklinde toplum içinde kendiliğinden meydana gelen bir eğitim etkinliğidir (Kılıç, 1981, s.9).

Örgün eğitim sistemi dışında kalan her yaşta ki bireylere gereksinim duydukları eğitimi sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitsel kurumlar aracılığıyla gereksinimlerine uygun biçimde pratik yöntemlerle ve çeşitli programlarla sağlamak üzere örgün eğitime paralel ve onu tamamlayıcı nitelikte eğitimidir (Alkan vd., 1988, s.8).

Yaygın eğitim ve örgün eğitim birbirlerini tamamlayacak gerektiğinde ayrı özellikleri kazandırabilecek biçimde bir bütünlük içinde düzenlenir (Demirel ve Kaya 2007, s.299). Günümüzde yaygın eğitim faaliyetleri, örgün eğitimin dışında ve yanında yapılmaktadır. Bu tanıma göre, okul dışında yapılan her türlü eğitim faaliyetini yaygın eğitim olarak nitelendirmek istemiyoruz. Yaygın eğitim okul dışında fakat planlı, programlı, düzenli ve yetişmiş elemanlar tarafından yapılan bir faaliyettir. Yaygın eğitim, her yaş ve seviyedeki fertler için sağlanan mesleki, teknik ve kültürel faaliyetlerin bütünüdür (Erdoğan, 1987).

Yaygın eğitim;

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında Yaygın Eğitim; “Örgün eğitimin eksiklerini tamamlayıcı, üst okula gitmeyenler bakımından geliştirici bir eğitim ve örgün eğitimden yararlanma imkanları olmayanlar bakımından tek imkandır. Bu bakımdan yaygın eğitim, örgün eğitimden bağımsız olarak ele alınmaz. Örgün eğitim için geçerli ilke ve kuruluş düzeni yaygın eğitim için de geçerlidir” (Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 1968).

Yaygın Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporunda Yaygın Eğitim; “ Örgün eğitimlerini eksik bırakanlara, eğitim nimetinden hiç faydalanamayanlara olduğu kadar okul öncesi çocuklara ve öğretim ve eğitimde her kademeye ulaştıkları halde yine de daha bir şeyler öğrenmek isteyen birey ve toplumlara hitap eden bir öğretim şeklidir” (Devlet Planlama Teşkilatı, 1971).

Milli Eğitim Reformu Stratejisinde ve Milli Eğitim Temel Kanununda Yaygın Eğitim; Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş yahut, herhangi bir kademesinde bulunan

veya bu kademedan çıkmış vatandaşları kapsar. “Yaygın eğitim, örgün eğitimin yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümüdür” (Kılıç, 1981, s.9).

2.2.2. Yaygın Eğitimin Amaç ve Görevleri

MADDE 4 – (1) Yaygın eğitim faaliyetleri, Anayasa, Türk millî eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri ile Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun ve bir bütünlük içinde yerine getirilmesi için planlı kalkınma hedefleri kapsamında toplumun özellikleri ve ihtiyaçlarına göre;

a. Bireylerin millî bütünleşme ve bireysel gelişimini güçlendirici, yurttaşlık hak ve ödevlerini bilinçli olarak yapmalarını sağlayıcı, demokrasi kültürünü, düşünce, kişilik ve yeteneklerini geliştirici biçimde eğitim çalışmaları yapmak,

b. Bilmeyenlere okuma-yazma öğretmek, bilenlere eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak (MEB, 2010).

c. Türkçenin doğru, güzel, etkili ve kurallarına uygun olarak öğretilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması yönünde yurt içi ve ikili anlaşmalar çerçevesinde yurt dışı için öğretim programları hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak,

ç. Millî kültür değerlerinin korunmasına, dünya kültürüne açık olarak geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak,

d. Yöresel özellik ve ihtiyaçlara göre eğitim, öğretim, üretim, istihdam ve pazarlamaya yönelik çalışmalar ile nitelikli iş gücünün yetiştirilmesinde meslekî ve teknik içerikli eğitim çalışmaları yaptırmak,

e. Göç edenlerin yeni ortamlarına uyum sağlamalarına yönelik eğitim çalışmaları yaptırmak,

f. Sağlık kuruluşları ve alan uzmanları ile iş birliği yapılarak halk sağlığının korunması, aile planlaması, sağlıklı beslenme ve barınma, iyi bir üretici ve bilinçli bir tüketici olma niteliğini kazandırıcı çalışmalar yaptırmak,

g. Hayat boyu öğrenme anlayışıyla bireylerin; bilimsel, girişimci, teknolojik, iktisadi, sosyal, kültürel gelişmelerini ve serbest zamanlarını en iyi şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak, yeteneklerini geliştirme imkânını sağlamak,

ğ. Özel eğitim gerektiren bireylere, gelişim özelliklerine göre, bireysel yeterlilikleri doğrultusunda okuma-yazma öğretmek, bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak,

- h.** Aile eğitimi programları ile Türk aile yapısını güçlendirerek toplumsal yapının korunmasını sağlamak ve bu amaçla sürekli eğitim imkânları hazırlamak,
- ı.** Toplumda sevgi, hoşgörü, diyalog, iş birliği, farklılıklara saygı, yardımlaşma ve birikimleri paylaşma kültürünün gelişmesini sağlamak,
- i.** Yaşlı bireylerin sosyal ve ekonomik hayata etkin olarak katılımları için eğitim çalışmaları yapmak amacıyla düzenlenir (MEB, 2010).

2.2.3. Yaygın Eğitim Merkezlerinin Kuruluş ve Görevleri

2.2.3.1. Kuruluş

MADDE 6 – (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki eğitim faaliyetlerini yürütmek üzere il ve ilçelerde merkezler kurulur.

(2) İhtiyaç ve şartlar doğrultusunda belde, köy ve mahallelerde merkezlere bağlı olarak kurs yerleri oluşturulur.

2.2.3.2. Merkezlerin Görevleri

MADDE 7 – (1) Merkezlerde yaygın eğitimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda aşağıdaki görevler yürütülür:

- a.** Millî kültür, bilimsel ve teknolojik gelişmelere uyum, yurttaşlık eğitimi, aile eğitimi, güzel sanatlar, sportif, sosyal ve kültürel etkinlikler ile benzeri konuları içeren eğitim çalışmaları yapmak.
- b.** Bilmeyenlere okuma-yazma öğretimi, bilenlere eksik eğitimlerinin tamamlanması için destek sağlayıcı sürekli eğitim vermek, şartlar ve ihtiyaçlara göre ilgili eğitim kurumları ile iş birliği yapılarak programlar hazırlamak ve uygulamak.
- c.** Meslek öncesi eğitim ve yeni bir meslek edinme, çok yönlü iş eğitimi, endüstri içinde eğitim ve hayat boyu öğrenme konularını kapsayan yaygın eğitim veya kısa süreli ve kademeli mesleki ve teknik eğitim programları uygulamak; yerel düzeyde iş gücü piyasası ile ilgili araştırmalar yaparak istihdama yönelik meslek alanlarında kurslar düzenlemek ve nitelikli insan gücü yetiştirilmesine katkı sağlamak.
- ç.** Eğitim ihtiyacı olan alanlarda okuma-yazma, sosyal ve kültürel, mesleki ve teknik kurslar ile sosyal etkinlikler çerçevesinde toplantı, gezi, kampanya, kurs, seminer, konferans, yarışma, açık oturum, sergi, panel, sempozyum ve benzeri etkinlikler

düzenlemek; gerekli şartların oluşturulması kaydıyla yöresel, ulusal ve uluslar arası düzeyde etkinlikler gerçekleştirmek; ihtiyaç duyulan kulüpleri oluşturarak çalıştırmak.

d. İmkânlar ölçüsünde kitaplıklar oluşturmak, belli aralıklarla yayınlar yapmak, çevrenin tarihî ve kültürel değerlerini derlemek ve yayın yoluyla tanıtmak.

e. Millî bayramlar, mahallî kurtuluş günleri, belirli gün ve haftalar, çevreye ait gelenek ve görenekler ile millî kültür değerlerinin tanıtılması, korunup yaşatılması yönünde çalışmalar yapmak.

f. Etkinliklerle ilgili hazırlanmış yazılı, görsel ve işitsel araçlardan belli bir program çerçevesinde kursiyerlerin yararlanmasını sağlayıcı çalışmalar yapmak.

g. Hayat boyu öğrenmeyi destekleyen ulusal ve uluslararası bilgi ağı oluşturmak, e-öğrenme uygulamalarında erişime açık bilgi kaynaklarının artırılmasını sağlamak.

ğ. Bakanlığa bağlı olmayan kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak özel eğitim gerektiren bireyler, koruma altındaki bireyler, sokakta çalışan veya yaşayan çocuklar, değişik sektörlerde çalışan çocuklar, tedavi altındaki madde bağımlıları, tutuklu ve hükümlüler, rehabilitasyon merkezleri ile hastanede yatan kişilere kurs ve etkinlikler düzenlemek.

h. Emekliliğe uyum ve yaşlılara yönelik etkinlikler gerçekleştirmek.

ı. Aileyi geliştirmeye yönelik olarak çocuk psikolojisi, bakımı, gelişimi; ergenlik ve gençlik psikolojisi; ev yönetimi, aile iletişimi ve benzeri konularda eğitim etkinlikleri düzenlemek; anne-babalara çocuk eğitimiyle ilgili uygulamalı kurslar düzenlemek ve bu kursiyer çocuklarının yararlanabileceği çocuk bakım ve oyun odaları oluşturmak.

i. Uzaktan eğitimle ilgili her türlü gelişmeyi takip ederek, bu tür eğitim faaliyetlerinden yararlanmak için gerekli önlemleri almak (MEB, 2010).

2.2.3.3. Yaygın Eğitimden Sorumlu İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı veya Şube Müdürünün Görev ve Sorumlulukları

MADDE 8 – (1) Yaygın eğitim hizmetlerinden sorumlu il millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü; il düzeyindeki tüm merkezlerce yürütülen yaygın eğitim etkinliklerinin bir bütünlük içinde planlanması, programlanması, yürütülmesi, denetlenmesi ve eş güdümünden millî eğitim müdürü adına yetkili ve sorumludur.

(2) Yaygın eğitimden sorumlu müdür yardımcısı veya şube müdürü;

- a.** Merkezlerin öğretmen ve usta öğretici ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli çalışmaları yapar.
- b.** Bakanlık ile diğer kurumlar arasındaki iletişim ve iş birliğinin düzenli yürütülmesini sağlar. Kurs ve sosyal etkinliklerle ilgili olarak yıl boyunca il düzeyinde eğitim ihtiyaçlarını belirleme çalışmalarının sürdürülmesi, düzenli ve verimli olarak gerçekleştirilmesi için gerekli önlemleri alır.
- c.** Merkezlerin eğitim, öğretim, üretim, yönetim ve bütçe etkinlikleri ile ilgili öneri, istek, rapor gibi bilgi ve belgelerin süresi içinde Bakanlığa ulaştırılmasını sağlar.
- ç.** Merkezde ihtiyaç duyulan görsel, işitsel ve yazılı materyalin sağlanması ve dağıtımını yönünde gerekli önlemi alır.
- d.** Bakanlığın denetim ve gözetiminde diğer resmî ve özel kurum veya kuruluşlar ile gönüllü kuruluşlarca ücretsiz düzenlenecek kursların gerçekleştirilmesi için iş birliği imkânları sağlar.
- e.** Belirli aralıklarla merkez ve kurs yerlerinin rehberlik ve denetim çalışmalarını yapar, buna dair aylık program hazırlar, bu programı millî eğitim müdürünün onayına sunar.
- f.** Merkezlerce yürütülen hizmetlerin il genelinde bütünlük içinde yürütülmesini sağlar.
- g.** İlin yaygın eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, planlanması, değerlendirilmesi çalışmalarını yapar, sorunların çözümü için gerekli önlemleri alır.
- ğ.** İlçe hayat boyu öğrenme, halk eğitimi planlama ve iş birliği komisyonu toplantılarına imkânlar ölçüsünde katılır ve çalışmaları takip eder.
- h.** İhtiyaç hâlinde iş birliği protokollerinin hazırlanması, iş ve işlemlerin yürütülmesine dair görevleri yerine getirir.
- ı.** İl hayat boyu öğrenme, halk eğitimi planlama ve iş birliği komisyonu toplantılarına katılır, komisyonun sekretarya hizmetlerini yürütür ve ilçelerden gelen önerileri komisyona sunar.
- i.** Ulusal ve ikili anlaşmalar çerçevesinde yürütülecek projelerin il genelinde uygulanması için gerekli önlemleri alır, projede görevli personel arasındaki eş güdümü sağlar.
- j.** İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurulu kararlarını da dikkate alarak mesleki ve teknik eğitim kursları ile ilgili eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve planlanmasını sağlar (MEB, 2010).

2.2.4. Yaygın Eğitimin İlkeleri

MADDE 5 – (1) Yaygın eğitimin ilkeleri şunlardır:

- a)** Herkese açıklık,
- b)** İhtiyaca uygunluk,
- c)** Süreklilik,
- ç)** Geçerlilik,
- d)** Planlılık,
- e)** Yenilik ve gelişmeye açıklık,
- f)** Gönüllülük,
- g)** Her yerde eğitim,
- ğ)** Hayat boyu öğrenme,
- h)** Bilimsellik ve bütünlük,
- ı)** İş birliği ve eş güdüm (MEB, 2010).

2.2.5. Yaygın Eğitimin Özellikleri

- Yaygın eğitim hiyerarşik değildir. Faaliyetle, talep ve ihtiyaçlara göre düzenlenir.
- Yaygın eğitim herkese açıktır.
- Yaygın eğitim faaliyetleri zamanla ve yaşla sınırlı değildir.
- Okul eğitiminde, öğretim yılının konuları, derslerin başlama ve bitiş tarihleri bellidir.
- Yaygın eğitimin eğitim süresi, zaman birimi yerine, eğitim standardına erişmek isteyen kişinin yeteneğine bağlıdır.
- Yaygın eğitim faaliyetlerinin de çalışma saati belli olmakla birlikte, bu belirleme kesin bir değerlendirme ile tespit edilmiş, değiştirilemeyecek bir belirleme değildir (Erdoğan, 1987).
- Yaygın eğitim faaliyetleri yerle sınırlı değildir. Gezicidir. Her yerde düzenlenir.
- Faaliyetlerin devamlı olarak aynı yerde yapılması mecburiyeti yoktur.
- Yaygın eğitim faaliyetlerinin programları, süre ve muhteva olarak değişiktir.
- Metotları değişiktir. Devamlı değişir.

- Eğitimde klasik öğretmen-öğrenci ilişkisi yoktur.
- Yetişkinlerin eğitiminde, öğrenme hayat boyudur.
- Toplumun bütün üyelerini içine alır.
- Yaygın eğitim, okul eğitimi dışındaki bütün sosyal faaliyetleri kapsar.
- Maliyet her yaygın eğitim faaliyeti için farklıdır,
- Programlar esnektir, bölge özelliği taşıyan kurslara öncelik verilir,
- Yaygın eğitimde ilke öğrenmektir,
- Yaygın eğitim faaliyetleri gönüllülük esasına dayanır.
- Yaygın eğitim çalışmaları fertlere hayat hakkında bilgiler verir (Erdoğan, 1987).

2.2.6. Yaygın Eğitimin Gereği

Yaygın eğitimin gerekliliğini ortaya koyan ve gözden uzak tutulmayacak pek çok sebepler vardır. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. İnsan yaratılıştan öğrenme merakı içindedir. Bu tecessüs onu devamlı olarak çevresi ile ilgilendirir ve etrafında olup bitenleri anlamaya sevk eder (Erdoğan, 1987).
2. İnsanoğlunun doğuştan getirdiği temel ihtiyaçları vardır. İnsanlar bu ihtiyaçlarını tatmin etmek ve arzularına makul cevaplar vermek zorundadır.
3. İnsan fiziki ve sosyal çevresinden sürekli olarak etkilenir, kendisi de belli ölçüde çevresini etkiler.
4. Okul eğitimi insan hayatının belli bir dönemine hitap etmektedir. Hâlbuki insanda araştırma ve öğrenme arzusu vardır. Hayatı boyunca devam eder.
5. Çeşitli sebeplerle herkes arzu edilen seviyede okul eğitiminden geçememektedir.
6. Her işin okulu olmadığı gibi her iş ve meslek dalı için okullar açılması birçok güçlüklerden dolayı mümkün olamamaktadır.
7. Yetişkinler gerekli bilgi ve becerileri ihtiyaç duydukça ve iş içinde almaya daha çok hazır ve istekli olmaktadır.
8. Devletler halkın rejime uyumunu sağlamak ve yönetim tarzını milletin desteklemesini temin etmek için tedbirler almak ve halkı buna hazırlamak zorundadırlar.

9. Aslına sadık kalınmak şartıyla, milletler kültürlerinin ve değer hükümlerinin benimsenmesini, besleyip gelişmesini isterler.
10. Milletler hızla gelişen ilim ve teknoloji sonuçlarına uyum sağlamak için her alanda sürekli bir gelişme içinde olmak durumundadırlar.
11. Kalkınma planlarımız amaçlarında, nüfus artışı ve hareketlerinin daha düzenli bir seyir takip etmesi için tedbirler alınması gereğine işaret edilmektedir.
12. Tarım kesiminde gizli bir işsizlik vardır ve bunun halli için Devlet, gayret göstermektedir.
13. Keza şehirlerdeki açık işsizlik de Devleti ciddi olarak düşündüren ve tedbir alınmasını gerekli kılan önemli bir olaydır (Erdoğan, 1987).
14. Bu sebeple, tarım kesiminde çalışan nüfus oranının düşürülmesi, sanayi sektöründeki çalışan nüfus oranının düşürülmesi, sanayi sektöründeki çalışan nüfus oranının yükseltilmesi gerekli görülmektedir.
15. Tarımda çalışan nüfusun azaltılmasına rağmen, üretimin artırılması da hedeflenen konular arasındadır. Bu hususların gerçekleşmesi için alınacak tedbirlerin yanında, eğitimin oynayacağı rol de gözden uzak tutulamaz. Çünkü yeni sektörlerle intikal edilecek nüfusun o sektörlerle uyumunun ve verimli bir şekilde çalışmasının sağlanmasında, üretimin istenilen seviyeye ulaştırılmasında ve değerlendirilmesinde halk eğitimi çok önemli role sahiptir.
16. 1980' den sonra hız kazandırılan okuma-yazma seferberliğinde önemli mesafeler alınmıştır. Bugün okuma-yazma bilenlerin oranı % 90' dır. Konu problem olmaktan çıkmıştır. Tabii bu oranı sabit tutmak için desteklemek ve yeni tekniklerle beslemek gerekir.
17. Nüfusumuzun yarısını teşkil eden kadınlarımızın önemli bir kısmı eğitilmemiş ve ekonomik hayata istenilen seviye ve sayıda katılamamıştır. Bu katılım Halk Eğitim yoluyla sağlanmaktadır.
18. Ülkemizde ilkokuldan mezun olanların önemli bir kısmı hemen hayata atılmakta, ortaokul çağındakilerin % 50' si, lise çağındakilerin % 30' u öğrenime devam edebilmektedir. Lise ve dengi okulları bitiren herkesi meslek sahibi kabul etsek dahi, çağ nüfusunun % 30' una eğitim yoluyla meslek kazandıramadığımız anlaşılır. Bu boşluğa da

1986 yılında çıkarılan Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunuyla telafi etme gayreti ve çabası içinde bulunmaktayız.

19. Atatürk inkılaplarının halkımıza istenilen ölçüde ve anlamda maledilmesi konusunda yaygın eğitim olarak önemli mesafeler alınmıştır. Programlara Atatürkçülük anlayışı istenilen dozda konulmuştur.

20. Yurttaşlarımıza, Cumhuriyetin esaslarını, Cumhuriyetin niteliklerini öğretmek, benimsetmek, yine onlara ferdi ve toplumsal hürriyetin anlamını, demokrasiyi, demokratik yaşayışın gereğini ve önemini kavratmaya ve benimsetmeye ihtiyacımız vardır (Erdoğan, 1987).

21. Halkımızın milli birlik, beraberlik ve dayanışma duygusunu sürekli olarak geliştirip beslenmesi vatandaşlık hak ve sorumluluklarının halkımıza gereği gibi kavratılması ve benimsetilmesi gerekmektedir.

22. Dünyanın hızla gelişen bilimsel, ekonomik ve sosyal ilerlemelerine halkımızın uyumunu kolaylaştırmak için, onları temel ve genel bilgilerle olduğu kadar teknik bilgilerle, tarım ve sağlık bilgileriyle de devamlı surette beslemeye, desteklemeye ihtiyacımız vardır.

23. Bir an önce ve sürekli olarak kalkınmamız için kişi ve toplum gücümüzü aktif hale getirecek zihniyetin geliştirilmesi ve gerekli eğitici çalışmaların yapılmasına ihtiyaç vardır.

24. Yurdumuzda iş ve ticari ahlakının sürekli olarak beslenmesi gerçeği, gözle görülür, belirgin bir hale gelmiştir.

25. Halkımız, boş zamanlarını gerektiği gibi değerlendiremediğinden, büyük bir insan gücü israfi ile karşı karşıya bulunmaktayız.

26. Köylerimizden şehirlerimize devam eden iç göçün meydana getirdiği şehirleşme ve şehre uyum problemleri gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır.

27. Avrupa'ya giden işçilerimizin yurdumuzdan ayrılmadan önce belli bir seviyede eğitim görmeye ihtiyaçları vardır.

28. Dış ülkelerde buluna işçilerimizin adı geçen ülkelerde kaldıkları süre içinde karşılaşılabilecekleri olaylar, problemler karşısında benliklerini korumaları için bazı tedbirlerin alınması gerekmektedir (Erdoğan, 1987).

2.2.7. Yaygın Eğitimde Gereksinimler

2.2.7.1. Toplumsal Gereksinimler

Devletin temel görevlerinden biri vatandaşların eğitsel gereksinimlerini karşılamaktır. Teknolojik gelişmeler, araştırmalar ve uluslararası ilişkiler sonucu yeni bilgiler üretilmekte ve yetişkinler için bilgilerini yenileme, değişen teknolojiyi kullanma, sağlık, aile planlaması, özürllülerin eğitimi, yaşlıların eğitimi, çevre koruma, AIDS, trafik, enerji tasarrufu, toplumsal sorunların çözümüne katılım.

2.2.7.2. Bireysel Gereksinimler

Bireyin kendini gerçekleştirmesi ve ulaşabileceği en üst düzeye çıkabilmesi için yaşam boyu öğrenmeye gereksinimi vardır (Yüksel, 2011).

2.2.8. Yaygın Eğitimi Zorunlu Kılan Nedenler

2.2.8.1. Ekonomik Nedenler

- Doğal kaynaklardan daha iyi yararlanabilmek ve kontrol altına alabilmek için ihtiyaç duyulan bilgi ve beceriyi kazandırmak.
- Teknolojik gelişmeler ışığında bilgi ve beceriler kazandırmak (Celep, 1995, s.17).

2.2.8.2. Sosyal Nedenler

- Toplu yaşama, dayanışma ve teşkilatlanmaya yönelik bilinç ve alışkanlıklar kazandırmak.
- Kırsal kesimden kente göçenlerin uyum sağlamalarına yardımcı olmak.

2.2.8.3. Kültürel Nedenler

- Okuma-yazma öğretmek.
- Tarihi ve turistik eserleri, doğal güzellikleri koruyucu, aile ve yurt ekonomisine katkıda bulunacak nitelikte turizm sektörünü desteklemek.

2.2.8.4. Siyasal Nedenler

Demokrasinin dolaysız işlemesi ve katılımın geniş tutulması yönünde kişileri hak ve sorumluluklarına sahip çıkmaya götürecek bir bilincin oluşması için yaygın eğitim gereklidir (Yıldırım, 1996, s.12).

2.2.9. Türklerde Yaygın Eğitimin Tarihi Gelişimi

2.2.9.1. Türkler Müslüman Olmadan Önce

Türkler Müslüman olmadan önceki tarih Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar olarak ele alınmaktadır. Hunlar, göçebe yaşantıları nedeniyle, savaşçılık, yöneticilik bazı el sanatları ve çeşitli araç-gereç yapımı ile ilgili, usta-çırak ilişkisi içinde eğitime damgasını vurmuştur.

Göktürklerde 38 harfli gelişmiş alfabeli bir dil ve yazılı eserler bulunmaktadır. Bu da planlı ve örgün bir eğitimin olduğu düşüncesini uyandırmaktadır (Yanar, 2011). Yerleşik hayat ve farklı bir yaşayan Uygurlar ise, 14 harfli alfabeleriyle din, sanat, edebiyat vb. konularda kitaplar yazmışlardır. Yerleşik hayat nedeniyle örgün ve planlı bir eğitimin varlığı düşünülmektedir.

2.2.9.2. Türkler Müslüman Olduktan Sonra

Türkler Müslüman olduktan sonra töre ve değerleri büyük ölçüde değişmiş, yeni bir ahlak anlayışı ve dünya görüşü geliştirmiştir (Yanar, 2011).

2.2.9.2.1. Medreseler

Selçuklu ve Osmanlılar nereyi ele geçirdilerse hemen orda bir medrese yapıyorlardı. Medresenin yanıbaşında da kitaplıklar, bakımevleri, hastaneler kuruluyordu (Kılıç, 1981, s.111). Medreseler, Selçuklu döneminden başlayarak toplumun gereksinimi olan öğretmen, kadı, imam, tıp doktoru, matematikçi ve din bilgini yetiştiren, ilköğretimden yükseköğretime kadar kademeli eğitim veren dini temele dayalı örgün eğitim kurumları özelliğine sahipti (Celep, 1995, s.78).

2.2.9.2.2. Ahiler

Bunların gariplere yardım, eziyet görenleri korumak gibi işlevleri vardı. Ahilik Selçuklular zamanında gelişmiş Osmanlı Devleti' nin ilk yıllarında ise en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Osmanlı Devleti' nin yükselme devrinde ahilik, hayırsever esnaf kurumları halinde ve eğitime ağırlık vererek devam etmiştir (Kılıç, 1981, s.111).

2.2.9.2.3. Loncalar

18. yy' dan itibaren Ahilik örgütünün yerini alan loncalar, esnaf arasında birlik ve dayanışmayı sağlama işlevleri yanında, ticaret ahlakını koruyan çırak, kalfa, usta yetiştiren, onlara işyeri açan bir eğitim kuruluşu kimliğini de kazanmıştır (Celep, 1995, s.79). Ayrıca,

standart üretimi sağlıyor, malın niteliğini yüksek tutuyor, ihtikarı önlüyor, mali değerlendiriyor ve mevcut değerini koruyorlardı. Bunun için yurt ölçüsünde geniş bir örgüt kurmuşlar ve nitelikli bir eğitime girişmişlerdi (Kılıç, 1981, s.111).

2.2.9.2.4. Ordu

Selçuklular’ dan itibaren ordu; gençleri, Acemi Oğlanlar Ocakları’ nda yetiştirene bir kurum olarak da çalışmış ve Osmanlılar döneminde Acemi Oğlanlar Ocakları’ dan seçilen Enderun Okullarına aday gösterilmiştir (Celep, 1995, s.79).

2.2.9.3. Cumhuriyetten Sonra

Cumhuriyetin ilanı ile beraber, halkın içinde bulunduğu çetin sorunların çözümünde, onlara yardımcı olabilecek tek yolun eğitim olduğu görülmüştür. Bu nedenle Cumhuriyet Hükümetinin ilk Milli Eğitim Bakanı Safa Bey, 25 Kasım 1923 tarihli 7971/3655 sayılı tel tamimi ile valilerden, milli eğitim görevlileriyle birlikte, halk eğitimi çalışmalarına geçelerini istemiştir (Kılıç, 1981, s.113).

3 Mart 1924 tarih ve 430 Sayılı Eğitim Birliği Kanunu ile Türk eğitim sistemi laik ve bütünsel bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu kanun ile eğitim sistemi dağınık bir yapıdan kurtarılarak milli bir özellik kazandırılmıştır. 25 Mart 1926’ da çıkarılan 789 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Kanununda, ilköğretim çağını geçmiş ve hiç öğretim görmemiş olan bireyleri işe alan kuruluşların bunlara ilköğretimi de vermeye zorunlu oldukları belirtilmiştir. Özel kuruluşlar da halk eğitimiyle ilgilenmek zorunda bırakılmışlardır (Celep, 1995, s.81).

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilk halk eğitimi birimi, 1926’ da “Halk Terbiyesi Şubesi” adıyla İlköğretim Genel Müdürlüğü’ nden Talim ve Terbiye Dairesi’ ne bağlı olarak kurulmuştur. Sonradan, “Halkı Tenvir Müdüriyet-i Umumiyesi” tasarısı hazırlanmışsa da bu, yasama meclislerinden geçirilmemiştir. Halk Terbiyesi Şubesi sonradan kapatılmıştır. Bu şube 1952’ de Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü’ ne bağlı olarak yeniden açılmış, daha sonra bu birim yine İlköğretim Genel Müdürlüğü’ ne bağlanmış, 1960 devriminden sonra Genel Müdürlük haline getirilmiştir (Kılıç, 1981, s.114). 1927’ de Halk Derslikleri ve Halk Konferansları için çıkarılan yönetmelik, çeşitli nedenlerle hiç okuyamamış veya istediği öğretim derecesine erişememiş olanları, bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel yurttaşlık bilgileriyle donatmak, ulusal kültür ve bilinci güçlendirmek görevini bu dersliklere yüklüyordu.

1928 yılında yeni harflerin kabul edilmesiyle Atatürk' ün önderliğinde Millet Mektepleri açılmıştır. Bu konuda çıkarılan yönetmeliğe göre; köylerde 12-45, kentlerde 16-45 yaşları arasındaki herkesin okuma-yazma belgesi alması zorunlu kılınmıştır. Bu okullar gezici ve durağandı. Okulu olmayan yerlere gezici millet mektepleri gönderilmiştir. Bu okullar iki tür derslikten oluşmuştur (Celep, 1995, s.82).

1930 yılında yurttaşların öğrendiklerini unutmamaları ve okuma alışkanlıklarını sürdürmeleri amacıyla Halk Okuma Odaları açılmaya başlamıştır (Kılıç, 1981, s.114). Devrimleri yaymak ve kökleştirmek halkı toplumsal ve kültürel açıdan geliştirmek amacıyla 1932 yılında Halkevleri kurulmuştur. Halkevleri, halk dershaneleri, kurslar, kitaplık, yayım, köycülük, dil ve yazım, tarih ve müze, sosyal yardım, spor, teslim, güzel sanatlar konularında etkinlik göstermişlerdir. 1933 yılında yürürlüğe giren 2287 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı ve Görevleri ile ilgili yasa, ulus okulları ve Halk eğitimiyle ilgili hizmetleri İlköğretim Genel Müdürlüğü' ne vermiştir (Kılıç, 1981, s.115).

Yaygın eğitim içerisinde sanat eğitime de yer verildiği görülmektedir (Yanar, 2011). 1936 yılında açılan Eğitim Kurşları ve 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kuruluş Kanunu ile Köy eğitim ve öğretmenlerine okuldaki görevleri yanında, halkı eğitmek ve yetiştirmek görevi de verilmiştir (Kılıç, 1981, s.115). Köyü, köy kökenli önderlerin öncülüğünde kalkındırmaya yönelik Köy Enstitüleri, halk eğitimi alanında da etkili olmuştur. Öğretmen, köy halkının mutluluğunu arttırmak, mutsuzluğunu gidermek için önlemler almakla görevli kılınmıştır (Celep, 1995, s.83).

Köy Enstitülerinde yalnız eğitimde değil, kültür ve sanat yoluyla ülke sathında toplum dokusuna nüfuz edilmeye çalışılmıştır. İş eğitimi ilkelerine dayalı, köyün çok yönlü kalkınmasını amaçlayan bu kuruluşlarda sanat çalışmaları büyük önem taşır ve eğitimin bütünlüğü içinde en vazgeçilmez parçasıdır (Yanar, 2011). Köy Enstitüsü kökenli öğretmenler, köylerde halk eğitimi ve toplum kalkınması alanında önemli çalışmalarda bulunmuşlardır (Celep, 1995, s.83).

1939' da sanat okullarına bağılı olarak köylerde, köy erkekleri için demircilik, marangozluk, köy kadınları için de biçki-dikiş kursları açılmış ve bu kurslar halk eğitime büyük katkıda bulunmuştur. 1951 yılında Milli eğitim Bakanlığı' nca halk eğitime yeni bir yön verilmek istenmiş ve halk eğitimi üzerinde çalışanlardan raporlar alınmış, anketler yapılmış ve Amerika Birleşik Devletleri' nden halk eğitimi uzmanı Prof. Wastson Dickerman çağrılmıştır. Bu uzman 1951 yılında yurdumuza gelerek incelemeler yapmış ve

Bakanlıklararası bir semineri yönetmiştir. Ayrıca, halk eğitimi konusunda bir rapor hazırlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'na sunmuştur.

1957 yılında toplanan VI. Milli Eğitim Şurası'nda halk eğitimi konusu önemle ele alınmış, yapılan inceleme ve önerilere dayanarak yeni raporlar hazırlanmış ve yasa tasarıları düzenlenmiştir (Kılıç, 1981, s.115).

27 Mayıs 1960 devrimi ile başlayan kültür ve eğitim seferberliği sonucu, halk eğitimi çalışmalarının memleket ölçüsünde bir örgüte bağlanması öngörülerek, 29 Ağustos 1960 tarihinde halk eğitimi hizmetlerinin etki alanını genişletmek, dağınık etkinlikleri yurt düzeyinde örgütlenecek bir kuruluşla yürütmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü" kurulmuştur.

Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yürütülen yaygın eğitim hizmetlerinin bir arada toplanması amacıyla, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Gezici Kadın Kurslarının, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sabit İlçe Kursları ve Köy Gezici Kurslarının Genel Müdürlük hizmetleriyle birleştirilmesi suretiyle 3.9.1977 tarih ve 24755 sayılı Bakanlık kararı ile "Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü" haline getirilmiştir (Kılıç, 1981, s.116). 13.12.1983 gün ve 179 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararname doğrultusunda Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü ile Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü birleştirilerek "Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü" adını almıştır (Yanar, 2011).

2.2.10. Yaygın Eğitimin Hukuki ve Bilimsel Dayanakları

- T.C. Anayasası,
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu,
- 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunu,
- 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu,
- 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu,
- 2841 Sayılı Zorunlu İlköğretim Çağı Dışında Kalmış okuma Yazma Bilmeyen Vatandaşların Okur Yazar Duruma Getirilmesi ve Bunlara ilköğretim Düzeyinde Eğitim Öğretim Yaptırılması Hakkındaki Kanun,
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu,

- Çeşitli Meslek Alanları ile Bazı Bakanlık, Kurum ve Kuruluşların Kuruluş, Teşkilat ve Görevlerine Dair Kanun ve Kanun Hükmündeki Kararnameler,
- Hükümet Programları,
- Kalkınma Planları,
- İcra Planları,
- Şûra Kararları,
- Yönetmelikler
- Komisyon Raporları(Yıldırım, 1996, s.17).

2.2.11. Şuralarda Yaygın Eğitim

Milli Eğitim Şuraları, Milli Eğitim Bakanlığı Temsilciler ile ilim adamları, eğitimciler ve eğitimle ilgili kuruluşların temsilcilerinin katıldığı ve Türk Milli Eğitiminin çeşitli sorunlarının ele alındığı, tartışıldığı ve çözüm önerilerinin hazırlandığı, geniş tabanlı, ilmi nitelikli toplantılardır (Yanar, 2011).

I. Milli Eğitim Şurası'nda (1939) yaygın eğitim konusu ele alınmış, fakültelerin halkevleriyle yakın ilişkiler kurmaları ve Anadolu'da üniversite haftaları düzenlenerek yetişkinlerin eğitilmesi önerilmiştir (Yıldırım, 1996, s.20).

IV. Milli Eğitim Şurası'nda (1949) parasız ilköğretim mecbur olduğu halde, demokratik eğitimin geniş kitlelere ulaşması ve planlı, sistemli bir çalışmaya olan ihtiyacı karşılamak için, Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilatında bir "Halk eğitim Dairesi" kurulması görüşülmüştür (MEB, 1949).

VI. Milli Eğitim Şurası'nda (1957) belirlenen halk eğitimi idare prensiplerinde bazıları şunlardır:

- Halk eğitimi bir devlet isidir ve halk eğitimi çalışmaları milletçe yapılacak bir çalışmadır.
- Halk eğitiminde cinsiyet ve politik görüş artılıkları dikkate alınmaz, Milli ve medeni eğitim esas ile çalışılır.
- Herkes tahsili, yası, mevkii vs. ne olursa olsun eğitime muhtaçtır ve halk eğitiminde, eğitilenin ihtiyaç ve ilgisi gözetilir (MEB, 1957).

VII. Milli Eğitim Şurası' nda (1962) halk eğitimi içinde güzel sanatlara önem verilmiş, tanımı, amaçları, konuları, çalışma planları, halk eğitim merkezleri ve odaları, yayınları vs. tartışılmış ve açıklanmıştır. Teklif edilen konulardan bazıları şöyledir.

- Güzel sanatlarda kabiliyeti görülenlerin geliştirilmelerine yardım edilmesi.
- Güzel sanatlar alanındaki çalışmaların teşvik edilmesi ve desteklenmesi, bu sanatlardan halkın faydalandırılması.
- Güzel sanatlar zevkini aşılacak röprodüksiyonlar, plaklar ve neşriyatın yapılmasına çalışılması.
- Bölge sanat ve kültür merkezlerinin açılması.
- Güzel sanatlar alanında köy topluluklarına kadar götürülebilecek sergilerin ve galerilerin açılması (MEB, 1962).

IX. Milli Eğitim Şurası'nda yaygın eğitimin kapsam amaç ve görevlerine yer verilmiştir. Mili Eğitim Temel Kanununda belirtildiği sekliyle yaygın eğitimin kurulusu ve koordinasyonu belirtilmiştir (MEB, 1974).

X. Milli Eğitim Şurası' nda (1981) komisyon, yaygın eğitim açısından;

- Örgün eğitimin çeşitli kademelerinde, dışa akan nüfusun eğitim ihtiyaçlarını karşılamak üzere, tamamlayıcı bir yaygın eğitim alt sistemine ihtiyaç bulunduğu fikrini; Çeşitli bakanlıklara bağlı yaygın eğitim kurumlarının üst düzeyde koordine edilmesi önerilerini benimsemiştir (MEB, 1981).

XIII. Milli Eğitim Şurası' nda (1990) sadece yaygın eğitim konularının ele alındığı önemli bir Şura'dır ve alınan kararlardan bazıları şunlardır:

- Sosyal kültürel kurs programları içinde sanat eğitime ağırlık verilmelidir.
- Yaygın eğitimin kapsamı, hedef kitlesi açısından oldukça geniş tutulmalıdır.
- Halkın yaygın eğitime katılması hususunda motivasyonu sağlanmalıdır.
- Orta ve yüksek dereceli bütün meslek okulları ve öğretmen yetiştiren kurumların programlarında halk eğitimi konularına yer verilmelidir.
- Sınırlı kaynakların verimliliğini artırmak üzere ilgili kamu ve özel kuruluşların imkanlarından ortaklaşa yararlanmayı sağlamak üzere gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Gelişen dünyada yaygın eğitim çalışmaları sürekli takip edilmeli ve bunlardan yararlanma yolları aranmalıdır.
- Yaygın eğitim etkinliklerine katılanlara denklik belgesi verilmelidir. Örgün ve yaygın eğitim bir sistem içinde ele alınarak bütünleştirilmelidir. Kitle iletişim araçlarının yaygın eğitimde daha etkin kullanımı sağlanmalıdır (MEB, 1990).

2.2.12. Kalkınma Planlarında Yaygın Eğitim

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) Yaygın eğitim, örgün eğitimin eksiklerini tamamlayıcı, üst okula gitmiyenler bakımından geliştirici bir eğitim ve örgün eğitimden yararlanma imkânları olmayanlar bakımından tek imkândır. Bu bakımdan yaygın eğitim, örgün eğitimden bağımsız olarak ele alınamaz, örgün eğitim için geçerli ilke ve kuruluş düzeni yaygın eğitim için de geçerlidir (Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 1968).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, (1990-1994) kültür sektöründe şu paragraf başlıkları bulunmaktadır:

- Yeni eserler ortaya koyacak kabiliyetli kişilerin keşfedilmesi, yönlendirilmesi ve desteklenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır (Devlet Planlama Teşkilatı, 1990).
- Belediyelerin yıllık kültür faaliyet programları hazırlamaları uygulamaları desteklenecektir.
- Plastik sanatlar sahasında eser meydana getiren sanatkarların desteklenmesi amacıyla, mahalli idarelerin katkıları sağlanacaktır.
- Her türlü kültür hizmetlerinin gerektirdiği nitelikli elemanların eğitimi sağlanacaktır (Devlet Planlama Teşkilatı, 1990).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'na (1996-2000) göre; Örgün ve yaygın mesleki-teknik eğitimin dünya standartlarına yükseltilmesine, meslek standartları ve sertifikasyon sistemi üzerinde yapılan çalışmaların tamamlanmasına, okul ve iş hayatı ilişkilerinin geliştirilmesine, temel bilgi ve beceriler ile yeni teknolojilerin okulda verilmesine ve uygulamanın işyerlerinde yapılmasına ve hizmetiçi eğitime önem verilecektir. Örgün ve yaygın eğitim kurum ve programları arasında her aşamada yatay ve dikey geçişlere imkan veren esnek bir yapı oluşturulacaktır. (Devlet Planlama Teşkilatı, 1996).

2.2.13. Yaygın Eğitim Hizmetleri Veren Kurum ve Kuruluşlar

2.2.13.1. Milli Eğitim Bakanlığı

2.2.13.1.1. Ana Görevi Yaygın Eğitim Olan Birimler:

- Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü,
- Hizmetiçi Eğitim Dairesi Başkanlığı.

2.2.13.1.2. Örgün ve Yaygın Eğitimi Birlikte Yürüten Birimler:

- Erkek Teknik Öğrenim Genel Müdürlüğü,
- Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü,
- Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü,
- Özel Öğrenim Kurumları Genel Müdürlüğü,
- Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

2.2.13.2. Başbakanlığa Karşı Sorumlu Kurum ve Kuruluşlar

- Genelkurmay Başkanlığı,
- Diyanet İşleri Başkanlığı (MEB, 1993),
- Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü,
- Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

2.2.13.3. Diğer Kaynaklar

- İstihdamdan Sorumlu Devlet Bakanlığı,
- Spordan Sorumlu Devlet Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Adalet Bakanlığı,
- Kültür Bakanlığı,
- Turizm Bakanlığı,
- Milli Savunma Bakanlığı,
- Ulaştırma Bakanlığı,
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı,

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
- Üniversiteler ve Akademik Kuruluşlar,
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü (TRT),
- Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığı (TSE),
- Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB),
- Milli Prodüktivite Merkezi Başkanlığı (MPM),
- Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE),
- Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstitüsü (TÜSSİDE).

2.2.13.4. Gönüllü Kuruluşlar

- Gönüllü Kuruluşlar Yetişkinler Eğitim Vakfı,
- Türkiye Kızılay Derneği,
- Türk Hava Kurumu,
- Kadın Dernekleri,
- Türkiye Ana ve Çocuk Salığı ve Aile Planlaması Vakfı (TAÇSAV),
- Türkiye Güçsüz ve Kimsesizlere Yardım Vakfı.

2.2.13.5. Meslek Kuruluşları

- Sendikalar (MEB, 1993),
- Türkiye Ziraat Odaları Birliği,
- Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkarları Konfederasyonu.

2.2.13.6. Mahalli İdareler

- Belediyeler,
- Köy İdareleri.

2.2.13.7. Kamu İktisadi Kuruluşları

- Bankalar,
- Fabrikalar (MEB, 1993).

2.3. Halk Eğitim Hakkında Genel Bilgiler

2.3.1. Halk Eğitimin Tanımı

Halk eğitimi için birbirine az çok benzeyen çeşitli tanımlar verilmektedir. Bunlar:

Halk eğitimi genellikle on beş ya da daha ileri yaşta olup normal okul üniversite sisteminin dışında bulunan kimselerin yararına sunulan ve gereksinimlerine göre düzenlenen eğitimidir.

Halk eğitimi zorunlu öğretim çağının dışına çıkmış ve asıl uğraşısı artık okula gitmek olmayan kimselerin, yaşamlarının herhangi bir aşamasında duyacakları öğrenme gereksinimini ve ilgiyi doyumak üzere özellikle düzenlenen etkinlikleri ve programları kapsar (Demirel ve Kaya 2007, s.12).

Halk Eğitimi, okul eğitim- öğretiminden farklı olarak toplumların kendi kendilerini yönetmelerinde başarı sağlayan, yaşamla ilgili konularla ve güzel sanatlarla yakından ilgilenen, insanların ekonomik, toplumsal uyumunu hazırlayarak değişimleri daha iyi anlamalarına yardım eden çalışmalardır.

Halk Eğitimi, tüm insanlık tecrübelerini içine alır. Yetişkinlerin yeni bilgiler, beceriler anlayışlar, ilgiler kazanmalarına ve davranışlarına geçmelerine yardım eder. Halk eğitimi herkes için, her zaman, her yerde her durumda yapılacak eğitim demektir (Yüksel, 2011).

Halk eğitimi programları öncelikle yaşamda sorumluluk almış veya alacak olan yetişkinlere hitap eder. Ancak halk eğitimi, öğrenim çağında bulunup da okul eğitiminden yararlanamayan çocuk ve gençlerin eğitimini de kapsamalıdır. Ayrıca, halk eğitimi teknikleri ve araçları ile okullara yönelir ve okul eğitim-öğretimine yardımcı olunur. Bu yönü ile halk eğitimi, değişik eğitim araç ve tekniklerinden yararlanılarak götürülen bir eğitimidir.

Halk eğitimi katı, kalıplaşmış ve gelip geçici değildir. Gereksinimlerine göre değişen ve gelişen, yaşam boyu devam eden sürekli bir etkinliktir. Bu nedenle halk eğitimi, okul

eğitiminin yerine geçmesi gereken bir başlangıç eğitimi olmaktan çok, onu geliştirici ve tamamlayıcı bir eğitimidir (Kılıç, 1981, s.2).

Bu etkinliklerin ve programların içine mesleki eğitim, mesleki eğitim dışındaki eğitim, meslek eğitimi, genel eğitim, biçimsel nitelik taşıyan ve taşımayan öğrenme türleri girdiği gibi, ortak sosyal amaçlara yönelik eğitimde girer (Celep, 1995, s.3).

2.3.2. Halk Eğitimin Amaçları

2.3.2.1. Halk Eğitiminin Genel Amacı

Eğitim sistemine hiç girmemiş, bu sistemin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен çıkmış yurttaşlara eğitim olanak ve fırsatı sağlamaktır (Kılıç, 1981, s.10).

2.3.2.2. Ulusal Amaçlar

Bir toplumda ekonomik, kültürel, bilimsel, teknolojik ve siyasal değişmelere bağlı olarak bireylere, yeni bilgi ve beceri kazandırma amacına dayanmaktadır.

Ulusal amaçlar alt amaçlar biçiminde şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Bireylere, mesleki bilgi ve beceri kazandırmak,
2. Bireylerde toplumsallaşmayı ve üretkenliği sağlayıcı davranış değişiklikleri oluşturmak,
3. Eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yardımcı olmak,
4. Toplumda okur-yazarlık oranını artırmak,
5. Toplumsal değişmeye bağlı olarak bireylerin karşılaştıkları sorunları çözmelerinde gerekli ortamı sağlamaktır.

2.3.2.3. Yerel Amaçlar

Yerel toplulukların, yerel sorunlarını çözmelerine olanak sağlayacak ve bölgelerinde yaşamlarını sürdürmelerini kolaylaştıracak bir amaca dayanmaktadır.

Unesco tarafından alınan kararlarda, halk eğitimi etkinliklerinin aşağıdaki amaçları gerçekleştirmeye dayalı olması gerektiği vurgulanmaktadır (Celep, 1995, s.19).

1. Manevi değerlerin, banskın, uluslararası anlayışın, işbirliğinin geliştirilmesi ve uluslararası ilişkilerde zorbalığın tüm biçimlerinin ortadan kaldırılması,
2. Eğitimin, ulusal ve uluslararası düzeyde ekonomik, toplumsal ve kültürel eşitliği sağlaması,

3. Eğitimin, çevrenin korunması ve kalkınması ile kültürel kalkınmaya daha çok olanak sağlayacak duruma getirilmesi,
4. Bireylerin içinde yaşadıkları toplumun kalkınmasına katkıda bulunmalarını sağlamak için, katılımlarını etkili ve anlamlı yaparak gerekli tavırların ve becerilerin kazandırılması amaçlanmalıdır (Celep, 1995, s.20).

2.3.2.4. Halk Eğitiminin Özel Amaçları

1. Yurttaşlara Atatürk devrimlerini, Cumhuriyet esaslarını, hukuk düzenini, demokratik yönetimi tanıtmak, Türk ulusunun insancıl, kültürel ve ahlaki değerlerini benimsetmek, onların karşılıklı anlayış, sevgi, saygı ve hoşgörülük duygularını geliştirmek.
2. Yurttaşları, bilimsel ve özgür düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik sahibi, girişime değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı ve yaratıcı kişiler olarak yetiştirmek.
3. Yurttaşlara ilgi, eğilim ve yeteneklerini geliştirmek yoluyla gerekli bilgi, beceri, davranış ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak (Kılıç, 1981, s.10).
4. Yurttaşların beden, zihin, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip olmaları için gerekli, bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazandırmak.
5. Yurttaşların, dil, anlatım, düşünce ve ülkü birliğini sağlamak, estetik duygularını ve zevklerini geliştirmek.
6. Yurttaşlara ülkemizi bütün özellikleri, kaynak ve olanakları ile tanıtmak, onların boş zamanlarını değerlendirmelerine, iş ve mesleklerinde ilerlemelerine yardımcı olmak.
7. Topluma ve bireylere gerçek ve temel sorunlarını sezinlemeleri, benimsemeleri, çözüm yöntemlerini araştırmaları, kendi olanak ve kaynakları etrafında örgütlenmeleri için gerekli yardım ve rehberlikte bulunmak (Kılıç, 1981, s.11).

Ülkemizde Halk Eğitimin Amaçları MEB' nca özet olarak şu şekilde belirlenmiştir:

1. Bireylere okuma-yazma öğretmek ve yaşam boyu eğitimlerini sağlamak,
2. Toplum üyelerinin Atatürk devrimlerine bağlı bilimsel, özgür, demokratik düşünme güçlerini geliştirici çalışmalar yapmak,
3. Toplum kalkınmasını sağlamak için, kamusal, özel ve yerel kaynakları harekete geçirerek, kalkınma projelerine bireylerin katılımını sağlamak,

4. Ulusal kültür değerlerini korumak, evrensel kültüre açık olarak geliştirmek ve yaygınlaştırmak,
5. Yerel özellikler ve gereksinimlere göre eğitim-üretim-istihdam, pazarlama ve örgütlenmeye yönelik çalışmalar yapmak,
6. Sanayinin gereksinimi olan işgücünün yetiştirilmesine yardımcı olmaya yönelik olarak çeşitli mesleklerde çalışanların hizmet içinde yetiştirilmesi için gerekli olanakları sağlamak,
7. Kırsal kesimden kente göç eden bireylerin bulunduğu topluluğa uyumunu sağlayıcı etkinlikler düzenlemek,
8. Halk sağlığının korunması, aile planlaması, sivil savunma, sağlıklı konuta kavuşmuş bir üretici, tutumlu bir tüketici toplum yaratmaya yönelik çalışmalarda bulunmak,
9. Boş zamanları sosyal ve kültürel etkinliklerle değerlendirmeye yönelik eğitim çalışmaları yapmaktır (Celep, 1995, s.20).

2.3.3. Halk Eğitimin İlkeleri

Bir ülkedeki halk eğitimi çalışmalarının başarı ile yürütülebilmesi, özellikle ortaya konulan amaçlara ve bunun hangi ilkeler içerisinde gerçekleştirileceğine bağlıdır. İlke, amaçlara ulaşmayı kolaylaştıran temel öncüdür. Halk eğitiminde temel amaç, eğitime katılanın beklentisine yanıt verecek, onun yaşamını kolaylaştıracak bir eğitimin verilmesidir. Bu nedenle, halk eğitimin temel ilkeleri şu şekilde belirtilebilir:

1. **Bireyin gereksinimleri ile işe başlama:** Örgün eğitimin amaç ve programı önceden eğiti kurumu tarafından saptanırken, halk eğitiminde verilecek eğitimin içeriği, eğitime katılan bireylerin gereksinimleri doğrultusunda belirlenir. Bireylerin yaşam düzey düzeylerinin iyileştirilmesinde güçlü bir etken olan ancak, birey tarafından hissedilmeyen gereksinimler ile yeni gereksinimler halk eğitiminin içeriğini oluşturur (Celep, 1995, s.22). Buna göre gereksinimleri; bireylerin farkına vardıkları gereksinimlere hissedilen; toplum için önemli olan ancak, farkına varılmayan gereksinimler hissedilmeyen gereksinimler olarak belirtilebilir. Halk eğitimi etkinlikleri bu gereksinimlere dayandırılır.
2. **İşe, eyleme yöneliklik:** Bireye, ileriki yaşamında kullanabileceği bilgi ve becerilerin kazandırılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, eğitim süreci, bilginin yanı sıra, beceri kazandırmaya dayanan uygulamaları da içermelidir. Birey, halk eğitiminden elde ettiği

bilgileri hemen uygulamaya aktaracağından, kurumsal yapıdan çok, beceriyi geliştirecek bir eğitimin ön planda tutulması gereklidir.

3. Yararlılık: Halk eğitimi etkinliklerinin başarı derecesi, verilen bilgi ve becerinin katılan bireye yararlı olma dercesine bağlıdır. Yetişkinler için her iş, sağladığı yarar ölçüsünde ilginçtir. Bireyin gereksinimine uygun olmayan, işe yaramayan, uygulanmayan veya uzak geleceği amaçlayan çalışmalardan kaçınılmalıdır. Bireyi bilinçlendirmeyen, girişimleri özendirmeyen, yarar sağlamayan etkinlikler halk eğitiminin verimsizliğine neden olur.

4. Bireyin eğitsel etkinliklere katılması: En etkili öğrenme, yaparak, yaşayarak öğrenmelidir. Bu ilke, yetişkinler için daha da önem kazanmaktadır. Çünkü her şeyden önce eğitime katılan yetişkinin bir deneyimi vardır. Gelişim özellikleri açısından da yetişkinin öğrenme hızında bir düşme olduğundan, öğrenmenin kalıcı olabilmesi ve önceki deneyimlerin olumsuzluklarının ortadan kaldırılabilmesi, eğitsel etkinliklere etkin bir biçimde katılımı gerektirir. Ayrıca, yetişkinin bir ürün ortaya koyması, onu yeni öğrenmelere güdüler.

5. Konuların öncelik sırasına göre planlanması: Toplumun ve bireylerin en çok gereksinme duydukları, istekli oldukları, çabuk çözüm bekleyen, zaman, para, emek açılarından yapılması kolay ve kısa sürede sonuçlanarak konular, öncelik sırasına göre planlanmalıdır. Mevcut ekonomik olanakların yetersizliği de konuların öncelik sırasına göre planlanmasını zorunlu kılmaktadır.

6. Yerel öncüllerden yararlanma: Halk eğitimi programlarının etkililiği, sürekliliği yerel öncülleri bulup yetiştirmeye ve bunların yetki ve sorumlulukları üstlenmelerine bağlıdır. Belli bir yerde yapılan halk eğitimi çalışmalarından beklenen sonuçlar; çoğu kez girişimlerin, gösterilen çabaların kökleşmesini, sürekliliğini gerektirir (Celep, 1995, s.23). Önemli olan salt bir işe başlamak, saptanan amaçlara varmak değil; sağlanan sonuçları toplumun yaşamına katmak, yeni girişimlere ortam hazırlayabilmek, bilinçli atılım isteğini güçlendirmektir. Bu nedenle, halk eğitimi etkinliklerinin devamlılığını sağlamak için, halk eğitimi etkinliklerine önceden katılmış olan bireylerin öğrendiklerini yaşamlarına aktarabilmelerine destek sağlayarak, daha sonraki halk eğitimi etkinliklerinde onlardan öncül olarak yararlanma ortamı yaratılmalıdır. Bu bireylerin başarısı, diğer bireyleri halk eğitimine katılmaya güdüler. Diğer taraftan, yerel bölgelerde etkin çalışmalar gösteren bireyler desteklenerek ve diğer bireylerin de bu tür çalışmalar ortaya koyabilmesi için, bu alanda düzenlenecek eğitsel etkinliklere katılımın sağlanması doğrultusunda çaba gösterilmelidir.

Örneğin, bir köyde arıcılık yapan bireye verilen arıcılık eğitiminden sonra da ona gerekli desteği sağlayarak başarılı olmasına yardımcı olmak, o bölgedeki diğer bireyleri bu tür çalışmalar yapmaya güdüler.

7. Çalışmaların izlenmesi ve denetlenmesi: Bir çalışmanın başarısı hakkında bir yargıya varmak, hata ve eksikliklerin neler olduğunu saptamak, o çalışmanın izlenmesi ve denetlenmesi zorunlu kılar. Bu nedenle, uygulama sürecinde eğitsel etkinliklerin eksikliklerinin ve yanlışlıklarının saptanması, düzeltilmesi ve yol gösterici dönütlerle daha başarılı olabilmesi için, etkin bir denetim kurulmalıdır. Yol gösterici, destek ve yardımcı olma niteliği taşıyan bir denetleme; uygulamaya katılan bireyleri daha verimli çalışmaya güdüler. Ayrıca özendirici nitelikler taşıyan başarılı örnek çalışmaların tanıtılması, etki alanlarının yaygınlaştırılmasını kolaylaştırır.

8. İşbirliği: Halk eğitimi etkinlikleri, bireylerin beklentileri açısından çok farklılıklar göstermektedir. Bu farklılık, farklı programların yapılmasını ve değişik eğitsel etkinlikleri gerektirmektedir. Bu nedenle, her eğitsel etkinlikte, o etkinlikle ilgili olan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle bir yandan gerekli araç-gereç desteği sağlanmaya çalışılırken; diğer yandan da verilen eğitim, o kurum veya kuruluşların gereksinme duyduğu işgücünü yetiştirmeye dayandırılmalıdır (Celep, 1995, s.24).

Halk eğitimi etkinlikleri mutlaka toplumsal, kültürel, ekonomik kalkınma planlarına uygun olmalıdır. Bundan dolayıdır ki düzenlenecek eğitsel etkinliklerde bu kalkınma planları göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun için ilgili kurum veya kuruluşlarla işbirliği yapmak kaçınılmazdır.

MEB' nca belirlenen halk eğitimi ilkeleri ise; herkese açıklık, gereksinime dönüklük, süreklilik, bilimsellik, planlılık, yenileşme gelişmeye açıklık, gönüllülük, mali destek, her yerde eğitim, bütünlük ve eşgüdumdür (Celep, 1995, s.25).

2.3.4. Halk Eğitimin İşlevleri

Halk eğitimi, temelde, bireylere örgün eğitimle verilemeyen veya örgün eğitim sonrasında bilim ve teknolojiye bağlı gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni bilgi ve becerileri kazandırılmaya dayanır. Ulusal bütünlüğün korunması ve bilimsel, demokratik, özgür düşünme gücünün bir toplumda yerleşmesi, yetişkinlere verilecek yaşam boyu eğitimle olanaklıdır. Bu bağlamda halk eğitimi, toplumun kalkınmasında ve demokratik değerlerin kazandırılmasında önemli role sahiptir.

Halk eğitimin işlevlerinden bazıları şu şekilde belirtilebilir:

1. Örgün eğitimle elde edilemeyen veya elde etme fırsatı bulunamayan nitelikleri bireylere kazandırmak: Halk eğitimi, bir toplumda, örgün eğitime zamanında devam edememiş genç veya yetişkinlere, temel bilgi ve beceriler kazandırmayı öngörür. Örgün eğitim kurumlarından yararlanmamış olanlara temel eğitim, yararlanmış olanlara da eksikliklerini giderici, yenileyici bir eğitim verilir. Okuma-yazma kursları ile bireylere ilkökul diploması vermek veya LİMME projesiyle genel lise eğitimine sahip olanlara mesleki ve teknik eğitim alanında bilgi ve beceri kazandırarak meslek liseli diploması almalarının sağlanması, buna en iyi örnekleri oluşturmaktadır.

2. Kişisel gelişmeyi sağlamak: Bireyin kendisi hakkındaki bilgisini artırarak, kişisel gelişmesine yardım edilmesidir. Bu, belli bir program çerçevesinde olmasa da kitle iletişim araçları veya sosyal-kültürel etkinlikler aracılığı ile bireyin kendisi ile içinde bulunduğu toplumu daha iyi bir biçimde tanıması sağlanabilir.

3. Mesleki bilgi ve beceri kazandırmak veya bunları yenilemek: Herhangi bir meslek ya da sanat sahibi olmayanları, mesleki bilgi ve beceri ile donatarak, meslek sahibi olmalarına yardımcı olma ve meslek sahibi olanlara da bu alandaki bilgileri kazandırmaya yönelik eğitim verilir.

4. Yetişkinleri, kişisel ve toplumsal sorunları çözmeye ve yeni bir biçimde işleri ele almaya yönleltmek: Bireyin toplumsal yapı içerisindeki görev ve sorumluluğu etkin bir biçimde yerine getirmesi ile toplumsal sorunların çözümünde etkin rol oynaması, toplumun gelişmesinde önemli yer tutmaktadır (Celep, 1995, s.21). Bu nedenle, halk eğitiminde bireylerin bu doğrultuda gelişme göstermesini sağlayıcı eğitsel etkinliklerin düzenlenmesi kaçınılmazdır.

5. Siyasal katılımı sağlamak: Bir toplumda demokratik değerlerin yerleşebilmesi ve yöneten ile yönetilenlerin birbirlerini kontrol edebilmesi ancak; siyasal katılımı olanaklıdır. Bunu sağlamanın bir yolu da, bireylere demokrasi konusunda gerekli eğitimi vermektir. Toplumu oluşturan bireylerin, görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilmelerinin yanı sıra, anayasal çerçevede tanınan temel hak ve sorumlulukları konusunda aydınlatılmaları gerekmektedir. Kendi hak ve sorumlulukları ile görevlerini bilmeyen bir toplumun, yönetimi denetlemesi olanaklı olamaz. Diğer taraftan, demokrasinin hoşgörüyeye dayalı bir düzen olduğu görüşünden hareketle; demokrasinin ve toplumun gelişmesinin bir gereği, her türlü görüşe saygı duyulmasını ve demokratik kurallara herkesin uymasını

sağlamaya yönelik olarak toplumun bütün üyelerini bilinçlendirmek bir zorunluluktur. Ancak, bu yolla toplumda demokrasinin, hoşgörünün, bilimsel düşünmenin yerleşmesi ve toplumun kalkınması sağlanabilir (Celep, 1995, s.22).

2.3.5. Halk Eğitimin Önemi

Halk eğitimi bütün dünyada giderek artan bir önem kazanmaktadır. Örgün eğitim kurumlarında verilen eğitimin yetersiz kalması; bireyin yaşamının çok küçük bir bölümünü okulda geçirmesi dolayısıyla okul dışındaki kitle iletişim araçları vb. etkenlerden daha fazla etkilenmesi ve bilginin hızla gelişmekte olması nedeniyle sürekli yenilenmesi gerekliliği bu duruma yol açan başlıca nedenler arasında yer almaktadır (Demirel ve Kaya 2007, s.12).

Günümüzde bilim teknolojideki hızlı gelişmeler, toplumun ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal yapısında değişmelere neden olmaktadır. Bireylerin bu değişmeler uyum sağlaması, değişimin gerçekleştirildiği bilgi, beceri ve değerleri kazanmasını zorunlu kılmaktadır. Örgün eğitim yoluyla bu değişikliklerin gerektirdiği bilgi ve beceri, bireylere ancak belli bir yaşa kadar aktarılmaktadır. Bireyin örgün eğitim sonrasındaki yaşantısında ve örgün eğitimden yararlanamayan bireylerin bu değişikliklerin gerektirdiği bilgi ve beceriyi edinebilmesi, örgün eğitim sonrası eğitimle olanaklıdır. Bu nedenle halk eğitimin eğitim sistemi içerisindeki önemi artmıştır. Halk eğitimi etkinlikleri başlangıçta gönüllü kuruluşlar aracılığı ile yürütülürken, günümüzde devlet desteği ön plana çıkmıştır. Bu desteğin yeterli olmaması karşın, halk eğitimi artık toplumun büyük bölümüne hizmet vermektedir.

Devletlerin halk eğitime eskisine oranla daha fazla ilgi göstermesinin belli başlı nedenleri olarak şu görüşlerin benimsenmesi ve yaygınlaşması gösterilmektedir (Celep, 1995, s.3).

1.Örgün eğitimden yararlanamayanlara eğitim olanağı sağlama: Toplumda ekonomik, toplumsal ve kültürel yönden yoksulluk içinde olan kesimlerin bu durumdan kurtarılabilmesi için, onlara diğer olanaklar yanında, gençliklerinde elde edemedikleri eğitim olanağı şimdi sağlanmalıdır.

2.Çocuğun kişiliğinin gelişmesi için aileleri eğitme: Aile çevresi çocuğun kişilik gelişmesinde ve eğitiminde önemli rol oynadığına ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları mevcut eğitim olanaklarından yeterince yararlanamadığına göre, ana-babaların bu konuda eğitilmesine gereksinme vardır.

3.Verimliliği artırma: Ekonominin verimliliği, işgücünün bilgi ve becerisinin yükseltilmesine bağlı olduğundan, belli bir alanda meydana gelen bilimsel ve teknolojik gelişmenin üretime aktarılması, işgücünün bu gelişmeler doğrultusunda eğitilmesini gerektirir.

4.Toplumsal sorunlara kitlelerin desteğini sağlama: Çağdaş toplumların karşılaşmakta olduğu büyük sorunlar, geniş halk kitlelerinin desteği olmadan çözümlenemez.

5.Yetişkine, eğitimine devam fırsatı sağlama: Eğitimlerine devam fırsatı toplumdaki tüm yetişkinlere tanınmalıdır.

6.Okulların sınırlı eğitim etkinliğine sahip olması: Okullardan onların başatabileceğinden, çok fazla hizmet beklenmektedir. Eğitim hizmetleri yalnızca okullardan beklenmemelidir.

Gelişmiş ülkelerde, devletin halk eğitimine gösterdiği ilgiyi artıran bu nedenler, gelişmekte olan ülkeler için de geçerli olmuştur. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde yetişkinlerin eğitime devlet ilgisini diğer önemli bir neden de, bu ülkelerin, “halk eğitimini özel bir tüketim konusu olmaktan çok, toplumsal değişmeyi ve ekonomik kalkınmayı hızlandıran, düzenleyen ve özellikle de uluslaşması bilincini kuvvetlendiren, etkili bir araç olarak görmeleridir.”

Yukarıda açıklanan görüşler niçin halk eğitime önem verilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Ancak, örgün eğitim sistemine yönelik eleştiriler de halk eğitiminin önemini daha da arttırmıştır.

Örgün eğitim sistemine yönelik başlıca eleştiriler şunlardır (Celep, 1995, s.4).

1. II. Dünya Savaşı’ dan bu yana, hükümetlere bilinçli olarak izlenen eğitimi yaygınlaştırma politikaların da bir sonucu olarak, hemen her ülkede eğitimin her türü ve düzeyinde, öğrenci sayıları artmaktadır. Buna karşın, sistemin diğer girdilerinde (bina, tesis, araç-gereç, öğretmen, finansman vb.) gerekli artışlar gerçekleştirilememektedir. Eğitim olanaklarının dağılımında, bölgeler, yöreler, kırsal, okullar arası denge sağlanamamaktadır. Pek çok ülkede, eğitime ulusal bütçeden ayrılacak ödeneklerin tavanına ulaşılmıştır. Buna karşın, eğitimin maliyeti giderek artmaktadır.

2. Bilim ve teknolojide, toplumların yapısında hızlı ve sürekli değişimler olmakta ve eğitim sistemleri çevrelerine yabancılaşmakta; okullar değişimlere uyum sağlayamamaktadır. Üstelik yeni kuşaklara, çocukluk ve ergenlik dönemlerinin belirli bir sürecinde kazandırılan ve söz konusu değişimlerin de gerisinde kalan bilgi, beceri ve

tutumların onlara yaşamları boyunca yeteceği sanılmaktadır. Okul öncesi eğitimin, çocuğun kişilik gelişimi ve okul eğitimi için önemi anlaşıldığı halde, bireyin okul eğitimi sonrası, yetişkinlik döneminde eğitimin önemi ve gerekliliği anlaşılmamaktadır.

3. Örgün eğitim sistemlerinin geleneksel seçici-eleyici yapısı, öğrenciler arasında, sağlıklı bir yarışmaya ve pek çok öğrencinin başarısızlıkla “damgalanmasına” yol açmaktadır. Sağlıklı sonuçları bir yana bu durum, sosyo-ekonomik düzeyleri düşük ailelerden gelen çocukların aleyhine olmaktadır.

Birey, insan olarak, büyük bir öğrenme gizilgücü ile dünyaya gelmektedir. Toplum, insanların öğrenmesi için kasıtlı ve düzenli olarak, onlara eğitim olanağı sağlamakla görevlidir. Buraya kadar bir sıkıntı yoktur. Bu noktada iki görüş karşımıza çıkmaktadır:

1.Toplumun insanlara en etkili ve verimli eğitim sunma yolu okuldur.

2.Okul, toplumun insanlara eğitim sunma yollarından birisidir. Aynı sonuçlar başka yollarla da alınabilir. Okulun yanında bu yollar da kullanılmalıdır.

İşte, “halk eğitimi” kavramı çerçevesinde düzenlenen eğitim etkinlikleri, bu ikinci görüşe dayalıdır. Bu nedenle, eğitimi, insan yaşantısının belli bir dönemi ve okul ile sınırlandırılmayıp, yaşantının tamamına yayma ve çeşitli kurumları ise katma gerekliliği de beraberinde getirmektedir (Celep, 1995, s.5).

Ekonomik kalkınma; bilimsel, teknolojik ve yönetsel davranışların, endüstriyel ve tarımsal üretime sürekli uygulanması yoluyla elde edilmektedir ve bu durum, insan yeteneklerinin “optimal” kullanımını zorunlu hale getirmektedir. Bu ise yetişkin iş gücüne, onların sürekli öğrenmesini sağlayacak, verimli ve etkili halk eğitimi hizmetlerinin sunulmasını gerektirmektedir. Ancak, yetişkin birey yalnızca bir “işgücü” değildir. O, aynı zamanda, her şeyin hızla değiştiği, bir dünyada bir eşir, anadır, babadır, komşudur, vatandaşır ve nihayet insandır. Bu nedenle, halk eğitiminin görevi yetişkinlere yalnızca onların işgücü olarak yeterlik düzeylerini yükseltmeye yönelik sürekli eğitim fırsatı ve olanağı sunmakla sınırlı değildir. Halk eğitiminin görevi, buna ek olarak, yetişkinlere örgün eğitim düzeylerini yükseltmeye yönelik eğitim fırsatları ve olanakları hazırlamak; şehirleşme, toplumsal hareketlilik, istihdam alanlarının sürekli değişen istemleri, kuşaklararası çelişkiler ve hızlı değişimin tüm diğer etkileri hakkında onları bilgi sahibi yapmaktır. Ayrıca, onlara hızlı değişimin tüm toplum, yaşadıkları bölge, şehir, kasaba, köy için etkilerinin neden olduğu konusunda sağlıklı yorumlar yapabilmeleri ve kişisel sorunlarının olduğu kadar, toplumsal sorunları da çözümüne nasıl katkıda bulunabileceklerini

anlamaları konularında yardım etmektir. Diğer taraftan yetişkinlere kendi öz doyumları için öğrenmek istediklerini öğrenme, yapmak istediklerini öğrenme, yapmak istediklerini yapma fırsatı ve olanağını vermektir.

Bütün bu nedenlerle, toplumların, örgütlerin, işletmelerin ve bireylerin çevrelerindeki hızlı değişmelere uyum sağlayabilmeleri, değişimlerin olumsuz etkilerinden korunabilmeleri için, işlevsel ve dinamik halk eğitimi hizmetlerine olan gereksinim ve halk eğitiminin önemi giderek artmaktadır (Celep, 1995, s.6).

2.3.6. Türkiye’ de Halk Eğitimin Gelişimi

Bir ülkenin eğitim sistemini ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel yapısından soyutlamak olası değildir. Bugünkü eğitim sistemimiz, bir yandan tarihi gelişim süreci içerisindeki değişkenlerin, bir yandan da toplumsal, kültürel ve siyasi yapılarla ilgili değişkenlerin bir sonucudur. Halk eğitimi etkinliklerinin tarihsel gelişimi örgün eğitime paralel bir gelişme göstermiştir.

Türkiye’ deki halk eğitimin tarihsel gelişimi, cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası olmak üzere iki ana başlık altında ele almadan önce ülkemizde halk eğitimi gerektiren nedenleri açıklamakta yarar vardır (Celep, 1995, s.76).

2.3.6.1. Cumhuriyet Öncesinde Halk Eğitimi

Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Medreseler ile Fatih zamanında kurulan Enderun Okulları en eski örgün eğitim kurumları olmakla birlikte, halk eğitimi alanında sınırlı da olsa etkinlik göstermişlerdir. Bunların yanı sıra esnaf kuruluşları, ordu ve gönüllü kuruluşlar tarafından bugünkü anlamda olmamakla birlikte yetişkinlere yönelik eğitim vermekteydi. Cumhuriyet öncesinde halk eğitimi etkinliklerini yürüten kurum ve kuruluşlar aşağıda açıklanmıştır.

2.3.6.1.1. Medreseler

Medreseler, Selçuklu döneminden başlayarak toplumun gereksinimi olan öğretmen, kadı, imam, tıp doktoru, matematikçi ve din bilgini yetiştiren, ilköğretimden yükseköğretime kadar kademeli eğitim veren dini temele dayalı örgün eğitim kurumları özelliğine sahipti. Ders programlarında, dini bilgiler yanında; dilbilgisi, mantık, matematik, metafizik, astronomi, tıp ve diğer konulara yer verilmiştir. Medreselere bağlı olan kitaplıklar, bakımevleri, hastaneler halka yönelmiş birer eğitim ve yardım kurumu işlevini görmüştür.

2.3.6.1.2. Enderun Okulları

Enderun okulları 1455 yılında yönetici ve devlet adamı yetiştirmek amacıyla Fatih Sultan Mehmet tarafından kurulmuştur. Dünyada kamu yönetimi alanında eğitim veren ilk kuruluş olan Enderun Okullarının bir özelliği de dini temele dayalı olmamasıdır (Celep, 1995, s.78).

2.3.6.1.3. Ahilik

Bir esnaf kuruluşu olan ahilik örgütü 13. ve 18. yy. arasında etkin bir rol oynamıştır. Ahilik Anadolu esnafı arasında dayanışmayı, birliği, kardeşliği geliştirmede öncülük rolünü üstlenmiştir. Toplumsal kurumlar halinde etkinlik gösteren ahilik örgütü, ahi adını verdikleri başkanlarının yönetiminde zorbaları yok etmek, yabancılara, gezgin ve konuklara ziyafetler verme ve toplumsal yardımlar da bulunma işlevlerini gerçekleştirmiştir.

2.3.6.1.4. Loncalar

18. yy' dan itibaren Ahilik örgütünün yerini alan loncalar, esnaf arasında birlik ve dayanışmayı sağlama işlevleri yanında, ticaret ahlakını koruyan çırak, kalfa, usta yetiştiren, onlara işyeri açan bir eğitim kuruluşu kimliğini de kazanmıştır.

2.3.6.1.5. Ordu

Selçuklular' dan itibaren ordu; gençleri, Acemi Oğlanlar Ocakları' nda yetiştirene bir kurum olarak da çalışmış ve Osmanlılar döneminde Acemi Oğlanlar Ocakları' dan seçilen Enderun Okullarına aday gösterilmiştir.

2.3.6.1.6. Düzenli İlk Halk Eğitim Etkinlikleri

Cumhuriyet öncesinde düzenli ilk halk eğitim etkinlikleri 19 yy.' ın ikinci yarısında yapılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler şu şekilde özetlenebilir:

a. Üniversitelerde Serbest Dersler: Türkiye' de ilk resmi halk eğitimi etkinlikleri üniversitelerce başlamıştır. 1862' de üniversitelerde fizik, kimya, genel tarih ve diğer konularda halka açık dersler verilmeye başlanmıştır. Dersler, bilim adamları ve yüksek dereceli kamu görevlileri ile eğitimciler tarafından verilmiştir. “Kimyahane” ve “Numunehane” adlı konularda sabahları halka açık olarak verilen bu dersler yoluyla halk bilinçlendirmeye çalışılmıştır (Celep, 1995, s.79).

b. Gönüllü Derneklerin Çalışmaları: Bu dönemde çok sayıda gönüllü kuruluş çeşitli eğitsel etkinliklerde bulunmuştur. Bu gönüllü kuruluşlar şunlardır:

- **İslam Öğretim Derneği (1864):** Halkı okutmak, toplumsal yönden geliştirmek amacıyla aydınlar tarafından kurulmuş olan çıraklık okulu, esnaf çocukları ile çevre halkına okuma-yazmaya, aritmetik, din bilgisi öğretme ve mesleki beceri kazandıran bir halk eğitimi kurumu olarak hizmet vermiştir. 1874 yılına kadar okulda yılda 500-600 kişi yararlanmıştır. Darulşafaka’ da aynı dernek tarafından kurulan ve bugüne kadar varlığını sürdüren tek kurumdur. Çıraklık okulu 1908’ de Darulşafaka Mevzunları Derneği’nin’ ce tekrar açılmış ve 1928’ de bu görevi devletin yüklenmesiyle kapanmıştır.

- **Osmanlı Bilim Derneği (1860), Beşiktaş Bilim Derneği (1868), İtilaf ve Terakki Fıkrası (1910), Türk Ocağı (1911):** Bu dönemde gece kursları konferanslar yoluyla ve toplantılar halk eğitimi alanında etkili görevler gerçekleştirilmiştir. Bu kurslarda, Kur’ an, hesap, okuma-yazma, muhasebe, tarih, coğrafya konularında dersler verilmiştir. Türk Ocakları, Osmanlı İmparatorluğundaki çeşitli etnik gruplar arasında milliyetçilik hareketleri başladığı bir dönemde, imparatorluğun kurucusu ve yönetici olan Türkler arasında Türklük bilincini geliştirme, yayma görevini yerine getirmeye çalışmıştır.

c. Ethem Nejat’ ın Broşürü (1911) : İzmir Öğretmen Okulu müdürü Ethem Nejat’ ın halk eğitimine ilişkin önerilerin açıklandığı broşürde şu görüşlere yer verilmektedir. “Halkın eğitimi ile çocuğun eğitim arasında bir ilişkinin bulunduğunu belirterek, halkın cahil ve kültürsüz olması, boş inançlara bağlı bulunması nedeniyle, çocuğun iyi yetişmesinde olağanüstü ilerleme için uygun bir çevrenin yaratılamayacağı” görüşü ileri sürülmüştür. Bu ilişki II. Dünya savaşıdan sonra da Avrupa’ da araştırma konusu olmuş, eğitimde olanak ve fırsat eşitliğinin sağlanmasında bugün de üzerinde durulan bir konudur.

Günümüzde, ana-babanın aydınlatılması yoluyla çocuğun okuldaki başarısını artırmak, önemli yaklaşımlardan birisidir. Ethem Nejat, halkı aydınlatmak için düzenlenecek halk eğitimi etkinliklerini şu şekilde sıralamaktadır (Celep, 1995, s.80):

1. İlköğretim müfettişlerine konferanslar verdirmek,
2. Sinemadan yararlanmak,
3. Gezici halk okulları açmak,
4. Çeşitli eğitsel ve sosyal etkinlikler düzenlemek.

2.3.6.2. Cumhuriyet Döneminde Halk Eğitimi

Eğitimin toplumsal kalkınmadaki öncü rolünü üstlenmesi için, Cumhuriyetin kuruluşunda hemen sonra Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa, 1923 tarihinde 7971/3655 Sayılı bir Genelge yayınlamıştır. Genelgede “Yurdun her köşesinin cehalet ve irfansırlılığın acısı altında ezildiğı; halk ile okullar ve öğretmenler arasında yakın ilişkiler kurulması; eğitimin her yaştaki ve sınıftaki halkın gereksinme durumuna getirilmesi; toplumsal, ekonomik ve ulusal sorunlar konusunda öğretmen ve halktan ortak kurullar oluşturularak çalışmaların sürekli izlenmesi ve yerel yayınlara önem verilmesi” belirtiliyordu. Bu genelge halk eğitimi etkinliklerinin başlatılmasında önemli bir role sahiptir.

3 Mart 1924 tarih ve 430 Sayılı Eğitim Birliğı Kanunu ile Türk eğitim sistemi laik ve bütünsel bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu kanun ile eğitim sistemi dağınık bir yapıdan kurtarılarak milli bir özellik kazandırılmıştır. 25 Mart 1926’ da çıkarılan 789 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Kanununda, ilköğretim çağını geçmiş ve hiç öğretim görmemiş olan bireyleri işe alan kuruluşların bunlara ilköğretimi de vermeye zorunlu oldukları belirtilmiştir. Özel kuruluşlar da halk eğitimiyle ilgilenmek zorunda bırakılmışlardır.

Cumhuriyet döneminde halk eğitimi alanındaki tarihsel gelişme şöyle özetlenebilir:

2.3.6.2.1. Halk Eğitimi Şubesi (1926)

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ilk halk eğitimi birimi 1926’ da “Halk Terbiyesi Şubesi” adıyla İlköğretim Genel Müdürlüğünden Talim ve Terbiye Dairesine bağılı olarak kurulmuştur (Celep, 1995, s.81). Bu şube daha sonradan kapatılmış, ancak 1952’ de Yükseköğretim Genel Müdürlüğüne bağlanmıştır. Ardından tekrar İlköğretim Genel Müdürlüğü birimi olarak hizmet vermiştir. 1960 yılında ise genel müdürlük haline getirilmiştir.

2.3.6.2.2. Halk Derslikleri (1927)

1927’ de Halk Derslikleri ve Halk Konferansları için çıkarılan yönetmelik, çeşitli nedenlerle hiç okuyamamış veya istediğı öğretim derecesine erişememiş olanları, bir Cumhuriyet vatandaşının bilmesi gereken temel yurttaşlık bilgileriyle donatmak, ulusal kültür ve bilinci güçlendirmek görevini bu dersliklere yüklüyordu.

2.3.6.2.3. Millet Mektepleri (1928)

1928 yılında yeni harflerin kabul edilmesiyle Atatürk' ün önderliğinde Millet Mektepleri açılmıştır. Bu konuda çıkarılan yönetmeliğe göre; köylerde 12-45, kentlerde 16-45 yaşları arasındaki herkesin okuma-yazma belgesi alması zorunlu kılınmıştır. Bu okullar gezici ve durağandı. Okulu olmayan yerlere gezici millet mektepleri gönderilmiştir. Bu okullar iki tür derslikten oluşmuştur.

2.3.6.2.4. Halk Okuma Odaları (1930)

Yurttaşların öğrendiklerini unutmamaları, okuma alışkanlığı kazanmaları amacıyla 1930 yılında Halk Okuma Odaları açılmıştır. Bu Odalarda önceleri yalnızca Millet Mekteplerine gidemeyenlerin yararlanmaları öngörülmüşse de sonradan herkese açık tutulmuştur. Bu dönem oda sayısı 1936' da 500' e ulaşmıştır (Celep, 1995, s.82).

2.3.6.2.5. Halkevleri

Devrimleri yaymak ve kökleştirmek halkı toplumsal ve kültürel açıdan geliştirmek amacıyla 1932 yılında halkevleri kurulmuştur. Halkevleri, halk dershaneleri, kurslar, kitaplıklar, yayım, köycülük, dil ve yazım, tarih, müzik, sosyal yardım, spor ve güzel sanatlar konularında etkinlik göstermişlerdir. 1933 yılında yürürlüğe giren 2287 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü ve Görevleri ile ilgili Kanunla Halkevlerinin yürüttüğü etkinlikler İlköğretim Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

2.3.6.2.6. Köy Eğitim Kursları (1936) ve Köy Enstitüleri (1940)

Köy eğitim ve öğretmenlerine okuldaki görevlerinin yanı sıra, halkı eğitmek ve yetiştirmek görevi de verilmiştir. Köyü, köy kökenli önderlerin öncülüğünde kalkındırmaya yönelik Köy Enstitüleri, halk eğitimi alanında da etkili olmuştur. Öğretmen, köy halkının mutluluğunu arttırmak, mutsuzluğunu gidermek için önlemler almakla görevli kılınmıştır.

Köylerin ortaklaşa tarım araçları ve taşıtlarına edinmelerine, her türlü kooperatif kurup işletmelerine önderlik etmesi öngörülmüştür. Öğretmen, salt okul içi çalışma yapmakla sınırlandırılmamış, aksine çevreye, yetişkinlere de yönelmekle görevlendirilmiştir. Köy Enstitüsü kökenli öğretmenler, köylerde halk eğitimi ve toplum kalkınması alanında önemli çalışmalarda bulunmuşlardır (Celep, 1995, s.83).

2.3.7. Halk Eğitimi Merkezi ve Amaçları

Madde 1- Halk Eğitimi Merkezi, İl ve İlçe merkezlerinde milli Eğitim Bakanlığı'nca açılan bir halk eğitimi kurumudur.

Madde 2 - Halk Eğitimi Merkezinin amaçları:

- a.** Vatandaşlara Atatürk Devrimlerinin mânasını kavratmak; Cumhuriyet esaslarını ve demokratik yaşayışı benimsetmek, yurt ölçüsünde kökleştirmek; demokratik yaşayışın temeli olan hür disiplin, karşılıklı anlayış, sevgi, saygı ve hoş görürlük duygularını geliştirmek,
- b.** Vatandaşlara bilgi, hüner kazandırmak; vatandaşların bilgi ve hünerlerini, davranışlarını ve değer hükümlerini geliştirmek ve ilerletmek suretiyle toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasına eğitsel yollarla yardım ve kılavuzluk etmektir.

2.3.8. Halk Eğitimi Merkezi Görevleri

Madde 3 - Halk Eğitimi merkezinin başlıca görevleri şunlardır:

- a.** Okuma-Yazma bilmeyen vatandaşlar için halk dersaneleri açılmasını teşvik etmek;
- b.** Vatandaşların temel ve genel bilgisini ve ana dilini geliştirmek için, gerekli kursları açmak;
- c.** Öğrenim kurumlarında öğrenimlerini yapamamış yetişkinler için ilkokul, ortaokul ve lise bitirme kurslarını açmak;
- d.** Vatandaşların ilgi duyduğu tarih, coğrafya, aktüalite, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve benzeri konularında ve teknik alanda toplantılar düzenlemek, kurslar açmak (MEB, 1963);
- e.** Vatandaşların ilgi duyduğu tarih, coğrafya, aktüalite, ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve benzeri konularında ve teknik alanda toplantılar düzenlemek, kurslar açmak;
- f.** Toplum kalkınması ve halk eğitimi konusunda sorumluluk almış resmi görevlilerle gönüllü elemanların ve önderlerin toplum kalkınması ve halk eğitimi konularında, yetiştirilmeleri için kurslar açmak;
- g.** Konferanslar, açık oturumlar, paneller, sempozyumlar, konserler, temsiller, edebiyat toplantıları, çeşitli yarışmalar ve spor faaliyetleri, geziler, folklor gösterileri, kahramanlık günleri, grup münakaşaları, film gösterileri ve benzeri çalışmalar düzenlemek;

- h.** Halkın güzel sanatlara karşı ilgisini teşvik edici çalışmalar yapmak ve güzel sanatlarda kabiliyetli görülenlerin geliştirilmelerine çeşitli yollarla yardım etmek;
- i.** Sergiler düzenlemek, mevcut sergi ve galerilerden ve mahalli müzelerden halkın geniş ölçüde yararlanmasını sağlamaya çalışmak;
- j.** Vatandaşların mesleki ve genel kültürlerini geliştirecek özellikte ve halk seviyesine uygun, yayın yapmak; bu türlü çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek; gerekirse halk eğitimi ile ilgili çeşitli yayınların yapılmasına önderlik etmek;
- k.** Folklor derlemelerini teşvik etmek ve desteklemek; sonuçlarının yayımlanmasına yardım etmek;
- l.** Bölgesinde yetişmiş ünlü kişilerin biyografilerinin hazırlanmasını teşvik etmek ve desteklemek;
- m.** Bölgesinin tarihi, kültürel, ekonomik ve turistik önem ve özelliklerinin tespitine yönelmiş araştırma ve çalışmaları teşvik etmek, desteklemek ve sonuçlarının yayılmasına ve yayımlanmasına yardım etmek;
- n.** Vatandaşların, bilhassa gençliğin boş zamanlarını değerlendirmelerine yardım için, gerekli her türlü eğitsel çalışmaları teşvik etmek, desteklemek, yapılmakta bulunan çalışmaların geliştirilmesine yardım etmek, bu çeşit çalışmalarda bulunmak (MEB, 1963);
- o.** Türk kadınının sosyal yapı içinde daha aktif hale getirilmesi konusunda gerekli çalışmaları yapmak, bu konuda kadın dernekleri ve kuruluşlarıyla sıkı bir işbirliği sağlamak;
- p.** Halkın, mevcut kütüphanelerden daha geniş ölçüde faydalanmalarını sağlayacak çalışmaları teşvik etmek ve okuma salonları açmak;
- r.** Köylünün kültürel gelişmesine ve okuma ihtiyacının giderilmesine yardım amacı ile köye bağış gazete, dergi ve kitap göndermeyi sağlamak için her türlü çalışmaları yapmak;
- s.** Bölgedeki, ekonomik önemi olan veya karakteristik özellik taşıyan el ve ev sanatlarının geliştirilmesine, yayılmasına ve değerlendirilmesine yönelmiş çalışmaları yapmak;
- t.** Vatandaşlara, ihtiyaçlarını sezdirerek, onlarda öğrenme, daha iyi ve daha ileri bir hayat seviyesine ulaşmak isteğini uyandırmak; problemlerini kavramlarına, çözmelerine ve bu yönde örgütlenmelerine eğitsel yollarla yardım etmek;

- u. Başka kurum ve kuruluşlarca ele alınan halk eğitimi çalışmalarının planlanmasına, planların uygulanmasına ve değerlendirilmesine yardım etmek, onlarla işbirliği yapmak;
- v. Çevreden gelen istek ihtiyaçlara uygun diğer halk eğitimi çalışmalarını, imkânların elverdiği oranda, yapmak (MEB, 1963).

2.3.9. Halk Eğitim Merkezlerinde Yürütülen Etkinlikler

2.3.9.1. Genel Eğitim Programları

- Destek programları (Celep, 1995, s.101).
- Denklik Sağlamaya Yönelik Programlar,
- Öğretim Programı Dışı Programlar.

2.3.9.2. Mesleki Eğitim Programları

- Ekonomik ve Mesleki Teknik Programlar,
- Kırsal ve Toplumsal Kalkınma Programlar (Celep, 1995, s.102).

2.3.9.3. Kurslar

- Sosyal ve Kültürel Kurslar,
- Sanayi Eğitimi Kursları,
- Okuma Yazma Kursları,
- Çıraklık Eğitim Kursları (Celep, 1995, s.103).

2.3.10. Halk Eğitimi Örgütü

Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, halk eğitimi hizmetlerini ülke düzeyinde planlamak, uygulamak, değerlendirmek ve ilgili kuruluşlar arasında gerekli eşgüdümü sağlamak üzere merkezde ve illerde şu şekilde örgütlenmiştir (Kılıç, 1981, s.121).

2.3.10.1. Merkezde

- Genel Müdür,
- Genel Müdür Yardımcıları,
- Danışma ve Koordinasyon Kurulu,
- Birim ve Şube Müdürleri,
- Uzmanlar Grubu.

Genel Müdürlük halen merkezde, Genel Müdür, Genel Müdür Baş Yardımcısı, Dört Genel Müdür Yardımcısı, Üç birim Müdürlüğü ve sekiz Şube Müdürlüğü ile hizmeti yürütmektedir.

2.3.10.2. İllerde

- Halk Eğitimi Planlama ve İşbirliği Kurulu,
- Halk Eğitimi Başkanlığı,
- Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü,
- Halk Eğitimi Uzmanlığı,
- Halk Eğitimi Geziciliği,
- Halk Eğitimi Kurs Öğretmenliği.

2.3.10.3. İlçede

- İlçe Halk Eğitimi Planlama ve İşbirliği Kurulu,
- Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğü,
- Halk Eğitimi Geziciliği,
- Halk Eğitimi Kurs Öğretmenliği.

2.3.10.4. Köylerde

- Eğitim Odaları Başkanlığı (Kılıç, 1981, s.122).

2.4. Sanat Hakkında Genel Bilgiler

2.4.1. Sanatın Tanımı

Sanat, güzellik karşısında duyulan heyecan ve hayranlığı uyandırmak için insanın kullandığı yaratıcılıktır. Sanat, halkın geniş kesimince özetle “güzel olan hoşya giden şey” olarak tanımlar. Bütün bunlar gösteriyor ki insan yaptığı işi, eseri yüceltmek, onu güzel, gelişmiş ve etkileyici kılmak için sanat kelimesini kullanmaktadır.

Başka bir deyişle sanat; insanın kendini anlatma kendi dışındaki dünya ile iletişim kurma ve etkileme gibi dürtüleri ile ortaya çıkan bir olgudur (Alpaslan, 2003, s.1). Sanat; kişilerin bilinçaltı gerilimlerini gidererek heyecanlarını coşkularını dışarıya aktarabilmelerine insan ilişkilerinin hoşgörü ve barış içinde sürdürülmesine imkan veren insanca bir olgudur (Atay, 1987, s.27).

Sanat; beceri iş terbiyesi ve disiplinli bir ustalıkla eş anlamlıdır. Sanat emek içerir. Çalışmayla yoğrulup geçim sağlar. Ancak sanat emeğin ötesine uzanan ondan farklı bir şeydir. Bu farklı şey sanatların kendisini esere adanması varlığını malzemeye armağan etmesidir. Sanatkârın yeteneği nesneye ruh vermesidir.

Sanat kavramı, gerek tanımı, gerek kapsamı, gerekse sınıflandırılması açısından tarihsel gelişimi içinde çağ ve yere göre değişik yorumlara uğramıştır. Belirli dönem ve toplumların dünya görüşleri uyarınca içeriklenen bu yorumlar günümüze özgü geniş ve toleranslı bilimsel ve sanatsal anlayışın etkisinde sanat kavramını geniş bir paydaya bağlamaktadır. Buda birçok çalışmayı sanat kelimesiyle nitelemeye yol açmaktadır (Glassie, 1993, s.24).

2.4.2. Sanatın Tarihçesi

Türkleri İslam dinini kendi istekleriyle kabul edip, bu yeni din içinde tamamıyla orijinal ve o zamana kadar yarattıkları en büyük sanatı geliştirmeleri Asya'da kurdukları Türk devletleriyle başlamıştır. Bunlardan ilki Karahanlılardır. Zamanında ilk sağlam temelleri atılmıştır. Bu temel doğrultusunda yapılan eserlerde üslup ve tarz özelliklerinde kendisini göstermiştir (Aslanapa, 1973, s.1).

Sanat insanlık tarihiyle başlar. İnsanlar için sanat bir ihtiyaçtır. Bu yüzden ilk çağ insanları yaşadıkları mağaralara hayvan ve insan figürleri yapıp, yaşadıkları yeri güzelleştirmek için uğraşmışlardır. Tarih insanoğlunun yapmış olduğu eserlerle doludur. Bu eserler zamanla kendi içlerinde ayrılmış ve ilgi alanı oluşturmuştur.

Eski insanlar tunç ve demir devrine ait eşyalarını süsleyip karakteristik özellik kazandırmışlardır. Daha sonra yaptıkları bu figürlere Tabu gözüyle bakmışlardır. Onlara Tanrı demişler ve tapmışlar.

Çünkü o zamanlar insanların yaptıkları sanata (heykel ve resimler) saygı duyar ve önem verirlerdi. Günümüze kadar sanat birçok evreden geçmiş ama özelliğini ve özgünlüğünü yitirmemiştir (Güzel, 2010).

2.4.3. Sanat ve Eğitim

Sanat eğitiminin amacı, eğitimin her basamağında sistemli bir şekilde bireye sanat görüşü kazandırmak, sanat dallarından herhangi birine ilgi duyan veya yönelen yetenekli bireyleri, çağdaş yöntemlerle eğiterek kişilikli sanatçılar yetiştirmektir. Sanat eğitimi, bir toplumdaki yaratıcı güçleri geliştirerek, sanat eserlerinin çoğalmasını sağlar.

Sanat yoluyla eğitim çocukta ve gençte akıl ve aklın denetiminden çok, duygulara, duygulara ve heyecanlara yer vererek, eğitim sistemlerindeki ussallaşmaya karşı çıkıp, duygusal yaşantılara ağırlık vermektir. Sanat için eğitimde ise biraz daha somut ve gerçekçi bir yaklaşımla çağın bilim ve teknoloji çağı olduğu düşüncesiyle sanat eğitimi daha akılcı temellere oturtur.

2.4.4. Sanat Eğitimi İlkeleri

- Her çocuğun yaratıcı gücü vardır.
- Sanat eğitimi herkes için gereklidir.
- Sanat eğitiminde bireysel farklılıklar göz önünde tutulmalıdır.
- Sanat eğitimi çocuğa göre olmalıdır.
- Sanat eğitimi ustalık ve beceri kazandırmak şeklinde değil estetik duyarlılığın eğitilmesi biçiminde anlaşılmalıdır.
- Sanat eğitimi dersleri diğer derslerin uygulama alanı olarak düşünülmemelidir. Sanat eğitimi dersi iki ve üç boyutlu çalışmaları kapsamalıdır (Yüksel, 2011).
- Sanat eğitimi dersi kuru ve kuramsal bilgi yerine işe ve yaratıcılığa dayandırılmalıdır.
- Sanat eğitimi derslerinde gerekli ilgi ortamı yaratılmalıdır.
- Çevre olanakları göz önünde tutulmalıdır.
- Fırsat eğitimine yer verilmelidir.
- Çocuğun yaptığı işler bütün olarak değerlendirilmeli ve sergilemeye önem verilmelidir (Yüksel, 2011).

2.5. El Sanatları Hakkında Genel Bilgi

2.5.1. El Sanatlarının Tanımı

Halk sanatları, halk el sanatları, geleneksel zanaatlar, Anadolu halk el sanatları, geleneksel Türk el sanatları gibi adlarla nitelenen ve el emeğine dayalı üretilen ürünler, ülke genelinde el sanatları olarak bilinir. Bu ürünler toplumda işlevi olması nedeniyle, toplumun geleneksel kesimiyle yakından ilgilidir (Öztürk, 2003, s.109).

El sanatlarımız işlevleri, yararlılıkları, ekonomik ve kültürel yapımızdaki etkileri ile sanatçısı, malzemesi, üretim koşulları, özgün örneklerinin çağlarına tanıklık etme

nitelikleriyle tanınıp değerlendirilebilmesi için geniş kapsamlı farklı boyutlarda çalışmalar gerektiren kompleks bir yapıya sahip bulunmaktadırlar.

İnsanların gereksinimlerini karşılamak için daha çok süsleme, dekorasyon ve fayda sağlama amacıyla yapılan el sanatları ürünleri bireyin yaratıcı yeteneği ile toplumun karakterini yansıtarak milli sanat zevkini ortaya koymaktadır. Bu ürünler tarihsel geçmişi içinde günlük kullanım eşyasından süs eşyasına, çeyizlik eşyadan hediyelik eşyaya pek çok eşyayı içine alan dayanıklı tüketim malları olarak tanımlanabilmektedir. El sanatları bir ülkenin kültür seviyesinin aynası olup, bu ürünler, aynı zamanda o ülkenin kültürel kişiliğinin en canlı belgelerini temsil ederler (Doğanöz, 1992).

2.5.2. El Sanatlarının Tarihçesi

İnsanoğlunun var olduğu tarihten günümüze kadar uygarlık el sanatları ile iç içe yaşamıştır ve yaşamaktadır. Genel anlamda düşünülürse insan; yiyecek barınma, avlanma, eğlenme vb. ihtiyaçlarını karşılarken hep el sanatlarından ve onun ürünlerinden yararlanmıştır. Yine insan geçmişten bu güne her gittiği ve egemenlik kurduğu yer en basitinden en karmaşık ve gösterişlisine kadar el sanatlarını ve bu sanatlara ilişkin kültürünü de taşımıştır (Arlı, 1986).

Bir ulusun el sanatları, kültürel kimliklerin en değerli belgesidir. Tarihsel kimliğimiz ve varoluş sürecinde el sanatlarımız onlara can veren ustaların düşünce ve ruhu ile birleşmiş sözden ziyade varlıklarıyla zenginliklerini kanıtlamıştır.

Anadolu'nun her karış toprağında yöresel özelliklerine bağlı olarak el sanatlarının en güzel örneklerini görmekteyiz. Yaratılmış olan her güzellik, insanlar arasında şiirsel, dilsiz bir anlatım şeklidir. Yaratılmış her eser o bölgenin tarihi, sosyo-kültürel, coğrafi yapımını içerir. Yaptıkları dönemin estetik güzelliklerini yansıtır.

İnsanlık tarihi ile başlayan el sanatlarını en üst düzeyde geliştiren ve günümüze ulaşan ölümsüz eserler veren milletlerden biri de hiç şüphesiz Türkler' dir (Öztürk, 1997). Çok zengin bir el sanatları potansiyeline sahip olan Türk milletinin kültür tarihini incelediğimizde asırlar öncesinden bile yaratıcı gücünü kullanarak madenden, taşlardan, bitkilerden ve hayvanlardan elde edilen ham maddeleri değerlendirerek çeşitli ihtiyaç maddelerini yaptığını görmekteyiz. Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar varan göç yolunda karşılaştığı kültürlerden de etkilenerken günümüze kadar uzanan zengin el sanatlarını oluşturmuşlardır (Öztürk, 1998, s.66).

Orta Asya’ dan başlayarak, yakın doğuda içine alan Türkler, sanat ve kültürümüzü Anadolu’ da ve Trakya’ da ölümsüz eserler bırakarak sürdürmüşlerdir (Öztürk, 1997). Osmanlı İmparatorluğu döneminde en güzel örnekleri yaratılmış olan el sanatları, bu dönemdeki meslek birimlerinin ve dayanışma topluluklarının kurularak bir sisteme oturtulması ve eğitime özel önem verilmesi sonucu üretimi sağlamıştır (Öztürk, 1998, s.66).

2.5.3. El Sanatlarının Hammaddeye Göre Sınıflandırılması

Bilimsel araştırmalarda, konuları daha anlaşılır kılmak, ayrıntıları ve sorunları daha iyi ortaya koyabilmek için, araştırma konularını belli gruplar altında tutmak zorunluluğu vardır. İşte el sanatları veya geleneksel Türk el sanatları adı altında toplanan ürün, üretim, ürün türleri, sanat-zanaat gibi konularda ortak noktaların birbirinin içine girdiği bu alanda, sorunların ve araştırma konularının anlaşılır kılınabilmesi için bir kümeleme yapmak gereği ortadadır (Öztürk, 2003, s.94).

Anlaşılır bir sınıflama yapabilmek için üretim teknikleri, ürün türleri, toplumda kullanım alanları gibi birçok konu akla gelmektedir. Bunlardan birinden, sözgelimi; ürün türünden yola çıkıldığında halı, kilim, oya, işleme vb. birçok el sanatı türü hatta halı konusunda, sergi halısı, halı heybe, torba, yastık, divan halısı, halı seccade gibi alt dalları sıralamak gerekecektir. Bu da el sanatlarının ortak özelliklerinden çok ürün türünü önemli kılacaktır.

Hatta el sanatlarının hammadde, desen, üretim gibi ortak sorunlarının her el sanatı ürün için ayrı ayrı araştırılması söz konusu olacaktır. El sanatı türlerinin sınıflanmasında, ortak özelliklerin en belirginini, ürünün aslını oluşturan hammaddedir. Bu nedenle, buradaki sınıflamada el sanatlarının yapıldıkları hammaddeler esas alınmıştır.

2.5.3.1. Hammaddesi Hayvansal Olan El Sanatları

- Dokuma türleri halı-kilim, el dokusu kumaşlar, çarpana dokumalar vb.
- Örgü işleri; çorap, kazak, eldiven vb. örgülerle oya türleri, danteller,
- İşlemeler,
- Keçe işleri,
- El baskıcılığı (Öztürk, 2003, s.95).

2.5.3.2. Hammaddesi Ahşap Olan El Sanatları

- Bir el sanatı üretiminde kullanılan araçlar (el baskı kalıpları, tezgahlar, ip eğirme araçları,
- Tarım ve ulaşımda kullanılan araçlar ve parçaları (araba, kağnı, döven, boyundurluk vb.),
- Günlük kullanım eşyaları ve aksesuarlar (mutfak araç-gereçleri, rahle, teşbih, takunya, biblo, vazo, ağızlık, pipo, baston vb.),
- Mimari elemanlar (mimber, kapı, pencere vb.),
- Müzik Aletleri (Öztürk, 2003, s.96).

2.5.3.3. Hammaddesi Taş Olan El Sanatları

- Değersiz taşlar kullanılarak yapılan yapılar (mimari elemanlar, mezar taşları, çeşmeler vb.)
- Süs taşları işlemeciliği (takılar, teşbihler, ağızlık, pipo, baston vb. aksesuar ve günlük kullanım eşyaları),
- Mermer işleri,
- Lüle taşından yapılan işler,
- Oltu taşından yapılan işler (Öztürk, 2003, 97).

2.5.3.4. Hammaddesi Toprak Olan El Sanatları

- Çanak çömlek işleri (Mutfak eşyaları, günlük kullanım eşyaları vb.),
- Çini eşyalar,
- Seramik eşyalar (Öztürk, 2003, s.97).

2.5.3.5. Hammaddesi Maden Olan El Sanatları

- Demirden yapılan işler (kapı tokmakları, mutfak araçları, tarım araçları, hayvan koşumları, mimari elemanlar, müzik aletleri vb.),
- Bakır-Pirinç işleri (mutfak araçları, hamam takımları, ısınma araçları, çay ve kahve takımları ve fincan zarfları, vazo, duvar tabakları vb.),
- Altın-Gümüş işleri (kuyumculuk) (takılar, günlük kullanım eşyaları) (Öztürk, 2003, s.99).

2.5.3.6. Hammaddesi Cam Olan El Sanatları

- Göz Boncuğu (Nazar Boncuğu) türleri,

- Çeşmi Bülbüller,
- Vitray türleri
- Takı ve aksesuarlar (Öztürk, 2003, s.100).

2.5.3.7. Hammaddesi Deri ve Hayvansal Atık Olan El Sanatları

- Saraç işleri (Saraçlık),
- Deri giyim eşyaları,
- Deriden yapılan günlük kullanım eşyaları (kemer, çanta, kese, sigaralık vb.),
- Kürk giyim eşyaları ve post yapımı,
- Cilt işleri (kitap kapları),
- Gölge oyunu tipleri,
- Tarım ve mutfak araçları,
- Kemik ve boynuzdan yapılan el sanatları,
- Deniz hayvanı artıklarından yapılan el sanatları,
- Aksesuar işleri (Öztürk, 2003, s.101).

2.5.3.8. Hammaddesi Kabuk, Saz, İnce Dal ve Sap Olan El Sanatları

- Sepet örgücülüğü,
- Mobilya yapımı,
- Hububat sapları ile yapılan örgü ve süs eşyaları,
- Saz (bitkileri) kullanılarak yapılan çanta, hasır, plaj yaygısı gibi eşyalar (Öztürk, 2003, s.102).

2.5.4. El Sanatlarının Özellikleri

- a. Geleceğe yönelik bir karakter taşır,
- b. El ruhu sanatın aynasıdır,
- c. Aile masraflarında tutumluluk sağlar,
- d. Yaratıcılık fikrini geliştirir,
- e. Toplum hayatında ve düşüncede bir evrem hazırlar,

- f. Milli sanat zevkini temsil eder,
- g. Aile içinde bedii zevk ve sanat terbiyesi temin eder (Özbel, 1976, s.10).

2.5.5. El Sanatlarının Sorunları

- a. Hammadde sorunu,
- b. İstihdam sorunu,
- c. Vergilendirme sorunu,
- d. Tanıtım sorunu,
- e. Kredi sorunu,
- f. Kalite kontrol sorunu,
- g. Materyal sorunu.

2.5.6. El Sanatlarının Faydaları

2.5.6.1. Ekonomik Faydaları

- a. Bireye gelir sağlar. Aile ekonomisine katkıda bulunur.
- b. Ülkeye döviz sağlar. Milli geliri yükseltir.
- c. Türk Eğitiminin belli bir kısmının karşılanmasını sağlar.
- d. Bireyin meslek edinebilmesine yardımcı olur.

2.5.6.2. Sosyal Faydaları

- a. İş ahlâkının oluşmasını sağlar.
- b. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirir.
- c. Toplumda hayat standartlarının yükselmesini sağlar.

2.5.7. El Sanatlarının Olumlu Kılınması İçin Yapılması Gerekenler

- a. Bölgede var olan eski el sanatlarını toplamak.
- b. Her bölgede yöresel bir el sanatları müzesi kurmak.
- c. El sanatları birlik ve kurumları ile kurslar açmak.
- d. Yarışmalar hazırlayıp, ödüller vermek (Öztürk, 1998, s.106-107).

2.5.8. El Sanatlarının Turizm Açısından Önemi

İnsanların yer değiştirme hareketi olarak tanımlanan turizmde, tatil olgusu ve bu tatilin geçirileceği yer önem taşır. Dolayısıyla turizmde, tatilin geçirileceği yerlerde görülmesi, yaşanılması, bir şeylerin tüketilmesi ön plandadır. Ayrıca farklı değer ve alışkanlıklara sahip insanların birbirlerini tanımaları, birbirlerinin yaşam biçimlerine ilişkin bilgi edinmeleri, yeni çevredeki halkın günlük yaşamında kullandığı bazı el sanatları örneklerinden satın almaları doğal bir sonuçtur.

Bazen turistik bir yöreyi cazip kılan unsurlar arasında, orayı anımsatan el sanatı örneği ön plana geçebilmektedir. Sözelimi; Avanos'a giden biri doğal doku yanında Avanos çömlekçiliğini de görmek istemektedir.

Günümüz turizmde, tarih-coğrafya, kültür ve sanat tüketiminin başında yer almaktadır. Bu da turizmin bir ülkenin var olan değerlerini tanıtmaya hizmeti olarak görülmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla turizm sektöründe devlet ve kuruluşlarla halk arasında iş birliği içeren bir hizmet gereği vardır.

2.5.9. El Sanatlarının Günümüzdeki Yeri ve Durumu

Ülkemizde köylerde üretim yapılan el sanatlarımızdan çoğu üretildiği yerde geleneksel yaşamın bir parçası durumundadır. Endüstrileşme ve kentleşme olgusu bu üretim biçiminden etkilenmiştir. Sanayileşme sonucu günümüzde kimi meslek alanlarında olduğu gibi el sanatları alanlarında da iş bölümü gelişmiştir. Ekonomik alandaki yenilikler özellikle pazar için üretime geçilmesi, endüstrideki gelişmenin ve ulaşım alanlarında gözle görülür yenilik ve kolaylıklar getirmesiyle el sanatları üretiminde de belirgin değişiklikler yaratmıştır. El emeğine dayalı üretim yapılan çoğu alanlarda makineleşme etkin olmaya başlamıştır (Öztürk, 1998, s.108-109).

2.5.10. El Sanatlarının Ülke Ekonomisindeki Yeri

Ülkemiz gelişmekte olan ülkelerin genel özelliklerini yansıtmaktadır. Bu özellikler çerçevesinde el sanatlarının ülke ekonomisindeki yerini şöyle sıralamak mümkündür.

a. Bireye Gelir: Gizli ve açık işsizlik oranının % 10-15 gibi yüksek olduğu ülkemizde, halka asıl gelir ya da ek gelir sağlamada el sanatları üretimi etkili bir çözüm yoludur (Özdemir ve Yetim, 1997).

b. Hammadde Kaynaklarının Değerlendirilmesi: El sanatları üreticileri daha çok tarımsal üretimin yan ürünlerini, artıklarını ve yörede bol bulunan doğal hammaddeleri değerlendirirler.

c. Turizm Geliri: Konu olarak her yere girebilen, her yerde satılabilen, insanların süslenme, hediye verme ve hatıra derleme gibi ihtiyaçlarını da karşılayan bir uğraş olarak el sanatları ürünleri, Türk turizminin gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır. Bugün dış ülkelerde geniş ölçüde kabul gören ve aranılır hale gelen el sanatları ürünleri yurdumuz için iyi bir döviz kaynağı durumunda olmalıdır.

d. İç Tüketimin Karşılanması: El sanatları ürünleri, halkın günlük ihtiyaçlarının bir kısmını kendi ürettikleri eşyalarla karşılanmasını sağlamaktadır.

e. Milli Gelirin Artması: Ülkemizde kişi başına isabet eden gelir düşük ve dağılımı bozuktur. El sanatları ve küçük sanatkarların üretiminden elde edilen gelirin sanayi geliri içindeki yeri ise küçümsenmeyecek orandadır. El sanatlarının gelişmesi halinde bunların milli gelir içindeki yeri daha da büyüyecek böylece milli gelire katkısı artacaktır (Özdemir ve Yetim 1997).

2.5.11. El Sanatlarında Takının Yeri ve Önemi

Geçmişe bakıldığında Anadolu el sanatları, uygarlıkların en canlı ve anlamlı belgeleridir. Geleneksel Türk el sanatları denildiğinde akla ilk gelen şey, Türklerin ürettiği el sanatlarıdır. Bu da daima geniş halk kitlelerinin yüzyıllardır değişmeden süregelen tek üretim biçimidir. Bu ürünler o yörenin kimliğini en sessiz, en doğru ve en önemli mesajı verecek şekilde üretilmiştir.

Zengin Anadolu kültürünün diğer sanat alanlarında olduğu gibi takı sanatında da yol gösterici ve paha biçilmez bir kaynak olduğu inkar edilemez. Bu essiz hazineden faydalanmak süreci ile çağımıza uygun modern, anlamlı ve orijinaline sadık kalınarak zevkli, ihtiyaçlara yönelik ve moda ve modaya yönelik takılar yapılmıştır. Bu takılar günümüzde süsleme kavramı içinde kendini göstermiştir.

İnsanların güzel görünme isteği yaratılışından gelme bir duygudur. Dolayısıyla insanoğlu beğendiği ve kendini güzel göstereceğine inandığı her nesneyi vücudunda taşımaya ve takmaya özen göstermiştir. Kullanılan malzeme, renk, teknik, şekil ve bezeme özellikleri ile kullanılış biçimlerinden dolayı verdikleri mesajlar Anadolu takılarına ayrı bir anlam da kazandırmıştır. Bu nedenle kadın inanç ve özenle taktığı takıları ne zaman ve nasıl

kullanacağını yaşam biçimi içerisinde öğrenerek toplumun geleneklerine bağlı olarak günümüze kadar sürdürmüştür (Paşu, 2007).

2.6. Tasarım Hakkında Genel Bilgiler

2.6.1. Tasarlamanın Tanımı

Tasarlama sözcüğü İngilizce’deki “design” ve Fransızca “proje” sözcükleri karşılığı olarak kullanılmaktadır. Design sözcüğü Latince’den gelip de-signare köklerinden oluşur. Signare: etmek demek olup, signum: işaret kökünden türetilmiştir. Sözcük anlamı, bir plan ya da eskizi yapmak üzere zihinde canlandırmak; biçim vermek ya da üretilmek üzere zihinde canlandırılan bir plan ya da bir şey. Bir sonucu hazırlayan adımların ortaya konulduğu zihni bir proje ya da semadır. Sanatta ilk eskiz: resim, bina ya da dekorasyon gibi yapılacak bir şey, esas özelliklerini özetleyen şekil; bir sanat eserini meydana getirecek eleman ve detayların düzenlenmesi anlamına gelir (Bayazıt, 1994, s.8).

2.6.2. Tasarımın Tanımı

Bir düşünceyi bilinçli olarak, özgün biçimde aktarabilmek ve kişisel yorumun kendi niteliğini kazandırabilmek için ortak çizgiyi oluşturan ana ilke ve öğelerin benimsenmesi, özümsemişi, somut önerilere dönüştürülebilmesi tasarım yoluyla olur (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon, 2006, s.9). Tasarım insanların gereksinimlerini karşılamayı hedefleyen, her yönden yüksek düzeyde yenilik getirici, yarı karmaşık, disiplinli bir olgudur. Tasarım konusunda en ileri ve bilinçli adım Alman Mimar Walter Gropius yönteminde yürütülen Bauhaus’da atılmıştır (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon 2006, s.11).

Günümüzde bu ifadelerle tasarlama, planlama, eskizler yapma, biçimlendirme ve kurgulama gibi değişik anlamların katılımıyla tasarım sözcüğü içerik bakımından tanımlanması güç bir kavram niteliği kazanır. Tüm karmaşık yapısına rağmen, tasarım sözcüğü pratik yaşamdan teorik yaşamın en üst basamaklarına kadar uzanan bir kullanım alanına sahiptir (Tunalı, 2002, s.12).

2.6.3. Tasarım Öğeleri (Unsurları)

Tasarlama eylemi birçok öğe ve ilkelerin bir arada kullanılması ile gerçekleşir. Bir tasarımın oluşması ve gelişmesinde kullanılan öğeler çizgi, yön, biçim, ölçü, aralık, doku, renk, değer, hareket, ışık-gölge’dir.

2.6.3.1. Çizgi

Genişliği ve uzunluğu da olabilen, çizgisel bir özellik gösteren, noktaların yan yana gelmesi ile oluşan bir ögedir. Çizgi diğer görsel öğelerin birleştirilmesi, bağlanması, desteklenmesi ve kesiştirilmesinde, düzlemlerin bitimlerinin gösterilmesi ve biçimlendirilmesinde kullanılır. Çizginin karakteri, şekli, yönü ve konumu olarak değişebilir.

Şekli; eğri, dalgalı, kırık ve doğru, yönü ve konumu ise dikey veya yatay devam etmesidir. Yatay bir çizginin karakteri hareketsiz ve statiktir. Dikey konum da olan çizginin karakteri ise dinamiktir (Ayda, 2001, s.36).

Sanatın çizgiyle başladığı bir gerçektir. Yani çizgi bu noktaların birikimiyle oluşmuş bir dizi, bir dizi gibi de düşünülebilir ve çizgi bu zincirin uzunluğu boyunca yürüyen bir enerji görünümündedir (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon 2006, s.19).

2.6.3.2. Yön

Çizgiler veya üç boyutlu cisimler konumları ile bir takım yönler gösterirler. Bu yönlerde zıt durumda onlarla, paralel devam edenlerin etkileri farklıdır. Yatay ve dikey yön arasında birçok ara konumda yönler bulunur. Yönleri birbirini kesen ve dik durumda olan çizgi ve biçimler zıt, aykırı sayılır. Birbirine yakın uygunluk halinde, paralel olanlar ise uygun durumda kabul edilirler. Tasarım yaparken yönleri değiştirmek farklı ve güzel görüntülerin yanı sıra hareket ve dinamizm getirir (Ayda, 2001, s.36).

2.6.3.3. Biçim

Tasarım oluşurken çevre çizgilerinin belirlenmesi ile biçim ögesi devreye girer. Kısaca biçim bir nesnenin dış sınırlarıdır ve iki veya üç boyutlu olabilir. Biçimler, belirli ölçüleri olan geometrik görüntüler olabileceği gibi, serbest görünüşte de olabilirler.

2.6.3.4. Ölçü-Oran

Kullan biçimleri farklı büyüklüklerde vurgulamak amaçlanınca devreye ölçü ögesi girer (Yüksel, 2011). Kitle, leke, biçimlerin ve renk parçalarının farklı ama dengeli gir anlatım ve ilişki içinde yer almasıdır. Tasarımda sürekli ve aynen tekrarlar monoton bir anlatım ortaya çıkacağından farklılıklara başvurulmalıdır. Farklılıklar bütüne etkileyici bir görüntü sağlar (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon 2006, s.25).

26.4. Tasarım Süreci

- Tasarımın amacını tanımlama,
- Tasarım oluşturma nedenlerini açıklama,
- Tasarımın sınırlarını belirleme,
- Tasarlama sürecine rehber olacak ana düşünceyi ve tanımlamalarını ortaya koyma,
- Tasarlanacak sistemin tasarlanma amacı doğrultusundaki beklentileri, istekleri, önerileri ve gereklilikleri belirleme,
- Alternatif tasarım önerileri yaratma,
- Yaratılan alternatifleri geliştiren kriterler oluşturma,
- Geliştirilen kriterleri kullanarak alternatifi seçme,
- Tasarımın gelişim ve sonuçlandırma aşamalarını tanımlama,
- Tasarımın tanımına bağlı olarak gelişimi için plan yapma.

2.6.5. Tasarımda Aranılan Özellikler

Tasarımda anlamlı bir görüntünün, bir çözüm olarak algılatırılması için görüntü alanının yapılandırılması gerekir. Bu düzenin kurulmasında şu ilkeler geçerlidir.

2.6.5.1. Birbirine Uymak

Alanda kullanılacak görsel elemanların, bir “bütün” yaratılmasını sağlayacak bir karakter birliği, sistem birliği oluşturulmasıdır. Benzerlik, harmanı (uygunluk) ve yön birliği oluşturulmalıdır.

2.6.5.2. Tamamlılık

Bütüne ait parçaların bir birine bağlanmasında eklenemez, çıkarılamaz espas ve boş dolu ilişkisinin kurulmasıdır. Şekil-zemin bütünlüğü; bir bütün, kendini daima bir zeminle (ton, geri plan) var eder. Şekil-zemin dayanışmasını dengeleyen her tasarım başarıya açılır (Yüksel, 2011).

Bu ilişki;

- Zemin-şekle egemen,
- Şekil-zemine egemen,
- Şekil-zemin eşdeğer olarak vardır (Yüksel, 2011).

2.6.6. Tasarım İlkeleri

2.6.6.1. Denge

Tasarımda kullanılan öğeler birbiriyle karşılaştırıldıklarında genelde bir denge hissedilmelidir. Denge, hacim mekân, biçim, yön, ölçü, oran aralık, doku, renk, ışık ve gölgede sağlanmalıdır (Ayda, 2001, s.45).

Denge simetrik ve asimetrik olarak incelenebilir. Simetrik olan dengede düşey, yatay veya eğik bir eksen üzerinde değerlerin simetrik olarak düzenlenmesidir. Asimetrik denge, düzenlemelerde denge simetri yoluyla değil de, cisimlerin serbest tarzda yerleştirilmesi sonucunda elde edilmişse, bu dengeye asimetrik denge denir (Ayda, 2001, s.46).

2.6.6.2. Bütünlük (Birlik)

Birlik, tasarım öğelerinin dengeli ve uygun olarak kullanılması ile sağlanır. Şekli, amacı, görevi, çalışma tarzı, özellikleri farklı olan pek çok parça belirli bir düzen içinde bir arada görevlerini yaparken birlik oluştururlar (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon 2006, s.37).

Bir tasarımda birliği sağlayan üç yol vardır. Bunlar;

1. Uygunluk Yolu: Birliğe; tekrar, aralıklı tekrar, uygunluk ve koram ilkeleri ile ulaşılır. Egemenlik yoktur fakat biçimlerin tekrar edilmesinden oluşan birlik vardır. İlgi çekicilik ve hareketliliğin olmaması monotonluğu getirir (Ayda, 2001, s.46).

2. Zıtlık Yolu: Zıtlık ilkesi uygulanır. Tasarımda biçimlerin aynı olması durumunda ölçüt zıtlığının sağladığı egemenlikle birlik mevcuttur ve ilgi çekicidir. Biçim zıtlığının olması durumunda ise ölçü zıtlığının yarattığı egemenlik nedeni ile biçimler birbirinin değerini artırır ve böylece birlik sağlanmış olur. Ancak biçimler arasında uygunluğun olmaması ve aşırı zıtlıklar, yoruculuk hissi verir, sonuç çok başarılı değildir.

3. Egemenlik ve Değişkenlik Yolu: Zıtlık veya uygunluk yollarında uygulanan ilkelerin yanı sıra egemenlik veya koram ilkelerinin uygulandığı yoldur. Biçimler arasındaki farklılıklarda zıtlık vardır. Ölçü egemenliği ve şekil değişkenliği ile veya şekil egemenliği ve ölçü değişkenliği ile birlik sağlanır.

Birlik; hareketsiz, hareketli, fikir ve stil birliği olmak üzere 3 türde incelenir.

Hareketsiz Birlik: Geometrik şekiller ve bunların türevleri ile oluşan birlik türüdür, kararlı ve etkilidir. Biçim-zemin anlatımlarında başarılı sonuçlar elde edilir.

Hareketli Birlik: Değişim halinde devamlılığı olan, orantılı olarak büyüyen birliktir. Şehirlerin büyümesi sürecinde ihtiyaçlar doğrultusunda yol, elektrik, toplumsal yapının gelişmesi gibi.

Fikir ve Uslup Birliği: Birliğin ana fikrine destekleyici olarak tüm parçaların uygun düzenlenmesidir. Tasarımın genel ifadesine aykırı düşmeden tüm detayların ve ana fikri destekleyen düzenlemeleriyle oluşan birliktir (Ayda, 2001, s.47).

2.6.6.3. Tekrar

Bir ögenin aynen ya da yakın değerde birden fazla sayıda kullanılmasından tekrar oluşur (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon 2006, s.27). Tekrar kendi içinde tam tekrar, tekrar ve değişken olarak ayrılır.

Tam Tekrar; cisim veya biçimlerin ölçü, renk, biçim, değer ve dokularının aynı olması ve bunların eşit aralıklarla ve aynı yönde kullanılması ile oluşur.

Tekrar; cisim ve biçimlerin ölçü, renk, biçim, değer ve dokuların aynı olması, ancak aralık ve yönlerin farklı olarak kullanılması durumuna tekrar denir.

Değişken Tekrar; birbirinin aynı olmakla birlikte aralarında küçük farklılıklar olan cisim veya biçimlerin bir arada kullanılmasına denir (Ayda, 2001, s.42).

2.6.6.4. Zıtlık

Cisimler arasında ortak veya yakın niteliklerin olmaması, bunlar arasında ilgi kurmayı güçleştirir. Uyuşmazlık ve düzensizlik zıtlığı meydana getirir. Canlılık yarattığı ve ilgi topladığı, dikkati çektiği için bazen tasarımlarda zıtlık ilkesi kullanılır. Ögelerden bir veya birkaçının tasarıma canlılık vermesi için ölçü, biçim, renk, doku, yön, aralıkları diğerlerine zıt olabilir (Ayda, 2001, s.44).

2.6.6.5. Aralık

Biçimler mekanlar ve kitleler sürekli yan yana ve hep aynı aralıkta düzenlenmezler. Çünkü herhangi bir gereksinime dolayısıyla bazılarının yakın, bazılarının ise biraz daha uzakta bulunması gerekebilir. Monoton düzenleme tekrar sıkıntısı yaratır. Sıkıntıyı gidermek için biçim, mekan ve kitleler arasında farklı büyüklükte aralıklar kullanılarak aynı zamanda her birinin daha iyi fark edilmesi sağlanır (Deliduman Gence ve İstifoğlu Orhon 2006, s.29).

2.7. Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Dersi Hakkında Genel Bilgiler

2.7.1. Programın Tanımı

Programın amacı; Taş, boncuk ve metallerden, oyalardan, kilden ve doğal objelerden takı yapabilen kişi yetiştirmektir. Program dört üniteden oluşmaktadır ve süresi toplam 210 saattir. Bu programı başarı ile tamamlayan ve belgesini alan kişi kendi evinde bu işi yaparak aile ekonomisine katkıda bulunabileceği gibi konu ile ilgili atölyelerde de çalışarak kazanç temin edebilir. Söz konusu kursu tamamladıktan sonra ikinci seviye takı tasarımı kursunu da tamamlayan kişi takı tasarımcısı olarak da çalışabilir.

2.7.2. Programın Uygulanması ile ilgili Genel Açıklamalar

1. Kursiyerlerin her birinin kişisel özellikleri, giriş yeterlilikleri ve öğrenme ihtiyaçları belirlenecek, her kursiyer için bireysel öğretim planı (BÖP) hazırlanacaktır.
2. Her kurs için ünitelendirilmiş yıllık plân (ÜYP) ve ders plânı (DP) hazırlanacaktır. Bütün planlarda hızlı öğrenen, geç ve güç öğrenen, zihinsel ya da bedensel özürlü, deneyimli ve deneyimsiz, kadın ve erkek, yaşlı ve genç ile farklı statülerdeki kursiyerler için yapılacak farklı uygulamalara bu planlarda yer verilecektir.
3. Öğretimin yapılmasında öğrenci merkezli öğretime yer verilecek, öğrenmenin öğrenci tarafından gerçekleştirildiği dikkate alınacak, aktif öğretim stratejileri öğretimde esas alınacaktır. Temel becerilerin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde davranışçı öğretim esas alınırken daha ileri düzeydeki bilgi ve becerilerin kazandırılmasında bilişsel öğretim stratejilerine yer verilecektir.
4. Kursiyerlerin bireysel gelişimleri esas alınırken, sosyal gelişimleri de dikkate alınacak, bu amaçla probleme dayalı öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme, grup çalışmaları gibi stratejilere de yer verilecektir.
5. Öğretim materyallerinin seçiminde görsel, işitsel öğretim materyalleri ile dokunmaya dayalı öğretim materyallerinin seçimine özen gösterilecektir. Kursta kullanılacak öğretim materyalleri öğretmen tarafından belirlenecektir.
6. Öğretim etkinliklerinin belirlenmesinde, öğretimin amacı, öğretim sürecinin gerekleri ve çoklu zeka esas alınacaktır.
7. Öğretimin yapılması sırasında mümkün olduğu kadar planlara sadık kalınacak, zaman içinde değişen ihtiyaç, imkan ve şartlara bağlı olarak gerekli değişiklik ve düzenlemeler yapılacaktır (MEB, 2005).

8. Öğretim süreci boyunca sürekli değerlendirmeler yapılacak, bireylerin öğrenmeleri ile ilgili eksiklikler ve yanlışlıklar zamanında fark edilecek gerekli düzeltici ve tamamlayıcı öğrenme etkinlikleri devreye konulacaktır.

9. Öğretim sürecinin sonunda öğrencinin başarısı uygun ölçme araçları ile ölçülecek ve değerlendirilecektir. Bilişsel alandaki öğrenmeler için gerektiğinde kağıt kalem testlerine yer verilecektir. Ancak öğrencinin gerçek performansı iş ve performans testleri ve bu bağlamda hazırlanacak olan kontrol listeleri ile ölçülecek ve değerlendirilecektir. Bu değerlendirmelere ek olarak öğretim sırasında oluşturulmuş olan öğrenci dosyaları (portföy) da değerlendirmenin ayrılmaz bir parçası olarak kullanılacaktır.

10. Bu program 15 kişilik bir öğrenci grubu, alanında uzman bir öğretmen, bu öğretimi yapmak için yeterli sayıda alet, makine ve teçhizat ve gerekli malzemenin bulunduğu; öğretim materyallerinin ya hazır ya da ilgili halk eğitim merkezinde üretilebileceği varsayılmıştır (MEB, 2005). Bu varsayımın geçersiz olduğu durumlarda öğretmenler gerekli bazı değişiklik ve düzenlemeler yapabilirler. Yine öğretim üniteleri belirlenirken mesleğin ya da işin yapılma süreci esas alınmıştır. Bu sıraya uymak esastır. Ancak bu süreci etkilemeyecek ünitelerin öğretiminde ünitelerin sıralamasında gerekli değişiklikler yapılabilir.

2.7.3. Genel Amaçlar

1. Taş, boncuk ve metallerden takı yapabilecektir.
2. Oyalardan takı yapabilecektir.
3. Kilden takı objesi yapabilecektir.
4. Doğal objelerden takı yapabilecektir.

2.7.4. Ünite Dağılım Tablosu

Tablo 1. Ünite Dağılım Tablosu

Ünite Adı	Süresi (saat)
Taş, Boncuk ve Metallerden Takı Yapma	100
Oyalardan Takı Yapma	30
Kilden Takı Objesi Yapma	30
Doğal Objelerden Takı Yapma	50
Toplam	210

2.7.4.1. Ünite 1. Taş, Boncuk ve Metallerden Takı Yapma

a. Ünitenin Amaçları: Bu ünite ile ilgili eğitim ve öğretim etkinliklerini başarı ile tamamlayan her kursiyer:

- Model tasarımı yapabilecektir.
- Taşlardan takı yapabilecektir.
- Boncuklardan takı yapabilecektir.
- Metallerden takı yapabilecektir.

b. Ünitenin İçeriği:

- **Model:** Tasarım, malzeme.
- **Taşlar, Boncuklar ve Metaller:** Çeşitleri, özellikleri, değerlilik oranları, kullanım yerleri.
- **Bağlantı Parçaları:** Özelliği, yöntemi.

c. Ünitenin Etkinlikleri:

- Taş, boncuk ve metallerden takı yapma ile ilgili bilgileri sunma/edinme (MEB, 2005),
- Taş, boncuk ve metallerden takı yapma ile ilgili işlem basamaklarını yaparak gösterme,
- Model tasarımı yapma,
- Taşlardan takı yapma,
- Boncuklardan takı yapma,
- Metallerden takı yapma.

d. Ünitenin Değerlendirilmesi: Taş, boncuk ve metallerden takı yapma kontrol listesi.

2.7.4.2. Ünite 2. Oyalardan Takı Yapma

a. Ünitenin Amaçları: Bu ünite ile ilgili eğitim ve öğretim etkinliklerini başarı ile tamamlayan her kursiyer:

- Model tasarımı yapabilecektir.
- İğne ve tığ oyası ile takı yapabilecektir.

b. Ünitenin İçeriği:

- **Model:** Tasarım, malzeme.

- **İğne ve Tığ Oyası:** Çeşitleri, özellikleri, kullanım yerleri.

c. Ünitenin Etkinlikleri:

- Oyalardan takı yapma ile ilgili bilgileri sunma/edinme,
- Oyalardan takı yapma ile ilgili işlem basamaklarını yaparak gösterme,
- Malzeme hazırlığı yapma,
- İğne ve tığ oyasından takı yapma.

d. Ünitenin Değerlendirilmesi: Oyalardan takı yapma kontrol listesi.

2.7.4.3. Ünite 3. Polimer Kilden Takı Objesi Yapma

a. Ünitenin Amaçları: Bu ünite ile ilgili eğitim ve öğretim etkinliklerini başarı ile tamamlayan her kursiyer:

- Model tasarımı yapabilecektir.
- Hamura şekil verebilecektir.
- Objeyi fırınlatabilecektir.
- Objeyi vernikleyebilecektir.
- Takıyı yapabilecektir.

b. Ünitenin İçeriği:

- **Model:** Tasarım, malzeme (MEB, 2005).
- **Model Seçimi**
- **Kil:** Çeşitleri, özellikleri
- **Şekil Verme:** Motifler, boncuklar.
- **Fırınlama:** Uygun derece.
- **Vernik:** Çeşitleri.

c. Ünitenin Etkinlikleri:

- Kilden takı objesi yapma ile ilgili bilgileri sunma/edinme,
- Kilden takı objesi yapma ile ilgili işlem basamaklarını yaparak gösterme,
- Hamura şekil verme,

- Objeyi fırınlama,
- Objeyi vernikleme,
- Takı yapma.

d. Ünitenin Değerlendirilmesi: Kilden takı objesi yapma kontrol listesi.

2.7.4.4. Ünite 4. Doğal Objelerden Takı Yapma

a. Ünitenin Amaçları: Bu ünite ile ilgili eğitim ve öğretim etkinliklerini başarı ile tamamlayan her kursiyer:

- Model tasarımı yapabilecektir.
- Doğal objelerden takı yapabilecektir.

b. Ünitenin İçeriği:

- **Model:** Tasarım.
- **Malzeme:** Cinsi, çeşitleri, özellikleri,
- Kullanım yerleri.

c. Ünitenin Etkinlikleri:

- Doğal objelerden takı yapma ile ilgili bilgileri sunma/edinme,
- Doğal objelerden takı yapma ile ilgili işlem basamaklarını yaparak gösterme,
- Model tasarlama,
- Doğal objelerden takı yapma.

d. Ünitenin Değerlendirilmesi: Doğal objelerden takı yapma kontrol listesi (MEB, 2005).

2.7.5. Programın Değerlendirilmesi

Her ünitedeki ürün ve süreç kontrol listeleri ve kursiyer dosyası esas alınarak, kursiyer başarısı belirlenecektir. Bu bilgilerin ışığı altında programın eksik ve yanlışları düzeltililecektir.

2.7.6. Programda Kullanılacak Araç ve Gereç Listesi

2.7.6.1. Araçlar

- Boncuk iğnesi,
- Boncuk dokuma tezgahı,

- Çeşitli kitap ve desenler,
- Karga burun,
- Örgü inceltici,
- Örgü makarası,
- Plastik uçlu pense,
- Şiş,
- Tel burgu aleti,
- Tel dizayn aletleri,
- Tel sarma aleti,
- Tığ,
- Yan keski,
- Yuvarlak uçlu pense.

2.7.6.2. Gereçler

- Ara aparatlar,
- Boncuklar,
- Deri ip,
- Halka,
- Kapama çeşitleri,
- Kil,
- Kilitler,
- Klips,
- Küpe halkası,
- Metal çivi,
- Metaller,
- Misina,
- Mumlu ip,

- Organze kurdele,
- Oyalar,
- Saten kurdele,
- Teller.

2.7.6.3. Yapıştırıcı

- Zincir,
- Doğal objeler (MEB, 2005).

2.8. Takı Hakkında Genel Bilgiler

2.8.1. Takının Tanımı

Süsleme ve süslenme insanlık tarihi ile başlamış, zaman içerisinde insanlar için bir tutku haline gelmiştir (Erkaplan, 2000). Takı, takmak kelimesinden gelmektedir. Mücevher veya ziynet eşyası olarak da adlandırılan takı, insanların süslenmek amacıyla taktıkları çeşitli taş, maden, doğa ürünleri ve buna benzer malzemelerden yapılmış olan kullanım eşyalarıdır (Özbaşı, 1993).

Takı, insanların süslenmek amacıyla taktıkları çeşitli tüy, cam, ağaç, hayvan kemikleri, muhtelif madenler ve benzeri malzemelerden yapılmış kullanım eşyasıdır (Gökçesu, 2002, s.94). Vücudun çeşitli yerlerine takılan, çeşitli malzeme ve tekniklerle, çeşitli biçimlerde yapılmış olan süs eşyasıdır (Barışta, 2002).

2.8.2. Takının Tarihçesi

Takıların ilk kez ne zaman ve ne amaçla kullanıldığı hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, geçmişinin insanlık tarihi kadar eski olduğu ve doğa- inanç ilişkisi sonucu olduğu tahmin edilmektedir (Özbaşı, 1989).

İnsanlığın ilk kültür ürünlerinden biri olan takının tarihini anlatmak için günümüzden 7 bin yıl kadar geriye, Yontma Taş Çağı' nın orta devrelerine kadar gitmemiz gerekir. Bu dönemde Neanderthal insanları, gelişmiş taş aletler, hayvan derilerinden giysi ve çadırlar yapan avcı toplulukları kültürünü yarattılar. Toplumsal bilinçleri dinsel ve sanatsal alanlarda, günümüze kalabilen somut ürünler verebilecek bir düzeye ulaşan bu insanlar, arkalarında önemli tarihsel kalıntılar bıraktılar.

Avcı ve toplayıcı bir ekonomileri olan Üst Paleolitik Çağ insanları, mamut ve yaban sığırı gibi büyük hayvanları avlamanın bir gereği olarak gens toplumları biçimde yaşadılar (Türe ve Savaşçın, 2002, s.11). Paleolitik Çağ'da tarih öncesi sanat döneminde Batı Avrupa'da yaşayan topluluklarında fildişi ve kemikten yapılmış boncukların olasılıkla giysilere dikilerek ya da kolye veya bilezik gibi, takmak üzere dizilerek kullanılmaya başlanmıştır (Paşu, 2007).

Yontma Taş Çağı' nın bu evrelerinde insanlık, av ve bereket büyülerine dayanan ilk manevi kültürlerini geliştirdi. Mağaralar ve kaya sığınaklarına çizilen av ve hayvan resimleri, fildişi, taş ve kilden şekillendirilen, doğurganlığı simgeleyen iri göğüsler ve kalçalarla belirginleştirilmiş kadın heykelcikleri (tanrıçalar) bu dönemde ortaya çıktı (Türe ve Savaşçın 2002, s.11). Kemik flütler ve davulların eşlik ettiği müziklerin ve ritüel dansların hakim olduğu büyü törenlerinde kullanılan takılar da yine bu dönemde ortaya çıktılar.

Yontma Taş Çağı insanı, hayvan dişleri ve kabuklarından yapılmış takılarla süslenip kişiliğini belirginleştirmeye çalışıyor; yine bu amaçla yüze ve vücuda desen oluşturacak şekilde açılmış yara izleriyle süsler yapıyordu.

Bu çağlarda takı ve süslemenin diğer bir fonksiyonu da toplum içindeki sınıfları belirlemektir. Ergenlik törenlerinde belirli sınavlardan geçerek kendini kanıtlayan genç erkek, kabile sembollerini taşıma hakkına sahip oluyor, avcı ve savaşçı olarak toplumdaki saygınlığını arttırıyordu. Aynı zamanda genç kızlar, evli kadınlar ve dullar da belli saç şekilleri, giysi ve takılarla sosyal konumlarını ifade ediyorlardı. Tüm bu takı ve süslemeler toplumun sosyal düzeninin de sınırlarını çiziyordu (Türe ve Savaşçın 2002, s.12).

Anadolu' nun henüz Neolitik Çağda başlayan metalurji geleneği, Erken Bronz Çağın' da gelişmiş bir kuyumculuğa zemin yaratır. M.Ö. 3. bin yılın üçüncü çeyreğinde yeni tekniklerle üretilmiş, zenginlik ve prestij sembolü süs eşyalarında önemli bir artış meydana gelir. Çoğunlukla mezarlarda korunarak günümüze ulaşabilen bu tür eserlerin Anadolu' daki en zengin buluntu grubu, Çorumun Alaca ilçesi yakınlarındaki Alacahöyük kral mezarlarından çıkarılır (Türe, 2005, s.37).

Bu dinamik, ekonomik ve sosyal gelişimler takının kullanım amaçlarında da önemli değişikliklere yol açmıştır. Paleolitik Çağda av bereketi ve korunma büyüsü amaçlı takılar genellikle erkekler tarafından kullanılırken, anaerkil aile düzeninin kurumlaştığı Neolitik Çağda, kadının takı ve makyajla güzelliğini belirginleştirmeyi sosyal bir gereksinim

olmuştur (Türe ve Savaşçın 2002, s.16). Bu çağa ait erkek mezarlarında silahlar ve kemik kemer tokaları bulunurken kadın mezarlarından makyaj malzemeleri ve çok sayıda takı çıkartılması bu olgunun en açık kanıtıdır (Türe ve Savaşçın 2002, s.17).

Tarihin ilk devirlerine kadar uzanan takı kullanımı Anadolu'da neolitik çağa (M.Ö. 8000-5500) kadar uzanıyor. Hitit, Asur, Urartu, Lidya, Frigya, Eski Yunan, Roma ve Bizans gibi eski kültürlerle ait arkeolojik tasvirlerden ve buluntulardan bu geleneğin izlerine rastlanıyor. Önceleri çevrelerinde ne bulmuşlarsa süs takısı olarak kullanan insanlar madeni eritmeyi ve işlemeyi öğrendikten sonra madenlere birtakım biçimler vererek takı haline getirmişleridir (Paşu, 2007).

Kuyumculuğun ürünü olarak değerlendirilmesi gereken, kıymetli madenlerden yapılmış Hitit damga mühürlerinin bir bölümü yüzük şeklindedir (Türe, 2005, s.61). Hitit yerleşim alanları ve mezarlarında çok sayıda bulunan boncuklar; bronz, fayans, cam firit gibi malzemeler ve Anadolu'da bol bulunan akik, kuvars gibi süs taşlarından yapılmıştır (Türe, 2005, s.62). Şekilleri yuvarlak, dilimli yuvarlak, oval, çift konik, silindirik ve dilimli silindirik gibi formlarla gösterir (Türe, 2005, s.63).

Urartular, maden işçiliğinde çok ileri düzeye gelmişlerdir. Urartulu kuyumcular granülasyon, döküm ve kabartma teknikleriyle güzel objeler yapmışlardır (Karlıklı, 2004, s.10). Urartu rölyefler, heykeltıraşlık eserleri ve duvar resimleri, takıların kullanım amaçları konusunda birer belge oluşturmaktadır (Türe ve Savaşçın 2002, s.67). Bu tasvirlerde hem kadınları hem de erkeklerin küpe taktığı, ön kol ve pazı bilezikleri kullandıkları görülür. Geniş, bronz bantlardan yapılmış bel ve omuz kemerleri ile Asur'da rütbe işareti gibi kullanılan hilal şekilli levhalardan iri boyun takıları, erkeklere özel takı ve aksesuardır (Türe, 2005, s.89).

Fryg sanatının dönemin modasına gerçek katkısı özgün bir aksesuar formu olan fibulalardır. Gövdeleri yay şeklinde olan fibulaların uçları küremsi süsler, yiv bantlar ya da dikdörtgen parçalar üzerindeki kabartma motiflerle süslüdür (Türe ve Savaşçın 2002, s.79).

Batı Anadolu'da kurulmuş olan Lidya uygarlığının kuyumculuğuna en güzel örnekler, Karun hazinelerine aittir. Günümüzde Uşak Müzesinde sergilenen bu eserler arasındaki bilezikler, gerdanlıklar, broşlardaki süsleme tekniklerinin mükemmellikleri etkileyicidir. Mineleme, telkari, granülasyon tekniklerinin dikkat çektiği eserlerde hayvan başları, güneş ve ay motifleri yaygın olarak kullanılmıştır (Karlıklı, 2004, s.12).

Doğu ve batı kültürünü kaynaştıran Helen Uygarlığı döneminde takılar da heykel gibi tasarlanmıştır. Bu dönemde Telkari, granülasyon, kabartma teknikleri üstün beceriyle kullanılmıştır. Özellikle taşlar, altından yapılan defne ve meşe yapraklarıyla süslenmiştir. Geçmiş dönemlere oranla süs taşlarında da kullanımın arttığı görülmektedir (Karlıklı, 2004, s.12).

Roma dönemi kuyumculuğunda, taş kullanımı dikkat çekmektedir. Süsleme tekniklerine kakmacılığı da ekleyen Romalılar, Helenler gibi hayvan başı motiflerini de sıkça kullanmışlardır (Karlıklı, 2004, s.14). Roma döneminde takılar, bürokratik amaçlarla veya statü, rütbe belirtmek için de takılırdı. Bu dönemde özellikle yüzüklerin işlevsel amaçları bulunmaktadır. Rütbesi yükselenlere veya insanların hayatlarını kurtaranlara yüzükler takılmıştır (Sokullu, 2003).

Bizans sanatının en önemli ögesi Hristiyanlık olduğundan dolayı kuyumculuğun en temel sembollerinden birisi haç motifiydi. Hz. İsa'yı ve Hristiyanlığı simgeleyen semboller kuyumculuk üzerinde de belirleyici oldu. Balık, kuş, güvercin, tavus kuşu gibi hayvan figürleri ölümsüzlük, kutsal ruh, cennet gibi kavramları anlatmakta kullanıldı (Karlıklı, 2004, s.14).

Günümüzde teknolojinin ilerlemesi, beğenilerin değişmesi ve farklılık arayışı, tasarımda çağdaş form ve çizgilerin hızla devreye girmesine neden olmuştur. Takı ürünü tasarımında, malzemelerin farklı teknikleri ve yorumlarla değerlendirilebilme olanaklarının gelişmesi, yeni arayışlara gidilmesini arttırmış ve yönlendirmiştir.

İnsan doğasında bulunan heyecan, tutku ve problemler, adeta ayna gibi özünde bulunan çok yönlülükle takıda kendini göstermektedir. Modern takı, hiçbir zaman modasal özentiye dayanan çıplak ve zevksiz dekoratif olgu ve statü sembolü olarak ele alınmamalıdır (Yüksel, 2011). Günümüz takı tasarımcısının takı anlayışı, yeni form, teknik ve dokusal özellikler aramak, mini plastik heykel olarak tanımlanabilecek, fonksiyonel, psikolojik içeriğe sahip, kullanıcısıyla özdeşleşen eserler vermek olmalıdır. Güzellikleri taklit edilemeyecek kadar derinlemesine uzanan süs taşlarından, altın, gümüş, platin gibi soy metallerin maddesel değerlerinin ardına saklanmadan, tasarım ve üretimi yapılmış olan takı, takı olma özelliğini koruyacak, sanat eseri niteliği kazanacaktır (Yüksel, 2011).

2.8.3. Takı Çeşitleri

Takılar kullanılan malzemeye, yapım tekniğine, kullanım alanlarına ve cinsiyete göre gruplanmaktadır (Yüksel, 2011). Kullanılan malzeme, teknik, şekil ve bezeme özellikleri ile kullanım biçimlerinden dolayı verdikleri mesajlar Anadolu takılarına ayrı bir anlam kazandırmıştır. Bu nedenle kadın inanç ve özenle taktığı takıları ne zaman ve nasıl kullanılacağını yaşam biçimi içerisinde öğrenerek ve toplumun geleneklerine bağlı olarak sürdürmüştür (Özbaşı, 1993).

2.8.3.1. Kullanılan Gerece Göre Kadın Takıları

- Metal kullanılarak yapılan takılar,
- Taşların kullanılmasıyla yapılan takılar,
- Ağaç, kemik gibi malzemelerden hazırlanan takılar (Yüksel, 2011).

2.8.3.2. Yapım Tekniklerine Göre Kadın Takıları

- Döküm takılar,
- Telkari takılar,
- Örgü takılar,
- Hasır burma takılar,
- Yontma takılar (Erkaplan, 2000).

2.8.3.3. Kullanım Yerlerine Göre Kadın Takıları

Kadın takılarını, kullanım yerlerine göre başlıca şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

- Baş süslemesinde kullanılan takılar,
- Boyunda kullanılan takılar,
- Bele takılan takılar,
- Göğüse takılan takılar,
- Bileğe takılan takılar,
- Parmaklara takılan takılar (Özbaşı, 2002, s.788).

2.8.3.3.1. Baş Süslemesinde Kullanılan Takılar

Anadolu'nun pek çok yöresinde kadın giyimi içerisinde önemli bir yer tutan kadın baş süslemeleri tarihsel gelişim süreci içerisinde birçok şekilde değişikliğe uğramıştır. Kullanılan malzemeye, süsleme biçimlerine, tanzim ediliş şekline, giyenin zevki ve bölgenin geleneğine göre her bölgede farklılık göstermektedir (Özder, 1999, s.72).

a. Tepelik: Genellikle ortası bombeli yuvarlak bir tacı olan, göbeğinde bir taş yerleştirilmiş Anadolu kadınlarının başlarına giydiği süslü başlıktır. Genellikle savat tekniği kullanılıp çevresinden sıra zincirler sarmaktadır (Önder, 1998).

Fesin veya başın üstüne oturtularak kullanılan dairesel yapıya sahip tepeliklerin merkezinde; bazen renkli bir taş, bazen de süsleme teknikleriyle motifler yer almaktadır. Dairenin etrafında ise zincirlere tutturulmuş değişik penez ve boncuklar bulunmaktadır. Tepeliklerdeki merkez; takıyı takan aşiret ve topluluğu temsil etmekte, etrafında sarkan zincirler, penezler, boncuklar ise takan kişiyi nazardan korumak amacıyla kullanılmakta ayrıca bolluk ve bereketi simgelemektedir (Özbaşı, 1993).



Şekil 1. Tepelik

b. Alınlık: Alınlık, baş süslemelerinde, kadınların alınlarına taktıkları çeşitli metal, boncuk ve taşlarla süslü zincir şeklindeki takılardır. Alınlık fesin alt kenarına tutturularak kullanıldığı gibi, bazı yörelerde çene altından geçirilerek alnın her iki yanından fese tutturularak da kullanılmaktadır. Takının bu şeklindeki kullanım biçiminden olsa gerek bu yörelerde takıya “çenelik” denilmektedir (Özbaşı, 1993).



Şekil 2. Alınlık

c. Fes Süsü: Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde baş süslemelerinde fesin ön kısmından yanlara doğru takılarak kullanılan bir takı türüdür. Üçgen, daire ve değişik motiflerin, zincir ve penezlerle süslenmesinden oluşan fes süsü kullanılan malzeme ve süsleme teknikleri bakımından farklılık göstermektedir (Özbaşı, 1993).

ç. Küpe: Kadınların süslenmek için kulaklarına taktıkları takıdır (Özbaşı, 1993). Kulağı süsleme güdüsünün evrensel simgesi olan küpelerin ilk örnekleri kulağa takılan sade halkla süslerdi ve kadına özgü bir takı sayılırdı. Daha sonraları özellikle altından, çok ince işçilik gösteren, dönemlerin özelliklerini ve süsleme tekniklerini yansıtan küpeler yapılmıştır (Bingöl, 1999, s.33).

Anadolu kadınının en çok kullandığı takılardan biri olan küpeler biçim olarak fazla çeşitlilik göstermezler. Dikkati çeken özellik, son derece yalın olmalarına karşın etkileyici görünümleridir. Küpeler, zenginler için özellikle altından yapılmış ve kıymetli taşlarla mihlanma usulü süslenmişlerdir. Bu küpeler daha çok gümüşten yapılmıştır. Çünkü gümüş, altın ve diğer madenlere göre, üzerine yapılan taş mihlama ile harikulade bir görünüme sahip olur (Alkaşı, 1998).



Şekil 3. Küpe

d. Hızma: Buruna takılan altın veya gümüşten yapılmış halka. Genellikle doğu uygarlıklarına özgü bir takıdır (Pekşen, 2007). Burnun sağ kanadı delinerek takılan süslü altın ya da gümüş.



Şekil 4. Hızma

e. Tarak: Saçı taramak, saça şekil vermek için kullanılan “tarak”, aynı zamanda kadınların baş süslemelerinde saç tutturarak kullandıkları bir takı çeşididir (Özbaşı, 1993).

f. Taçlar: İlk örneklerini ince altın, gümüş veya çok az da olsa tunç levhadan oval veya kısa kenarları yuvarlak, ortası rozet motifli olarak görmekteyiz. Repousse nokta veya zikzak bezemeli olanları da vardır. Tanrı ve insanlar için adak, sunu veya otorite göstergesi veya süs takısı anlamında kullanılmışlardır. Özel hayatta, doğumda, sevgi belirtisi olarak, şölenlerde, hastalıkta, ölümden ve cenazede kullanılırdı (Bingöl, 1999, s.33).



Şekil 5. Taçlar

g. Yanak Döven: Bu takıyı takan kişi yürüdükçe takıda bulunan zincir ve penezlerin yanak üzerinde hareket etmesinden dolayı “Yanak Döven” adı verilmiş olabilir. Ayrıca Yanak Döven’ e takının zülüflerin üzerine takılmasından dolayı olsa gerek Tansuğ (1977), “zülûf bastı” denildiği belirtilmektedir (Özbaşı, 1993).



Şekil 6. Yanak döven

ğ. Saç Tokaları: Anadolu’ da kadın saçlarına takılan aksesuarlara çok önem verildiği görülüyor. Bunlarda çeşitli figürler kullanılmıştır. Tokalar, genellikle dövme tekniğiyle yapılmıştır. Bu tokalar kadınların saçlarını arkadan toplamaya yarayan halka ve uzun metal çubuk olarak yapılmıştır. Bazı toka modellerinde ise alındaki saç lülelerine takılan “Klips” olarak kullanılmaktadır. Ayrıca kadınlar giydikleri kıyafetlerini tutturmak ve onlara değişik görünüm kazandırmak için de tokayı kullanmaktadırlar (Alkaşı, 1998).

h. Başlık: “Başlık”, Anadolu insanının (doğumundan ölümüne kadar) giydiği bir tür şapkadır (Tansuğ, 1991). Yüzyıllar öncesinden günümüze kadar, kültür hazinemizin bir kolu haline gelmiş olan kadın başlıkları Anadolu’ nun bütün bölgelerinde ortak bir gelenek olarak kullanılmıştır.

Kadının süsü olan başlıklar, çeşitli süslemelerle kişinin sosyal durumunu ortaya koyar. Genç kız, gelin, yeni evli kadın, çocuklu kadın, dul kadın, oğlu askere gitmiş ana ve nene baş süslemeleri her birinde farklı özellikler gösterir. Aynı zamanda kadın başındaki başlığı ile ekonomik durumunu çevresine gösterir (Kırzioğlu, 1989).

Bu başlıklar, renkleriyle altın, gümüşlü, çiçekli, tüylü takılarıyla çevreye bin bir mesaj iletirler. Başlıkların ardında, engin bir felsefe yatar. Örneğin, Anadolu’ da giyilen Türkmen ve Yörük gelin başlıklarının çok benzerlerini (arkeoloji müzelerimizdeki) Bereket Tanrıçalarının başlarında da görebiliyoruz (Tansuğ, 1991).

Gelenek ve göreneklere göre hazırlanan başlıklar, çeşitli malzemeden yapılabilir. Bugün Anadolu’ nun birçok yerinde geleneksel başlıklar unutulmakla beraber, az da olsa, bu gelenekleri yaşatan köylerimiz vardır (Kırzioğlu, 1989).

2.8.3.3.2. Boyunda Kullanılan Takılar

a. Hamaylı: Boyuna çapraz veya normal olarak asılan üçgen, kare, dikdörtgen veya yuvarlak, bazen yıldız şeklinde veya başka şekillerde rastlanan birtakım muhafazasıdır (Pekşen, 2007). Kordon ya da zincirle omuzdan bele çapraz olarak asılan; altın, gümüş gibi madenlerden yapılan dörtgen, üçgen ve yürek formunda, içinde muska bulunan işlemeli kutulardır (Önder, 1998).



Şekil 7. Hamaylı

b. Gerdanlık (Pendantifler): Kadın süs takılarının başında gelen gerdanlık; çok öğeli, boynu saran takılara verilen isimdir. İlk örnekleri kemikten, deniz kabuklarından, daha sonra altın, gümüş, tunç ve taşlardan yapılmıştır. Altın, gümüş zincir veya kumaştan ince kordona takılan takı ögesidir (Pekşen, 2007).

c. Kolye: Boyuna takılan takılardır. Boyuna sarılanlara boyunluk, çok öğeli olanına da gerdanlık denmektedir (Bingöl, 1999, s.33). Kolye ve gerdanlıklar, kadın süs eşyaları arasında büyük kısmı oluşturur (Özbaşı, 2002, 791).

Kolyeler, başlıca şu gruplarda toplanabilir:

- Tasma şeklindeki kolyeler,
- Gerdanlıklar,
- Madalyonlar,
- Göbeğe kadar uzanan takılar,
- Dizilmiş tanelerden oluşan kolyeler (Bulat, 2000).



Şekil 8. Kolye

2.8.3.3.3. Bele Takılan Takılar

a. Kemer ve Kemer Tokaları: Kemer; kuşaklar gibi her gün kullanılmayıp, özel günlerde ve özel kıyafetlerde kullanılan iki ila beş parmak genişliğinde, beli bir kere doladıktan sonra toka ile birleştirilen bir giyim tamamlayıcısı (Pekşen, 2007). Kemer, bir giyim tamamlayıcısı oluşu yanında, günlük kullanımı olan tütün, tabaka, çubuk, dikiş gereçleri, para ve silahları da üzerinde taşıyan çok önemli bir eşyaydı. Kemerlerin yapısal gösterişi mendil ve çevrelerle daha da artırılmaya çalışılmıştı (Kırtunç, 1990).

Kemer tokası; kemerlerin birleştiği nokta da bütün veya geçmeli olarak bulunan genellikle eşit iki parça halinde yuvarlak, elips ve badem şeklinde değişik teknik ve motiflerle süslü bölümdür (Pekşen, 2007). Kemerlerin tokaları, en çok gelişme gösteren bölümdür. Kullanan kişinin varlığına göre altın ya da gümüşten hazırlanan kemerlerdeki taşların sayısı ve niteliği parasal değerine göre değişiyordu.

Kemer ve tokalarda kullanılan madenlerin başında gümüş gelmektedir. Kemer tokaları üzerinde kullanılan “Mühr-ü Süleyman” motifine, nazara, büyüye karşı koruduğuna inanılan bir motif olarak çok sık rastlanmaktadır (Kırtunç, 1990).



Şekil 9. Kemer ve kemer tokaları

2.8.3.3.4. Göğse Takılan Takılar

a. Broş: Genelde oval, kare, yuvarlak, dikdörtgen formlarda görülen, elbise üzerine düz yada çengelli iğne ile takılan takılardır (Özbaşı, 2002, s.792). Bezeme amacıyla elbiseye takılan iğnedir. Masif metalden veya metal ile tasın birlikte kullanılmaları ile genelde yuvarlak, oval, kare ve dikdörtgen formlardaki takılardır.

Broşlar gibi göğüs süslemesinde kullanılan takılar da bulunmaktadır. Göğüslük adı verilen takılar, göğüs üstüne gelecek şekilde kullanılmaktadır ve genellikle iki ucundaki çengelle giysiye tutturulur.



Şekil 10. Broş

b. Aplikler: Herhangi bir obje veya elbiseye tutturulan süsleme öğeleridir. Her dönemde görülmekte olup buluntuların çoğu altındandır.

2.8.3.3.5. Bileğe Takılan Takılar

a. Halhal: Kadınların ayak bileklerine taktıkları halkadır (Pekşen, 2007).



Şekil 11. Halhal

b. Bilezik: Süs eşyalarında en çok kullanılan bilezikler her zaman gündemde kalmıştır. Kadınların çok önem verdikleri takılardan biridir. Altınla, kıymetli taşlarla birlikte kullanılmıştır. Anadolu’ da altını süsleyen, inci, safir, amatist, zümrüt gibi kıymetli taşların zenginliği görülür. Bileziklerde çok çeşitli motifler, modeller kullanılmıştır (Alkaşı, 1998).

Anadolu kadını tarafından en fazla kullanılan burma bilezikler ise, kalın dört telin burulmasından meydana gelir. Boyun kısmı düz bir levhanın yuvarlatılmasından oluşur. Dövme tekniğinde yapılmış olan başın içi boştur. Genelde burma bileziklerin başında hayvan figürleri kullanılmaktadır.



Şekil 12. Bilezik

2.8.3.3.6. Parmaklara Takılan Takılar

a. Yüzük: Yuvarlak nesne anlamına gelen, el parmaklarına takılan, genelde tek parçadan oluşan takılardır. Yüzük halkası üzerinde genellikle değerli taşların oluşturduğu, ,kaş' denilen bir çıkıntı vardır. Türklerde yüzük kaşları mühür olarak da kullanılmıştır. Yüzyıllar boyunca her toplumda yüzüklerin tarihsel, sanatsal, sosyal, dinsel görevleri ve önemleri olmuştur. Zengin toplumlarda yüzük gösterişli, ağır ve som altındandır (Özbaşı, 2002, s.793).

Anadolu' daki el sanatları, kadın ve erkek yüzüklerine çok içtenlik getirmişlerdir. Çünkü yüzük tek amaç için kullanılmıyordu, birden fazla işlevi vardı. Bunu da görünüşü ortaya koyardı. Zaman bakımından gerilere gittikçe, yüzüklerin kullanılışları hakkında bilgiler de o oranda tahmini oluyor. Belki de yüzüğün en eski amacı, süs eşyası olarak kullanılması idi. Bunun dışında belli amaçlar için kullanılan yüzükler şöyle sıralanabilir: Mühürler, anahtar yüzükler, unvan belirten yüzükler, evlilik ve nişan yüzükleri, büyü için kullanılan yüzükler, mevki belirten yüzükler, okçu yüzüğü (Alkaşı, 1998).



Şekil 13. Yüzük

2.8.3.4. Cinsiyete Göre Takılar

2.8.3.4.1. Erkek Takıları

Erkek takıları arasında saat, köstek, yüzük, fişeklik, barutluk, kemer, kravat iğnesi ve bileklikler yer almaktadır.

2.8.3.4.2. Kadın Takıları

Çağlar boyu kadınlar için takı hep önemli bir unsur olmuştur. Bu nedenle kadın takılarındaki çeşitlilik göze çarpmaktadır.

2.8.4. Takı Seçimini Etkileyen Faktörler

Günümüzde takılar yapılışı, süsleme, maden vb. türde özelliklere göre ayrılmasına rağmen takılarda esas belirleyici özellikler ana hatlarıyla şöyle sıralanabilir.

- Kullanacak kişinin yaşı,
- Kullanacak kişinin fizik özelliği,
- Beraber kullanılacak kıyafetin rengi, deseni ve modeli,
- Kullanılacağı yer ve zaman,
- Günün modası,
- Ekonomik faktörler,
- Kıyafetin rengi, deseni ve modeli (Yüksel, 2011).

2.8.5. Geleneksel Takı Çeşitleri

Toplumumuzun yaşayış tarzına, gelenek ve göreneklere, dini inanışlarına göre takı kullanma geleneği oluşmuştur. Bunlar;

- a. Doğum münasebetiyle Loğusa takısı,
- b. Nazar inanışına göre Aylık-Muska takısı,
- c. Sünnet olma sebebiyle Sünnet takısı,
- d. Ergenlik çağı sebebiyle Ad Verme takısı,
- e. Söz kesme sebebiyle Söz takısı,
- f. Nişanlanma münasebetiyle Nisan takısı,
- g. Düğün olayı nedeniyle Toy takısı (Pekşen, 2007),
- h. İnanç ve uğur addedilmesiyle Nevruz takısı,
- i. Yaş günleri nedeniyle Anma takısı,
- j. Özel günler nedeniyle Bayram takısı gibi takıları kullanma adeti toplumumuzun geçmişinden günümüze kadar uzanan geleneksel bir alışkanlığı haline gelmiştir.

2.8.6. Takıların Kullanıldığı Yere Göre Fizyonomik Tasnifi

- a. **Başa:** Taç, tepelik, alınlık, saçlık, başlık, toka,
- b. **Kulakta:** Küpe, sırğa,
- c. **Burunda:** Hızma,
- d. **Boyunda:** Kolye, zincir, akarsu, boyunbağı, gerdanlık,
- e. **Göğüste:** İğne, fibula, broş, döşlük, fişeklik, saat, köstek, düğme,
- f. **Belde:** Kemer, kolan dolak, tütünlük, tabaka, hançer, ağızlık, barutluk, tespih, belbağı,
- g. **Kolda:** Kolçak, pazıbent, bileklik, bilezik, künye, saat, zincir,
- h. **Omuzda:** Nazarlık, muska, hamaylı, göz boncuğu,
- i. **Ayakta:** Halhal, bileklik,
- j. **Parmakta:** Yüzük, alyans, yüksük gibi takılar tarihten bu yana vücudun çeşitli yerlerine takılarak bu isimleri almıştır (Pekşen, 2007).

2.8.7. Takı Tasarımı

Takı yapımında seçilen teknik ve malzemenin bir bütünlük içinde kullanılması ve bu öğelerle yaratıcılığa yer verilmesi, tasarımda ilk planda düşünülmesi gereken unsurlardır.

Takı tasarım ölçütlerini şu başlıklar altında toplayabiliriz:

2.8.7.1. İşlevsel Ölçütler

Her nesne, belirli bir fiziksel gereksinim sonucu ortaya çıkar. Nesnelerin ana işlevi bu gereksinimin karşılanmasıdır. Gerek bu ana işlev ve gerekse kullanım sırasında, ana işlevin oluşumunda ortaya çıkan bazı yan gereksinimlerin oluşumunu analiz etmeye yönelik ölçütlere işlevsel ölçütler denir (Pekşen, 2007).

2.8.7.1.1. Fizyolojik Ölçütler

İnsan vücudu belli fiziksel nitelikleri olan bir bütündür. İnsan kullanımı için geliştirilen her üründe, belli koşullar altında, bu bütünün belli parçalarıyla ilişki kuracağı gibi, uzaktan oluşturulan bir ilişki de olabilir. Bu ilişki sürecinde, ürünün fiziksel varlığının insanın fiziksel varlığına uygunluğu, fizyolojik ölçütler ile gerçekleştirilir.

2.8.7.1.2. Fiziksel Çevre Ölçütleri

Ürünler, çevre içinde birbirleriyle ve çevre elemanlarıyla ilişki kurmak durumundadır. Bu ilişkiyi kuracak “uç” noktaların uygunluğunu fiziksel çevre ölçütleri sağlar (Pekşen, 2007).

2.8.7.1.3. İletişimsel Ölçütler

İletişimsel ölçütler, ürünlerin kendini kullanıcıya etkin bir biçimde iletmesini amaçlar. İletilen bilgi, tümüyle kullanıma dönük olabileceği gibi, ürünün temel varlığı da olabilir. Bu bakımdan iletişimsel ölçütleri, işlevsel iletişim ölçütleri ve kavramsal iletişim ölçütleri şeklinde incelemek mümkündür.

2.8.7.2. Psikolojik Ölçütler

Kişi yaşantısında oluşan her şeyi ve bu arada çevresini ve çevresini oluşturan nesneleri sürekli olarak değerlendirir. Gerek değerlendirme öncesi algılama süreci, gerekse değerlendirme olgusundan doğan gereksinimler psikolojik ölçütler başlığı altında toplanmıştır.

2.8.7.2.1. Algısal Ölçütler

Ürünün fiziksel ve biçimsel nitelikleri, onun nasıl algılanacağını belirlendiği gibi, algılamayı izleyen kavrama sürecindeki değerlendirmeleri de etkiler. Algısal ölçüt, ürünün, olduğu gibi algılanacak ve kavrama sürecinde psikolojik sapmalar ve güvensizlik yaratmayacak bir biçimde tasarlanmış olmasıdır (Pekşen, 2007).

2.8.7.2.2. Sosyo-Kültürel Ölçütler

Her toplum, bireylerinin davranışlarını değerlendirmek ve denetlemek amacıyla belli kural ve değer sistemleri yaratır. Toplumun kabul edilmiş bir üyesi olmak, ancak bu normlara uymakla gerçekleşebilir.

2.8.7.2.3. Duygusal Nitelikler

Kullanıcının bir ürüne yaklaşımında, duygusal bir değerlendirme süreci de vardır. Bu kabaca “beğenmek” ya da “beğenmemek” diye ifade edilebilir, ancak daha derin bir tanım yapmak gerekirse, kullanıcının kendisini ürünle özdeşleyebilmesidir.

2.8.7.2.4. Anlatımsal Ölçütler

Bir ürünün biçimlenmesi tasarımcının kendine belirlediği bir dizi amaç çerçevesinde olur. Doğru ve sağlıklı bir ürüne ulaşabilmek için bir çok amaç ve ölçütler ortaya koyma zorunluluğu vardır. Tasarımcı, ürünün kullanacağı malzemeleri ve düşünce öğelerini, iletilerini en iyi şekilde aktaracak biçimde seçer. Buna tasarımcının ürünü yorumlaması ve fikirlerini nesne diline dökmesi denilebilir (Pekşen, 2007).

2.8.7.3. Teknolojik Ölçütler

Her ürün belli bir teknolojik süreç sonucu üretilir. Bu sürecin fiziksel normları, tasarımcının amaçladığı biçimi elde edebilmesinde en geçerli kısıtlamalardır.

2.8.7.3.1. Malzeme Ölçütleri

Malzeme ölçütleri hem etken hem de edilgen ele alınmaları gereken ölçütlerdir. Bir yandan, kullanılan malzemenin istenilen biçimin üretilmesine uygunluğu gerekirken öte yandan tasarlanan biçim kullanılacak malzemeden üretilabilir olmalıdır.

2.8.7.3.2. Üretim Yöntemi Ölçütleri

Üretim yöntemi ölçütleri etken-edilgen ölçütleridir (Pekşen, 2007).

2.8.7.3.3. Ekonomik Ölçütler

Ürünler insanların belli gereksinmelerini karşılamak için üretilirler. Ancak, gerek üretim gerekse bunu izleyen kullanım süreci, belli bir ekonomik ortamda gelişir. Gereksinmenin, üretilen ürünle karşılanması kapsamındaki tüm insan birimleri, bu olgunun belli bölümlerinden ekonomik yararlar elde etmeyi amaçlarlar. Üretilen ve kullanılan nesnenin etrafında gelişen bu ekonomik olgular ekonomik ölçütleri oluşturur (Pekşen, 2007).

2.8.8. Takının Giyimdeki Yeri ve Önemi

Takılar giyimi vurgulama açısından süslemede kullanılan tamamlayıcı unsurlardır. Giyimi tamamlayan aksesuarların seçiminde de giyimde gözetilen ortak ilkelere uymak gerekir. Giyimimiz ve aksesuarlarımız arasında bir oran, ritm, denge, ahenk ve beraberlik olmalıdır (Gökçesu, 2002, s.96).

2.9. Takı Yapımında Kullanılan Araç-Gereçler Hakkında Genel Bilgiler

2.9.1. Kargaburun

Bir teli tutmak, bükmek, eğmek, şekil vermek için kullanılan bir alettir (Yüksel, 2011).



Şekil 14. Kargaburun

2.9.2. Yuvarlatıcı

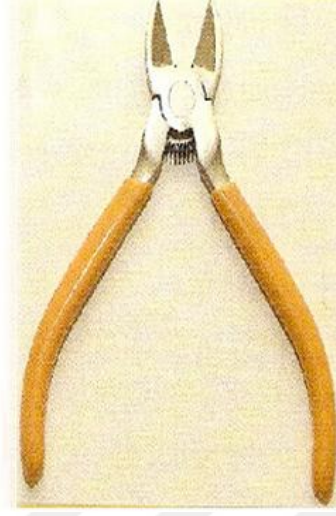
Bir teli bükmek, istenilen büyüklükte helezon oluşturulması için kullanılan ucu yuvarlak el aletidir (Pekşen, 2007).



Şekil 15. Yuvarlatıcı

2.9.3. Yan Keski

Bir teli, levhayı veya çiviye kesmek için kullanılır.



Şekil 16. Yan keski

2.9.4. Silikon Tabancası

Elektrikle çalışan ısınn etkisi ile eriyen Silikon yapıştırma işlemlerinde kullanılır (Yüksel, 2011).



Şekil 17. Silikon tabancası

2.9.5. Makas

Sırım, silikon lastik, ip, misina gibi malzemeleri kesmek için kullanılan yassı iki koldan meydana gelmiş el aletidir (Pekşen, 2007).



Şekil 18. Makas

2.9.6. Çakmak

İplikleri yakmak için kullanılır (Yüksel, 2011).



Şekil 19. Çakmak

2.9.7. Mezura

Sırım, lastik, ip, mumlu ip gibi malzemelerin boyutlarının belirlenmesinde kullanılan ölçüm aletidir. Ölçüleri kolay alabilmek için yumuşak cinsten olan mezura tercih edilir (Pekşen, 2007).



Şekil 20. Mezura

2.9.8. Şiş

Takı yapımında, örgü tekniği kullanılacağı zaman faydalanılan araçtır (Yüksel, 2011).



Şekil 21. Şiş

2.9.9. Tığ

Sırım, ip, mumlu ip gibi malzemelerin örülerek farklı takılar oluşturulmasında kullanılan el aletidir (Pekşen, 2007).



Şekil 22. Tığ

2.9.10. İğneler

Takı yapımında, işleme tekniği kullanılacağı zaman faydalanılan araçtır (Yüksel, 2011).



Şekil 23. İğneler

2.9.10.1. Boncuk İğnesi

Kum boncuktan takılar yapılırken kullanılan çok ince bir ucu sivri bir ucu delik iğne çeşididir.

2.9.10.2. Dikiş İğnesi

Boncukların kumaş üzerine islenmesinde kullanılır.

2.9.11. Zincir

Çeşitli kalınlıkta ve renkte olur. Bütün olarak veya parçalara ayırarak kullanılması mümkündür (Pekşen, 2007).



Şekil 24. Zincir

2.9.12. Mumlu İplik

Bağlama ve dikme tekniği ile yapılan takı modellerinde kullanılır (Yüksel, 2011).



Şekil 25. Mumlu iplik

2.9.13. Misina

Çeşitli kalınlıkta bulunur. Yapılacak modellere göre kalınlıklarına karar verilir.



Şekil 26. Misina

2.9.14. Bakır Tel

Çeşitli kalınlıkta ve renklerde bulunur. Teller bükülerek, halka yapılarak ya da boncuklardan geçirilerek kullanılır (Yüksel, 2011).



Şekil 27. Bakır tel

2.9.15. Naylon İp

İşlemeli ve tığ örgü ile yapılacak takılarda kullanılan sağlam, kolay kopmayan özellikte olduğu için tercih edilen ip çeşidi (Pekşen, 2007).



Şekil 28. Naylon ip

2.9.16. Deri İp (Sırım)

Çeşitli kalınlıklarda bulunur. Bağlama ve dikiş tekniği ile yapılan takı modellerinde kullanılır (Yüksel, 2011).



Şekil 29. Deri ip(Sırım)

2.9.17. Halka

İç içe geçirilerek birleştirilip kullanıldığı gibi boncuk geçirilerek birleştirilip kullanılabilir. Çeşitli kalınlıkta bulunabilir. Takıya göre kalınlığa karar verilir.



Şekil 30. Halka

2.9.18. Boncuk Çeşitleri

Boncuklar; cam, plastik, tahta, deri vb. malzemelerden yapılan farklı boyutlarda ve biçimlerde üretilen gereçlerdir (Yüksel, 2011).



Şekil 31. Boncuk çeşitleri

2.9.19. Çeşitli Metaller

Takı yapımında kullanılan yardımcı gereçlerdir (Yüksel, 2011).



Şekil 32. Çeşitli metaller

2.9.20. Küpe Çengeli

Bir ucu sivri kulağa takılmasını sağlar, bir ucu çengeldir. Yapılan ürün çengelin ucuna takılır.



Şekil 33. Küpe çengeli

2.9.21. Silikon Lastik

Şeffaf ve esnek özelliklerde olan takı yapımında kullanılan lastik çeşidi (Pekşen, 2007).

2.10. Takı Yapımında Kullanılan Teknikler Hakkında Genel Bilgiler

2.10.1. Dizme Tekniği

Boncuk veya benzeri malzemelerin içinden ip, deri, kurdele, misina vb. geçirilerek oluşturulan tekniktir.



Şekil 34. Dizme tekniği

2.10.2. Düğüm Tekniği

Mumlu ip, deri, kurdele, biye kullanılarak seçilen malzemenin tasarlanan şekilde makrome düğümü ile d ğ mlenmesidir.



Şekil 35. Düğüm tekniği

2.10.3.  ivi Kivırma Tekniği

Çivinin içinden boncuk geçirilir. Daha sonra yuvarlak uçlu karga yardımıyla çivinin ucu bükülerek boncuğun sabitlenir.



Şekil 36.  ivi kivırma tekniği

2.10.4. Tel Kivırma Tekniği

Yapılacak takıya göre telin kalınlığına belirlenir. Tele yuvarlatıcı ve kargaburnunla istenilen  ekil verilir.



Şekil 37. Tel kıvrırma tekniği

2.10.5. Şiş Örgüsü ile Takı Yapımı

Kullanılacak boncukların tümü ipe geçirilir. Takının enine karar verildikten sonra yüz örgü tekniği ile örgüye başlanır. Her ilmekte daha önce ipe geçirdiğimiz boncuklardan bir tane alarak örgümüze devam ederiz. Takı istenilen boyuta gelince tasarım tamamlanır.

2.10.6. Tığ Örgü

Genel olarak, boncuklar naylon ipe dizilir. 10 zincir çekilerek örgüye başlanır. Zincir örme tekniği şeklinde örgüye devam edilir. İşlem istenilen uzunlukta olduğunda bitirilir. Bitmiş parçanın iki ucuna kapama klipsi ve kilidi takılarak ürün oluşturulur.



Şekil 38. Tığ örgü

2.10.7. Misina Örgü

Misinin kalınlığı modele uygun olarak seçilir. (20, 25, 30, 35). Kolye, bileklik veya yapılacak ürüne göre misina ile ölçü alınır, ölçünün iki katı belirlenerek kesilir.



Şekil 39. Misina örgü

2.10.8. İğne İşi

İğne ile yapılacak ürüne uygun desen oluşturulur.



Şekil 40. İğne işi

2.10.10. Halka Birleştirme

Tasarlanan model doğrultusunda halkalar açılır, boncuk takılarak halka tekrar kapatılır. İşlem art arda kargaburnu kullanılarak istenilen ölçü oluşturuluncaya kadar devam edilir.

2.10.11. Makara Tel Kıvrırma

Teli ölçünün iki katı kesilir. Boncuklar sırasıyla takılarak ikiye katlanmış tel birbirine sarılır. İstenilen uzunluğa gelindiğinden düğüm yapılır ve klipsi takılarak tasarım bitirilir.

2.11. Halk Eğitim Merkezlerinde Yapılan Takı Teknikleri

- Dizme tekniği,
- Dűđűm tekniđi,
- ivi kıvrırma tekniği,
- Tel kıvrırma tekniği,
- Őiő űrgűsű ile takı yapımı,
- Tıđ űrgű,
- Misina űrgű,
- İğne iş,
- Keçe kullanılarak yapılmış takı tekniği,
- Halka birleştirme,
- Makara tel kıvrırma.

2.12. İlgili Araştırmalar

Yüksel (2011) Diyarbakır halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı eğitim programının incelenmesi adlı yüksek lisans tezinde; Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı eğitim programının incelenmesi, günümüzdeki yeri, bu kurslardan yaralanan kursiyerlerin beklentileri ve kurs hakkındaki düşünceleri araştırmanın konusu olmuştur. Araştırmanın evrenini 2009-2010 eğitim-öğretim yılı Diyarbakır ili Halk eğitim merkezlerindeki Takı Tasarımı kursuna katılan kursiyerler oluşturmuştur. Kursiyerlerin çoğunluğu takı tasarımı kurslarında, amaçlarına oldukça yeterli düzeyde ulaştıkları, verilen konuları, ders araçlarını, yararlanılan öğretim yöntemlerini, yararlanılan kaynakları oldukça yeterli buldukları, kurs ile ilgili beklentilerine oldukça yeterli düzeyde cevap aldıkları görülmüştür.

Paşu (2011) Halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı dersinin incelenmesi adlı yüksek lisans tezinde; Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı bulunan Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı dersinin araç-gereç, günlük hayattaki geçerliliği, El Sanatları dersi içindeki yeri açılarından kursiyer görüşleri incelenmiştir. Araştırma süresince uzman görüşleri yardımıyla bir anket dizayn edilmiş ve bu anket kursiyerlere uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Ankara ili, Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerindeki Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı kursuna katılan kursiyerler oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarının analiz ve yorumlanmasında frekans ve yüzde dağılımları alınarak bulgular tablolarda verilmiştir.

Araştırma kapsamında yapılan incelemelerde Takı Tasarımı kursunun son zamanlarda açılan kurslar arasında en çok tercih edilen kurs olduğu görülmüştür. Özel makinelere gerek kalmadan sadece piyasada bulunan hazır gereçlerin kullanılması ile ürünler yapılmaktadır. Kursiyerler edindiği bilgiler çerçevesinde ellerinde bulunan malzemelerle ve kurslarda öğrendikleri tekniklerle her mekanda uygulama yapabildiği için takı tasarımı kursundaki verim daha çok artmıştır.

Kalakenger (2013) Kahramanmaraş halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı programının incelenmesi adlı yüksek lisans tezinde; Kahramanmaraş Halk Eğitim Merkezlerindeki takı tasarım programının incelenmesi, günümüzdeki yeri, bu kurslarda eğitim alan kursiyerlerin kurstan beklentileri ve kurs sonundaki düşüncelerinin belirlenmesi araştırmanın amacını oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma evresini 2012- 2013 öğretim yılın da Kahramanmaraş Halk Eğitim Merkezlerindeki takı tasarımı kursuna katılan kursiyerler oluşturmuştur.

Kursiyerleri uzman görüşleriyle hazırlanan anket uygulanmış, elde edilen anket sorularının her bir seçeneğinin toplam frekansları belirlenerek yüzdeler belirtilmiştir. Araştırma sonuçlarını yorumlamak için verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımları alınarak bulgular tablolarda verilmiş tablolar yorumlanmıştır.

Bu çalışmada halk eğitim merkezlerinin günümüz içerisinde bulunduğu konum belirlenmiştir.



BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verileri toplama teknikleri ve verilerin çözümlenmesi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, tarama modelinin kullanılacağı betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar geçmişte ya da hâlâ var olan bir durumu var olduğu hâliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Komisyon, 2009). Konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır, tespit edilen ürünlerin fotoğrafları çekilmiştir, Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerlerle görüşülmüştür, Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerinde araştırmacı tarafından gözlemler yapılarak ve gözlemler sonrasında gözlem formları doldurulmuştur. Ayrıca eğitim, el sanatlarıyla ve takı ile ilgili kitap ve makaleler taranarak araştırmayı destekleyecek bilgiler toplanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerler oluşturmuştur. Araştırma evreni kapsamında Halk Eğitim Merkezi Müdürlüklerinden çalışma yapabilmek için izin alınmıştır. Bu evrenden rastgele seçilen 40 kursiyer araştırmanın örneklemine oluşturmaktadır. Araştırmada Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerinde Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerler tarafından yapılan takı çeşitlerini kapsayan örnekler 13 adet gözlem formu ile belgelenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma konusu ile ilgili kavramsal çerçeveyi oluşturan bilgiler, araştırmacı tarafından, konuyla ilgili olarak yazılı kaynaklardan, Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerinden, Bursa İli Mustafakemalpaşa İlçesi Halk Kütüphanesinden, Ankara Milli Kütüphanesinden, Gazi

Üniversitesi Merkez Kütüphanesinden, elektronik ortamdan, Takı Tasarımı programına katılan 40 kursiyerden anket yoluyla elde edilen bilgiler ve incelemeye alınan örneklerin değerlendirildiği gözlem formları ile toplanmıştır.

Araştırmanın amaçlarına paralel olarak elde edilen veriler doğrultusunda Bursa'daki Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programındaki kursiyerlere uygulanmak üzere anket formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Anket 22 adet sorudan oluşmaktadır. Anketler 40 kursiyere uygulanmıştır. Anketlerde kursiyerlerin kişisel bilgileri, kursiyerlerin halk eğitim merkezleri hakkındaki düşünceleri, kursiyerlerin, takı tasarımı kursu programının etkililiği hakkındaki düşünceleri vb. gibi bilgiler analiz edilerek toplanmıştır. Araştırmada takı yapımında kullanılan işlem basamakları ve takı yapımında kullanılan teknikler ile ilgili bilgiler Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerler ile yapılan görüşmeler ve gözlemler sonucunda toplanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamına alınan Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerlere uygulanan anketlerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde, toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra istatistiksel çözümlerlerin yapılması için SPSS (Statistical Package For Social Sciences) 10 paket programından yararlanılmıştır. SPSS 10 paket programından faydalanılarak frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmıştır, her sorunun ortalaması alınarak, bulgular uygun tablolar haline getirilerek yorumlanmıştır.

Araştırma verilerini oluşturan takılar, hazırlanan gözlem formları; ürün sahiplerinden alınan bilgiler, her ürünün üretiminde kullanılan malzeme, renk, desen ve kompozisyon özellikleri gözlenerek edinilen bilgiler, boyutların ölçülmesinden elde edilen değerler ayrı ayrı kaydedilmiştir. Halk eğitim merkezlerinde yapılan takıların fotoğrafları çekilerek, araştırma da örnek olarak kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın genel amacı doğrultusunda aranan cevaplara ilişkin toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Kursiyerlerin Kişisel Niteliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde kursiyerlerin; yaş, cinsiyet, öğrenim durumu ve mesleklerine ilişkin bilgileri yer almaktadır.

Tablo 2. Kursiyerlerin Yaş Aralıklarını Gösteren Dağılım

Yaş Aralığı	<i>f</i>	%
15-25	3	7,5
26-35	7	17,5
36-45	14	35
46 ve üzeri	16	40
Toplam	40	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 7,5'i 15-25 yaş aralığında, % 17,5'i 26-35 yaş aralığında, % 35'i 36-45 yaş aralığında, % 40'ı ise 46 ve üzeri yaştadır.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunu 46 ve üzeri yaşta olanlar oluşturmaktadır. Çoğunluğun yetişkin olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Kursiyerlerin Cinsiyet Durumunu Gösteren Dağılım

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Kadın	40	100
Erkek	-	-
Toplam	40	100

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 100'ünün kadın olduğu görülmektedir.

Tablodan anlaşıldığı gibi araştırmaya katılan kursiyerlerin tamamını kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 4. Kursiyerlerin Öğrenim Durumunu Gösteren Dağılım

Öğrenim Durumu	<i>f</i>	%
Okur-Yazar değil	-	-
Okur-Yazar	-	-
İlköğretim	12	30
Lise	17	42,5
Ön Lisans	8	20
Lisans	3	7,5
Yüksek Lisans	-	-
Toplam	40	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 30'unun ilköğretim mezunu, % 42,5 inin lise mezunu, % 20'sinin ön lisans mezunu, % 7,5'inin ise lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun lise ve ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Kendilerini geliştirme ve eksikliklerini telafi etme çabası içinde oldukları görülmektedir.

Tablo 5. Kursiyerlerin Meslek Durumunu Gösteren Dağılım

Meslek Durumu	<i>f</i>	%
Ev hanımı	25	62,5
Memur	2	5
Öğretmen	6	15
Hukuk Mensubu	-	-
Sağlık Mensubu	1	2,5
Mühendis	-	-
Diğer	6	15
Toplam	40	100

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 62,5' inin ev hanımı, % 5'inin memur, % 15'inin öğretmen, % 2,5'inin sağlık mensubu, % 15'inin diğer meslek grubundan olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunun ev hanımı olduğu görülmektedir.

4.2. Kursiyerlerin Halk Eğitim Merkezleri Hakkındaki Düşünceleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde kursiyerlerin; halk eğitim merkezlerinin insanlara yararı konusundaki düşüncelerine, halk eğitim merkezindeki takı tasarımı kursundan nasıl haberdar olduklarıyla ve halk eğitim merkezindeki takı tasarımı kursunu tercih etme nedenleriyle ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 6. Halk Eğitim Merkezlerinin İnsanlara Yararı ile İlgili Dağılım

Halk Eğitim Merkezlerinin İnsanlara Yararı	<i>f</i>	%
Tüm Yaş Gruplarına Açık Olması	3	7,5
Meslek Edindirme Merkezi Olması	5	12,5
Sosyal Aktivite Aracı Olması	3	7,5
Boş Zamanları Değerlendirme	3	7,5
Hepsi	26	65
Toplam	40	100

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin halk eğitim merkezlerini; % 7,5'i tüm yaş gruplarına açık, % 12,5'i meslek edindirme merkezi, % 7,5'i sosyal aktivite aracı, % 7,5'i boş zamanları değerlendirme, % 65'i ise hepsi olduğunu düşündüğü tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin büyük çoğunluğunun tüm seçenekleri düşündüğü görülmektedir.

Tablo 7. Halk Eğitim Merkezindeki Takı Tasarımı Kursundan Nasıl Haberdar Olduğu ile İlgili Dağılım

HEM' ndeki Takı Tasarımı Kursundan Haberdar Olma Durumu	<i>f</i>	%
Çevreden	20	50
Gazetelerden	-	-
Kitle İletişim Araçlarından (Radyo-Televizyon)	-	-
Bilgisayar (İnternet)	10	25
Afiş ve Reklamlardan	-	-
Halk Eğitimin Tanıtımı ile	10	25
Toplam	40	100

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 50'sinin çevreden, % 25'inin bilgisayardan (internet), % 25'inin halk eğitimin tanıtımı ile takı tasarımı kursundan haberdar olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı tasarımı kursunu çevreden alınan haberlerle haberdar olduğu ancak halk eğitimin tanıtımının ve bilgisayarında (İnternetinde) önemli katkısının olduğu görülmektedir.

4.3. Kursiyerlerin Takı Tasarımı Kursu Hakkındaki Düşünceleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde kursiyerlerin; takı tasarımı kursunu tercih etmeleri, malzemelerin temini, kullanılan malzemelerin renginin seçimi, yapılan ürünün modelini tespit etmeleri, takılarda en çok kullanılan hammaddeler, takılarda kullanılan teknikler ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 8. Halk Eğitim Merkezindeki Takı Tasarımı Kursunu Tercih Etme Nedeni ile İlgili Dağılım

Takı Tasarımı Kursunu Tercih Etme Nedeni	<i>f</i>	%
El Becerimi Geliştirmek İçin	17	42,5
Meslek Edinmek İçin	3	7,5
Boş Zamanlarını Değerlendirmek İçin	19	47,5
Ekonomik Katkı Sağlamak İçin	1	2,5
Toplam	40	100

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 42,5'inin el becerilerini geliştirmek için, % 7,5'inin meslek edinmek için, % 47,5'inin boş zamanlarını değerlendirmek için, % 2,5'inin ekonomik katkı sağlamak amacıyla kursa katıldıkları görülmektedir.

Kursiyerlerin çoğunluğunun boş zamanlarını değerlendirmek için kursa katıldıkları görülmekle birlikte, el becerilerini geliştirmek için de kursa katılan kursiyerlerin çok sayıda olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Takı Yapımında Kullanılan Malzemelerin Temini ile İlgili Dağılım

Malzemelerin Temini	<i>f</i>	%
Yurtdışından Temin Ediyorum	-	-
Yurt İçinde Takı Malzemeleri Satan İşyerlerinden Temin Ediyorum	27	67,5
Kursu Veren Yer Temin Ediyor	1	2,5
Yakın Çevremden Temin Ediyorum	12	30
Toplam	40	100

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin malzemelerin % 67,5'ini yurt içinde takı malzemeleri satan işyerlerinden temin ettiği, % 2,5'ini kursu veren yerin temin ettiği, % 30'unu yakın çevresinden temin ettiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğu malzemelerini yurt içinde takı malzemeleri satan işyerlerinden temin etmekle birlikte, yakın çevrelerinden de temin ettikleri görülmektedir.

Tablo 10. Takı Yapımında Kullanılan Malzemenin Rengini Seçerken Nelere Dikkat Edildiği ile İlgili Dağılım

Kullanılan Malzemenin Renginin Seçimi	<i>f</i>	%
Kıyafete Uygun Olması	9	22,5
Modaya Uygun Olması	-	-
Kullanılan Yere Uygun Olması	-	-
Hazır Modele Uygun Olması	-	-
Tasarıma Uygun Olması	6	15
Hepsi	25	62,5
Toplam	40	100

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin malzemenin rengini seçerken % 22,5' inin kıyafete uygun olmasına, % 15' inin tasarıma uygun olmasına, % 62,5' inin hepsine dikkat ettiği görülmektedir.

Kursiyerlerin çoğunluğunun renk seçimini yaparken bütün kriterlere dikkat ettikleri görülmektedir.

Tablo 11. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Ürünün Model Tespiti ile İlgili Dağılım

Yapılan Ürünün Model Tespiti	<i>f</i>	%
Yapılmış Hazır Modellerden	14	35
Kitap ve Dergilerden	13	32,5
Bilgisayardan	7	17,5
Kendim Tasarlıyorum	5	12,5
Kitle İletişim Araçlarından (Radyo-Tv)	-	-
Diğer	1	2,5
Toplam	40	100

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin yapacakları ürünün model tespitinde; % 35' inin yapılmış hazır modellerden, % 32,5' inin kitap ve dergilerden, % 17,5' inin bilgisayardan, % 12,5' inin kendi tasarımlarından, % 2,5' inin diğerlerinden yararlandıkları görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğu yapacakları ürünlerin modellerini yapılmış hazır modellerden seçerken, kitap ve dergilerden de yararlandıkları görülmektedir.

Tablo 12. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Takılarda En Çok Kullanılan Hammaddeler ile İlgili Dağılım

En Çok Kullanılan Hammaddeler	<i>f</i>	%
Taş	21	52,5
Plastik	8	20
Cam	7	17,5
Seramik	1	2,5
Polyester	-	-
Deri	3	7,5
Tahta	-	-
Metal	-	-
Toplam	40	100

Tablo 12 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin yapılan takılarda en çok kullandığı hammaddelerde % 52,5' inin taş, % 20' sinin plastik, % 17,5' inin cam, % 2,5' inin seramik, % 7,5' inin deri olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı yapımında hammaddesi taş olan malzemeleri tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra ekonomik olması açısından hammaddesi plastik olan malzemeleri de tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 13. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Takılarda Hangi Teknikleri Kullandığı ile İlgili Dağılım

Teknikler	<i>f</i>	%
Tel Kıvrırma Tekniği	22	55
Dizme Tekniği	35	87,5
Tığ Örgüsü Tekniği	27	67,5
Şiş Örgüsü Tekniği	2	5
Tezgahta Örgü	2	5
Düğüm Tekniği	18	45
Çivi Kıvrırma Tekniği	24	60
Misina Örgü Tekniği	33	82,5

n: 40

Tablo 13 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin yapılan takılarda en çok kullandığı tekniklerde % 55' inin tel kıvrırma tekniği, % 87,5' inin dizme tekniği, % 67,5' inin tığ örgüsü tekniği, % 5' inin şiş örgüsü tekniği, % 5' inin tezgahta örgü,

% 45' inin düğüm tekniği, % 60' ının çivi kıvrma tekniği, % 82,5' inin misina örgü tekniği olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin takı yapımında en çok dizme tekniğini, misina örgü tekniğini ve tığ örgüsü tekniğini kullanmalarına rağmen şiş örgüsü tekniğini ve tezgahta örgüyü çok nadir kullandıkları görülmektedir.

4.4. Kursiyerlerin Takıların Üretimi Hakkındaki Düşüncelerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde kursiyerlerin; yapılan takıları değerlendirmeleri, ilgi çekicilikleri, kursta en fazla ürettikleri takılar, yapılan ürünlerle piyasadaki ürünler arasındaki benzerlikleri ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 14. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Takıların Değerlendirilmesi ile İlgili Dağılım

Yapılan Takıların Değerlendirilmesi Durumu	<i>f</i>	%
Hediye Ediyorum	29	72,5
Ekonomik Kazanç Sağlıyorum	8	20
Sergiliyorum	3	7,5
Toplam	40	100

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlerin % 72,5' inin hediye ettikleri, % 20' sinin ekonomik kazanç sağladığı, % 7,5' inin sergilediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takıları hediye etmek için yaptıkları ancak nadir de olsa ekonomik kazanç sağlamak için takı yapanların da olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Takı Tasarımı Kursunda Yapılan Ürünlerin İlgi Çekici Olma Durumu ile İlgili Dağılım

İlgi Çekme Durumu	<i>f</i>	%
Evet	37	92,5
Bazen	3	7,5
Hayır	-	-
Toplam	40	100

Tablo 15 incelendiğinde yapılan ürünlerin % 92,5' inin evet ilgi çekici olduğu, % 7,5' inin bazen ilgi çekici olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak takı tasarımı kursunda yapılan ürünlerin ilgi çekici olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Takı Tasarımı Kursunda En Fazla Üretilen Takıların Sıklık Derecesi ile İlgili Dağılım

Takı Çeşidi	Hiç		Az		Çoğu Zaman		Her Zaman	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Kolye	1	2,5	2	5	23	57,5	14	35
Yüzük	4	10	10	25	13	32,5	13	32,5
Bileklik	3	7,5	9	22,5	15	37,5	13	32,5
Toka	10	25	12	30	8	20	10	25
Alınlık	16	40	11	27,5	6	15	7	17,5
Küpe	1	2,5	3	7,5	26	65	10	25

n: 40

Tablo 16 incelendiğinde % 35 ile kolye her zaman yapılanlar arasında ve % 57,5 ile kolye çoğu zaman yapılanlar arasında ilk sırada yer alırken, hiç yapılmayan takıların başında % 40 ile alınlık, % 25 ile toka yer alırken, az yapılan takıların başında % 30 ile toka, %27,5 ile alınlık ve % 25 ile yüzük olduğu görülmektedir.

Kursta en çok yapılan takıların başında kolye, yüzük ve bilekliğin geldiği görülmektedir.

Tablo 17. Takı Tasarımı Kursundan Yapılan Ürünlerle Piyasadaki Ürünler Arasındaki Benzerlik Durumu ile İlgili Dağılım

Benzerlik Durumu	<i>f</i>	%
Hiç	2	5
Az	9	22,5
Çoğu Zaman	25	62,5
Her Zaman	4	10
Toplam	40	100

Tablo 17 incelendiğinde yapılan ürünlerin piyasadaki ürünlerle % 5' inin hiç, % 22,5' inin az, % 62,5' inin çoğu zaman, % 10' unun her zaman benzer olduğu görülmektedir.

Yapılan ürünlerin piyasadaki ürünlerle çoğu zaman benzerlik göstermesi kursiyerlerin piyasadaki ürünleri model aldıklarını göstermektedir.

4.5. Kursiyerlerin, Takı Tasarımı Kursu Programının Etkililiği Hakkındaki Düşünceleri ile İlgili Bulgular

Bu bölümde kursiyerlerin; takı tasarımı programında amaçlarına ulaşma yeterliliği, içerik/konuların yeterliliği, uygulanan öğretim yöntemlerinin yeterliliği, yararlanılan öğretim araç-gereçlerinin yeterliliği, yararlanılan kaynakların yeterliliği ve uygulanan değerlendirme ölçeklerinin yeterliliği ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 18. Kursiyerlerin Takı Tasarımı Programında Amaçlarına Ulaşma Düzeyi ile İlgili Dağılım

Yeterlilik Düzeyi	<i>f</i>	%
Hiç	-	-
Az	3	7,5
Çoğu Zaman	24	60
Her Zaman	13	32,5
Toplam	40	100

Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılan kursiyerlere, takı tasarımı programında amaçlarına ulaşp ulaşmadıklarına ilişkin yöneltilen sorulara kursiyerlerin % 7,5' inin az, % 60' ının çoğu zaman, % 32,5' inin her zaman cevabını verdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun katıldıkları programın amaçlarına ulaştıkları görülmektedir.

Tablo 19. Takı Tasarımı Programındaki İçerik/Konuların Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım

Yeterlilik Düzeyi	<i>f</i>	%
Hiç	-	-
Az	3	7,5
Çoğu Zaman	30	75
Her Zaman	7	17,5
Toplam	40	100

Tablo 19 incelendiğinde takı tasarımı programında verilen içeriklerin/konuların, kursiyerlerin % 7,5' inin az, % 75' inin çoğu zaman, % 17,5' inin her zaman cevabını verdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin büyük bir çoğunluğunun katıldıkları programda yer alan konuları yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 20. Takı Tasarımı Programında Uygulanan Öğretim Yöntemlerinin Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım

Yeterlilik Düzeyi	<i>f</i>	%
Hiç	-	-
Az	3	7,5
Çoğu Zaman	26	65
Her Zaman	11	27,5
Toplam	40	100

Tablo 20 incelendiğinde öğretim yöntemlerinin yeterliliğini, araştırmaya katılan kursiyerlerin % 7,5' inin az, % 65'inin çoğu zaman, % 27,5' inin her zaman yeterli bulduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı tasarımı programında uygulanan öğretim yöntemlerini yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 21. Takı Tasarımı Programının Yürütülmesinde Yararlanılan Öğretim Araç-Gereçlerinin Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım

Yeterlilik Düzeyi	<i>f</i>	%
Hiç	-	-
Az	4	10
Çoğu Zaman	21	52,5
Her Zaman	15	37,5
Toplam	40	100

Tablo 21 incelendiğinde takı tasarımı programının yürütülmesinde yararlanılan öğretim araç-gereçlerini araştırmaya katılan kursiyerlerin % 10' unun az, % 52,5' inin çoğu zaman, % 37,5' inin her zaman yeterli bulduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun katıldıkları programın yürütülmesinde yararlanılan öğretim araç-gereçlerini yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 22. Takı Tasarımı Kursunda Yararlanılan Kaynakların Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım

Yeterlilik Düzeyi	<i>f</i>	%
Hiç	-	-
Az	7	17,5
Çoğu Zaman	19	47,5
Her Zaman	14	35
Toplam	40	100

Tablo 22 incelendiğinde takı tasarımı kursunda yararlanılan kaynakların araştırmaya katılan kursiyerlerin % 17,5' inin az, % 47,5' inin çoğu zaman, % 35' inin her zaman yeterli bulduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı tasarımı kursunda yararlanılan kaynakları yeterli bulduğu görülmektedir.

Tablo 23. Takı Tasarımı Kursunda Uygulanan Değerlendirme Ölçeklerinin Yeterlilik Düzeyi ile İlgili Dağılım

Yeterlilik Düzeyi	<i>f</i>	%
Hiç	-	-
Az	3	7,5
Çoğu Zaman	27	67,5
Her Zaman	10	25
Toplam	40	100

Tablo 23 incelendiğinde takı tasarımı kursunda uygulanan değerlendirme ölçeklerinin araştırmaya katılan kursiyerlerin % 7,5' inin az, % 67,5' inin çoğu zaman, % 25' inin her zaman yeterli bulduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı tasarımı kursunda uygulanan değerlendirme ölçeklerini yeterli bulduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler incelenmiş ve bu verilerin değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Bursa ili halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı eğitim programını konu alan bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmektedir.

Halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı eğitim programı Bursa İli sınırlarında incelenmiştir. Araştırmanın genel amacı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğüne bağlı bulunan Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının incelenmesi, günümüzdeki yeri, bu programdan yararlanan kursiyerlerin beklentileri ve program hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Türkiye’de yapılan araştırmalara yer verilmiştir ve araştırmalar incelenerek kısa bir özeti çıkarılmıştır.

Suna Yüksel’ in “ Diyarbakır halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı eğitim programının incelenmesi” adlı yüksek lisans tezi, Nergiz Paşu’ nun “ Halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı dersinin incelenmesi” adlı yüksek lisans tezi, Mehtap Kalakenger’ in “ Kahramanmaraş halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı programının incelenmesi ” adlı yüksek lisans tezi incelenmiştir.

İkinci bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer verilmektedir. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programına katılan kursiyerler oluşturmaktadır. Bu evrenden rastgele seçilen 40 kursiyer araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Üçüncü bölümde eğitim, yaygın eğitim, halk eğitim, sanat, el sanatları, tasarım, halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı dersi, takı, takı yapımında kullanılan araç-gereçler, halk eğitim merkezlerinde yapılan takı teknikleri hakkında bilgilere verilmektedir. Dördüncü bölümde ise araştırma sonuçları değerlendirilmiş ve tartışmaları yapılmıştır. Sonuç kısmında anket cevaplarına ve anketteki bireylerin söylediklerine göre Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programı hakkında şu bilgiler elde edilmiştir.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunu 46 ve üzeri yaşta olanlar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan kursiyerlerin tamamını kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun lise ve ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Kendilerini geliştirme ve eksikliklerini telafi etme çabası içinde oldukları görülmüştür.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğu ev hanımıdır. Kursiyerler Halk Eğitim Merkezlerini tüm yaş gruplarına açık olması, meslek edindirme merkezi olması, sosyal aktivite aracı olması, boş zamanı değerlendirme açısından yararlı bulmaktadırlar. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı tasarımı kursunu çevreden alınan haberlerle haberdar olduğu ancak halk eğitimin tanıtımının ve bilgisayarında (İnternetinde) önemli katkısı bulunmaktadır.

Kursiyerlerin çoğunluğunun boş zamanlarını değerlendirmek için kursa katıldıkları görülmekle birlikte, el becerilerini geliştirmek için de kursa katılan kursiyerler çok sayıdadır. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğu malzemelerini yurt içinde takı malzemeleri satan işyerlerinden temin etmekle birlikte, yakın çevrelerinden de temin etmektedirler. Araştırmaya katılan kursiyerler malzemelerin renklerinin seçiminde kıyafete ve tasarıma uygun olması gibi bütün kriterleri göz önüne alarak renk seçimini gerçekleştirmektedirler.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğu yapacakları ürünlerin modellerini yapılmış hazır modellerden seçerken, kitap ve dergilerden de yararlanmaktadırlar. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun takı yapımında hammaddesi taş olan malzemeleri tercih ettikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra ekonomik olması açısından hammaddesi sentetik olan malzemeleri de tercih etmektedirler.

Araştırmaya katılan kursiyerlerin takı yapımında en çok dizme tekniğini, misina örgü tekniğini ve tığ örgüsü tekniğini kullanmalarına rağmen şiş örgüsü tekniğini ve tezgahta örgüyü çok nadir kullanmaktadırlar. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun

takıları hediye etmek için yaptıkları ancak nadir de olsa ekonomik kazanç sağlamak için takı yapanların da olduğu görülmektedir. Takı tasarımı kursunda yapılan ürünlerin ilgi çekici olduğu görülmüştür.

Kursta en çok yapılan takıların başında kolye, yüzük ve bilekliğin gelmektedir. Yapılan ürünlerin piyasadaki ürünlerle çoğu zaman benzerlik göstermesi kursiyerlerin piyasadaki ürünleri model aldıklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan kursiyerlerin çoğunluğunun katıldıkları programın amaçlarına ulaştıkları, programda yer alan konuları yeterli bulduğu, uygulanan öğretim yöntemlerini yeterli bulduğu, öğretim araç-gereçlerini yeterli bulduğu, yararlanılan kaynakları yeterli bulduğu, uygulanan değerlendirme ölçeklerini yeterli bulduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre, ilgililere ve bu konuda yapılacak araştırmalara yön göstermesi amacıyla aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

- 1. Takı yapımında kullanılan malzemeler çeşitlendirilmelidir.**
- 2. Kursiyerlerin seri üretim yapabilmeleri için uygun düzenlemeler yapılmalıdır.**
- 3. Halk eğitim merkezleri bünyesinde yer alan el sanatları kurslarına olan talebin artması için tanıtıcı film ve afişler hazırlanmalıdır.**
- 4. Bursa ili halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı kurs programına, bu bölgeye ait yöresel takılar konulmalı, programın gelişimi sağlanmalıdır.**
- 5. Halk eğitim merkezlerinde eğitim veren usta öğreticilerin yerine Eğitim Fakültelerinden mezun olmuş, öğretmen adaylarının görevlendirilip kursiyerlerin daha modern ve kendi tasarımlarını yapabilme imkanı sağlayacak ortamlar yaratılmalıdır.**



KAYNAKLAR

- Akgül, E. (1998). *Sakarya ili bitkisel örücülük ürünleri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Alkan, C., Doğan, H., & Sezgin, S.İ. (1988). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları kavramlar, gelişmeler, uygulamalar, yönelmeler*. Ankara: Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi.
- Alkaşı, A. (1998). Anadolu takıları. *İlgi Dergisi*. (92-95), 27-28.
- Alpaslan, S. A. (2003). *Tasarım mesleki resim*. İstanbul: Ya-Pa.
- Anonim. (1992). *Çıracılık ve yaygın eğitimde gelişmeler*. Ankara: MEB.
- Arlı, M. (1984). *El sanatlarının gerileme kaybolma ve üretim biçimlerini değişme nedenleri ile geliştirme ve yaşatılmasına ilişkin nedenler*. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu' nda sunulmuş bildiri, İzmir.
- Arlı, M. (1986). Tarihten günümüze el sanatları. *Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Dergisi*. (10), 21.
- Aslanapa, O. (1973). *Türk sanatı I*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Ayda, D. (2001). *Seramik tasarımı*. İstanbul: Ya-pa.
- Atay, A. (1987). *Örücülük*. İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.
- Barışta, H. Ö.(2002, 4-8 Ekim). *Osmanlı imparatorluğu dönemi türk mezar taşlarından bazı takı tasvirleri*. XIII. Türk Tarih Kongresi' nde sunulmuş bildiri, Ankara.
- Başlangıç, S. (1981). *El sanatlarının dünü-bugünü takı tasvirleri*. I. Ulusal El Sanatları Sempozyumu' nda sunulmuş bildiri.
- Bayazıt, N. (1994). *Endüstri ürünlerinde ve mimarlıkta tasarlama metotlarına giriş*. İstanbul: Literatür.
- Bingöl, F.R.I. (1999). *Anadolu medeniyetleri müzesi antik takılar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü.

- Bulat, S. (2000). *Erzurum yöresinde oltu taşı ile üretilen kolyeler üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Celep, C.(1995). *Halk eğitimi kavramlar, ilkeler, yöntemler, teknikler*. Ankara: Şafak.
- Deliduman Gence, C., & İstifoğlu Orhon, B. (2006). *Temel sanat eğitimi*. Ankara: Gerhun.
- Demirbağ, İ. (1996). *Türk geleneksel giyiminde takı ve aksesuarlar*. Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Demirel, Ö., & Kaya, Z. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Ankara: Pegem A.
- Demirel, Ö., & Kaya, Z.(2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem A.
- Demirtaş, P. (1996). *Takı kültürü ve tasarımı üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı. (1968). *İkinci beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1971). *Yaygın eğitim: özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *Altıncı beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: DPT.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1996). *Yedinci beş yıllık kalkınma planı*. Ankara: DPT.
- Doğanöz, G. (1992). *Geleneksel el sanatları piyasa etüdü*. Kamu ve Özel Kuruluşlarda Ortaöğretimde Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu' nda sunulmuş bildiri, İzmir.
- Eczacıbaşı, N. Vakfı (1997). *Eczacıbaşı sanat ansiklopedisi*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- Er, T.(1997). *Eğitim bilime giriş*. Ankara: Gazi.
- Erdoğan, A. (1987, 12-13 Kasım). *Yaygın eğitim ve sorunları*. Türk Eğitim Derneği Eğitim Toplantısı' da sunulmuş bildiri, Ankara.
- Erginsoy, Ü. (1978). *İslam maden sanatının gelişmesi (Başlangıcından anadolu selçuklularının sonuna kadar)*. İstanbul: Kültür Bakanlığı.
- Erkaplan, E.(2000). *Eskişehir il merkezinde lületaşından üretilen takı örnekleri ve yeni tasarımlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan.
- Ethem, M. Y. (1990). *A'dan Z'ye kıymetli ve yarı kıymetli taşlar*. Ankara: Maden Mühendisleri.
- Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (2012). *Tez yazım kılavuzu*. Ankara.
- Glassie, H. (1993). *Günümüzde geleneksel türk sanatı*. İstanbul: Pan.
- Gökçesu, Z.(2002). *Deri teknikleri*. İstanbul: Ya-Pa.
- Güler, M., & Özdemir, M.. (2003). Mesleki ve teknik eğitimin tarihi gelişimi. *Mesleki Eğitim Dergisi*. 21(7).
- Güzel, P. (2010). *Van ilindeki savatlı gümüş takılar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İmer, Z.(1997). *El sanatlarımızın geleceği ve japonya örneği*. Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu’ nda sunulmuş bildiri, Ankara.
- Karlıkl, Ş. (2004). *Yaşayan anadolu takıları*. İstanbul: Atasay Kuyumculuk A.Ş. Şahinkaya.
- Kayhan, Ü., & Eroğlu, G. (2007). *Bir eğitim ortamı olarak okul (yapı, işleyiş ve ilişkiler)*. Ankara.
- Kılıç, E. (1981). *Halk eğitimde kuram ve uygulama*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Kırtunç, E. (1990). Anadolu kuyumculuğu ürünlerinden kemer ve tepelikler. *Kültür ve Sanat Dergisi*. (8), 77-78.
- Kırzioğlu, N.G. (1989). Anadolu türkmen kadınlarında baş süslemeleri. *Kültür ve Sanat Dergisi*. (3), 21.
- Koçel, T. (1989). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Korkusuz, S. (1992). *Nakış*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Kuşoğlu, M. Z. (1994). *Türk kuyumculuk terimleri sözlüğü*. İstanbul: Ötüken.
- Mandıracı, S. (1996). *Anadolu medeniyetleri müzesinde bulunan roma dönemi takıları ve özgün tasarımlar*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- MEB (1949). *Dördüncü milli eğitim şurası*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (1957). *Altıncı milli eğitim şurası*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (1962). *Yedinci milli eğitim şurası*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB(1963). *Halk eğitimi merkezleri yönetmeliği*. Ankara: Milli Eğitim Genel. Müdürlüğü.
- MEB (1974). *Dokuzuncu milli eğitim şurası*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (1981). *Onuncu milli eğitim şurası*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (1990). *XIII. Milli eğitim şurası yaygın eğitim raporları görüşmeler kararlar*. Ankara.
- MEB (1993). *Ondördüncü milli eğitim şurası hazırlık dokümanı* Ankara: Milli Eğitim Genel Müdürlüğü.
- MEB (2005). *Takı tasarımı modül programı*. Ankara: Milli Eğitim Genel Müdürlüğü.
- MEB (2010). *Yaygın eğitim kurumları yönetmeliği*. Ankara: Milli Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Muallaoğlu, R., & Nasırlı, C.(1983). *Dağ ve orman köylerinde el sanatları*. III. Ulusal El Sanatları Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, İzmir.
- Onuk,T., Akpınarlı, F., Ortaç, S., & Alp, Ö.(1998). *Tarsus el sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Önder, M. (1998). *Antika ve eski eserler kılavuzu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür.
- Özbaşı, T. (1989). *Ankara il merkezinde yaşayan kadınlarda bulunan geleneksel gümüş takılar üzerinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özbaşı, T. (1993). Baş süslemelerinde kullanılan anadolu kadın takıları. *Kültür ve Sanat Dergisi*. (3), 9, 20-23.
- Özbaşı, T. (2002). *Geleneksel türk takıları*. Ankara: Yeni Türkiye.
- Özbel, K. (1976). *El sanatları-1*. Ankara.
- Özdemir, M., & Yetim, F. (1997). *Günümüz ekonomisinde geleneksel el sanatlarının yeri ve önemi*. Türkiye'de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara.
- Özder, L (1999). *İç anadolu bölgesi geleneksel kadın başlıkları*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

- Öztürk, İ. (1984). *Değerlendirmesi ve kültürel bakımdan tekstil el sanatları*. II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu' nda sunulmuş bildiri, İzmir.
- Öztürk, İ. (1998). *Geleneksel türk el sanatlarına giriş*. İzmir: Dokuz Eylül.
- Öztürk, İ. (2003). *Geleneksel türk el sanatlarına giriş*. İzmir: Dokuz Eylül.
- Öztürk, S. (1997). Dünden bugüne türk el sanatları. *Kültür ve Sanat Dergisi*. (36), 66.
- Paşu, N. (2007) *Halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı dersinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pekşen, M. (2007). *Gazi üniversitesi mesleki eğitim fakültesi dekoratif sanatlar anabilim dalında uygulanan takı tasarımı eğitim programının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sokullu, Ö. (2003). *Antik dönem ege kültüründe takı sanatı*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Tansuğ, S. (1991). Altınlı başlıkların dili. *Kültür ve Sanat Dergisi*. (12), 71
- Taşpınar, M. (2006). *Eğitim bilimine giriş (Öğretmenlik mesleği)*. Nobel.
- Tunalı, İ. (2002). *Tasarım felsefesine giriş*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- Türe, A., & Savaşçın, M. Y. (2002). *Anadolu antik takıları*. İstanbul: Goldaş Kültür.
- Türe, A. (2004). *Arkeoloji, antropoloji ve folklor açısından takılar ve süs taşlarında sembollerin dili*. İstanbul: Goldaş Kültür.
- Türe, A.(2005). *Dünya kuyumculuk tarihi 1-takının öyküsü*. İstanbul: Goldaş Kültür.
- Türkoğlu, A. (1997). *99 soruda eğitim bilimine giriş*. Ankara: Memleket.
- Yanar, H. (2011). *Afyon ili halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı dersinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (2010). *Eğitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım*. Ankara: Nobel.
- Yıldırım, M.(1996). *Yaygın eğitim ve halk eğitimi merkezlerindeki uygulamalar*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Yüksel, S. (2011). *Diyarbakır halk eğitim merkezlerindeki takı tasarımı eğitim programının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.



EKLER



Ek-1.Anket Formu

Ek-2. Bilgi Formları

Ek-3. Araştırma İzni



**BURSA HALK EĞİTİM MERKEZLERİNDEKİ TAKI TASARIMI EĞİTİM
PROGRAMININ İNCELENMESİ**

Değerli Kursiyer;

Bu anket; Bursa Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı kursu eğitim programının incelenmesinde kursiyer görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Anket kişisel bilgileriniz ve Takı Tasarımı kursuna ilişkin görüşlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır. Ankete vereceğiniz objektif ve doğru cevaplar araştırmamıza büyük katkı sağlayacaktır. Bilgiler sadece araştırma için kullanılacaktır.

Katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Merve ARSLANOĞLU

1. Yaşınız?

- a) 15-25
- b) 26-35
- c) 36-45
- d) 46 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz?

- a) Kadın
- b) Erkek

3. Öğrenim Durumunuz?

- a) Okur-Yazar değil
- b) Okur-Yazar
- c) İlköğretim
- d) Lise
- e) Ön lisans
- f) Lisans
- g) Yüksek Lisans

4. Mesleğiniz?

- a) Ev hanımı
- b) Memur
- c) Öğretmen
- d) Hukuk Mensubu
- e) Sağlık Mensubu
- f) Mühendis
- g) Diğer

5. Halk Eğitim Merkezlerinin insanlara yararı nedir?

- a) Tüm yaş gruplarına açık olması
- b) Meslek edindirme merkezi olması
- c) Sosyal aktivite aracı olması
- d) Boş zamanları değerlendirme
- e) Hepsi

6. Halk Eğitim Merkezindeki Takı Tasarımı kursundan nasıl haberdar oldunuz?

- a) Çevreden
- b) Gazetelerden
- c) Kitle iletişim araçlarından (Radyo- Televizyon)
- d) Bilgisayar(İnternet)
- e) Afiş ve reklamlardan
- f) Halk Eğitimin tanıtımı ile

7. Halk Eğitim Merkezindeki Takı Tasarımı kursunu tercih etme nedeniniz?

- a) El becerimi geliştirmek için
- b) Meslek edinmek için
- c) Boş zamanlarımı değerlendirmek için
- d) Ekonomik katkı sağlamak için

8. Takı yapımında kullandığınız malzemeleri nereden temin ediyorsunuz?

- a) Yurtdışından temin ediyorum
- b) Yurt içinde takı malzemeleri satan işyerlerinden temin ediyorum
- c) Kursu veren yer temin ediyor
- d) Yakın çevremden temin ediyorum

9. Takı yapımında kullandığınız malzemenin rengini seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?

- a) Kıyafete uygun olması
- b) Modaya uygun olması
- c) Kullanılan yere uygun olması
- d) Hazır modele uygun olması
- e) Tasarıma uygun olması
- f. Hepsi

10. Yapacağınız ürünün modelini nasıl tespit ediyorsunuz?

- a) Yapılmış hazır modellerden
- b) Kitap ve dergilerden
- c) Bilgisayardan
- d) Kendim tasarlıyorum
- e) Kitle iletişim araçlarından (Radyo-Tv)
- f) Diğer

11. Takı Tasarımı kursunda yatığınız takılarda en çok hangi hammaddeleri kullanıyorsunuz?

- a) Taş
- b) Plastik
- c) Cam
- d) Seramik
- e) Polyester
- f) Deri
- g) Tahta
- h) Metal

12. Takı Tasarımı kursunda yapılan takılarda hangi teknikleri kullanıyorsunuz?
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- a) Tel kıvrırma tekniği
- b) Dizme tekniği
- c) Tığ örgüsü tekniği
- d) Şiş örgüsü tekniği
- e) Tezgahta örgü
- f) Düğüm tekniği
- g) Çivi kıvrırma tekniği
- h) Misina örgü tekniği

13. Takı tasarımı kursunda yaptığınız takıları nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a) Hediye ediyorum
- b) Ekonomik kazanç sağlıyorum
- c) Sergiliyorum

14. Takı Tasarımı kursunda yapılan ürünler ilgi çekiyor mu?

- a) Evet
- b) Bazen
- c) Hayır

15. Takı Tasarımı kursunda en fazla üretilen takıların sıklık derecesi nedir?

	Hiç	Az	Çoğu	Her
				Zaman Zaman
a) Kolye	()	()	()	()
b) Yüzük	()	()	()	()
c) Bileklik	()	()	()	()
d) Toka	()	()	()	()
e) Alınlık	()	()	()	()
f) Küpe	()	()	()	()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

16. Takı Tasarımı kursunda yapılan ürünlerle

piyasadaki ürünler arasında benzerlik var mıdır?..... () () () ()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

17. Takı Tasarımı programı amaçlarınıza ulaşmada

yeterli midir?..... () () () ()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

18. Takı Tasarımı Programındaki içerik/konular

yeterli midir?..... () () () ()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

19. Takı Tasarımı Programında uygulanan öğretim

yöntemleri yeterli midir?..... () () () ()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

20. Takı Tasarımı Programının yürütülmesinde

yararlanılan öğretim araç-gereçleri yeterli midir?... () () () ()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

21. Takı Tasarımı kursunda yararlanılan kaynaklar

yeterli midir? () () () ()

Hiç Az Çoğu Her
Zaman Zaman

22. Takı Tasarımı kursunda uygulanan değerlendirme

ölçekleri yeterli midir? () () () ()

Ek-2. Bilgi Formları

BİLGİ FORMU



Şekil 41. Bileklik

Örnek No: 1

Şekil No: 41

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Bileklik

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 1,5 cm

Boy: 14 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: : Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Beyaz, mavi.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: . Misina 45 cm uzunluğuunda kesilmiştir. Misinaya iki tane iğne geğirilmiştir. İğneler ipin sağ ve sol ucuna getirilmiştir. Ortaya mavi kristal geğirilmiştir. Kristalin sağ ve sol tarafına 7 tane beyaz boncuk geğirilmiş ve bir tane beyaz boncukla ęaprazlanmıřtır. Aynı işlem 27 defa tekrarlanmıştır. Bağlantı halkaları takılarak bileklik bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 42. Bileklik

Örnek No: 2

Şekil No: 42

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Bileklik

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 1,5 cm

Boy: 14 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Beyaz, mavi.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Misina 55 cm uzunluğuunda kesilmiştir. Misinaya iki tane iğne geğirilmiştir. İğneler ipin sağ ve sol ucuna getirilmiştir. Ortaya mavi boru boncuk geğirilmiştir. Mavi boru boncuğuun sağ ve sol tarafına 1 tane beyaz boncuk geğirilmiş ve bir tane mavi boru boncukla ęaprazlanmıřtır. Aynı işlem istenilen uzunluğua gelinceye kadar tekrarlanmıştır. Bağlantı halkaları takılarak bileklik bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 43. Kolye

Örnek No: 3

Şekil No: 43

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Kolye

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 5 cm

Boy: 30 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Dizme ve misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Siyah.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: . Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya 100 tane siyah boncuk geçirilmiştir. Sondan geriye doğru altıncı ve yedinci boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Misinaya üç boncuk geçirilmiştir. İki boncuk atlanmıştır ve iki boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Boncuk sırası bitirilene kadar aynı işleme devam edilmiştir. Üst sırada misinaya beş boncuk geçirilmiştir. Alt sıradaki boncukların ortasındakinden misina geçirilmiştir. Aynı işleme beş sıra olana kadar devam edilmiştir. Bağlantı halkaları takılarak kolye bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 44. Kolye

Örnek No: 4

Şekil No: 44

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Kolye

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 1cm

Boy: 30 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Dizme tekniği.

Kullanılan Renkler: Siyah, pembe.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya kırk bir tane siyah kristal boncuk geçirilmiştir. Bir tane pembe bir tane siyah kristal boncuk geçirilmiştir Aynı işlem on sekiz pembe kristal boncuk olana kadar tekrarlanmıştır. Tekrar kırk bir tane siyah kristal boncuk geçirilmiştir. Bağlantı halkaları takılarak kolye bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 45. Kolye

Örnek No: 5

Şekil No: 45

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Kolye

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 1,5 cm

Boy: 30 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Beyaz, mavi.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: . Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya 25 tane mavi boncuk geçirilmiştir. İlk bocuğun içinden geçilerek misina sabitlenmiştir. Misinaya bir tane beyaz boncuk geçirilmiştir. Sondan geriye doğru beşinci mavi boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Beş tane mavi boncuk atlanmıştır ve beşinci mavi boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Aynı işleme dört tane beyaz boncuk olana kadar devam edilmiştir. st sırada misinaya beş tane beyaz boncuk geçirilmiştir. Sondan geriye doğru beşinci mavi boncuğun içinden misina geçirilmiştir Beyaz boncuk atlanmıştır ve beşinci mavi boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Aynı işleme beş tane mavi boncuk grubu olana kadar devam edilmiştir. Aynı işleme istenilen uzunluk olana kadar devam edilmiştir. Bağlantı halkaları takılarak kolye bitirilmiştir.

BİLGİ FORMU



Şekil 46. Kolye

Örnek No: 6

Şekil No: 46

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Kolye

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 1,5 cm

Boy: 30 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Beyaz, mavi.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Desen şeması belirlenmiştir. Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya 1 tane beyaz kristal boncuk geçirilmiştir. Misina ilk boncuktan geçirilerek çıkartılmıştır. İkinci sırayı yapmak için misinaya iki tane mavi boncuk geçirilmiştir. Misina boncuğun içerisinden geçirilip misina yukarıya çıkarılmıştır. İkinci sırayı yapmak için misinaya bir tane mavi boncuk, bir tane beyaz kristal boncuk geçirilmiştir. Misina boncukların sağından misinanın altından sol tarafa geçirilmiştir. Misina boncuğun içerisinden geçirilip misina yukarıya çıkarılmıştır. Misinaya bir tane mavi boncuk geçirilmiştir. Misina boncuğun içerisinden geçirilip misina yukarıya çıkarılmıştır. Üçüncü sırada aynı işlem dört tane mavi boncukla yapılmıştır. Aynı işleme desen şemasına bakılarak devam edilmiştir. Bağlantı halkaları takılarak bileklik bitirilmiştir.

BİLGİ FORMU



Şekil 47. Bileklik ve yüzük

Örnek No: 7

Şekil No: 47

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Bileklik ve yüzük

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 3 cm

Boy: 25 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Kahverengi, sarı, yeşil, bordo.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Desen şeması belirlenmiştir. Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya 11 tane kahverengi boncuk geçirilmiştir. Son boncuktan misina geçirilip misina yukarıya çıkarılmıştır. Misinaya 1 tane kahverengi boncuk geçirilmiştir. Misina alt sıradaki boncuğun sağından ipliğin altından sol tarafa geçirilmiştir. Misina çekilerek boncuk yerleştirilmiştir. Misina boncuğun içerisinden geçirilerek yukarı çıkartılmıştır. Aynı işleme desen şemasına bakılarak devam edilmiştir. Bağlantı halkaları takılarak bileklik bitirilmiştir. Yüzüğün örülmesinde de aynı işlem basamakları uygulanmıştır. Bağlantı halkaları takılarak yüzük bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 48. Kolye

Örnek No: 8

Şekil No: 48

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Kolye

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 3 cm

Boy: 40 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Kahverengi, krem.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya iki tane iğne geçirilmiştir. İğneler ipin sağ ve sol ucuna getirilmiştir. Ortaya krem boru boncuk geçirilmiştir. Krem boru boncuğun sağ ve sol tarafına 1 tane beyaz kahverengi boncuk geirilmiş ve bir tane krem boru boncukla aprazlanmıştır. Aynı işlem istenilen uzunluğa gelinceye kadar tekrarlanmıştır. İki tane şerit hazırlanmıştır. Başlangıç ve bitiş noktalarına kapama takılmıştır. Kahverengi boncuklar kullanılarak iek hazırlanmıştır. Püskülü için on cm' den on beş tane misina kesilmiştir ve bir tane kahverengi boncuk, bir tane krem boru boncuk sırası ile misinalara geçirilmiştir. On beş tane misina çiçeğe sabitlenmiştir. iekte boru boncuktan hazırlanan şeritler ile birleştirilmiştir. On tane misina yirmi beş cm uzunluğuunda kesilmiştir. Misinalardan altı tanesine yirmi cm olana kadar kahverengi boncuk, dört tanesine krem boru boncuk geçirilmiştir. üç tane kahverengiden bir grup, iki tane kremden bir grup olacak şekilde gruplara birleştirilmiştir. Hazırlanan gruplar boru boncuktan hazırlanan şeritler ile birleştirilmiştir. Bağlantı halkaları takılarak kolye bitirilmiştir.

BİLGİ FORMU



Şekil 49. Kolye

Örnek No: 9

Şekil No: 49

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Kolye

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 2 cm

Boy: 45 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, kurdele, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, tıg, bağlantı halkaları, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Dizme tekniği, Örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Turuncu mavi, bakır.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: İki tane misina 60 cm uzunluğunda kesilmiştir. Misinalardan birinine 50 cm olana kadar turuncu boncuk, diğetine mavi boncuk geçirilmiştir. Tığ yardımı ile 50 cm zincir örgüsü yapılmıştır. 60 cm turuncu kurdele kesilmiştir. Zincir işi, mavi ve turuncu boncukların geçirildiğı misinalar ve turuncu kurdele kapama yardımı ile birleştirilmiştir. Zincir işi bir grup, mavi ve turuncu boncuklar bir grup ve turuncu kurdele bir grup olacak şekilde gruplara ayrılmıştır. Saç örgüsü örölmüştür. Bağlantı halkaları takılarak kolye bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 50. Yüzük

Örnek No: 10

Şekil No: 50

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Yüzük

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 2 cm

Boy: 3 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Boncuk, çivi, yüzük aparatı

Yardımcı Malzemeler: Yan keski, yuvarlatıcı.

Kullanılan Teknik: Çivi kıvrırma tekniği.

Kullanılan Renkler: Krem.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: 11 tane çiviye, krem rengi boncuklardan birer tane geçirilmiştir. Çivinin fazla kısımları kesilmiştir. Hazırlanan çiviler yüzük aparatına sabitlenmiştir ve yüzük bitirilmiştir.



BİLGİ FORMU



Şekil 51. Yüzük

Örnek No: 11

Şekil No: 51

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Yüzük

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 2 cm

Boy: 3 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Siyah, gri.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. 1 tane gri boncuk geçirilmiştir. Gri boncuğun sağ ve sol tarafına 3 tane siyah boncuk geçirilmiştir ve bir tane gri boncukla aprazlanmıştır. Aynı işlem on üç tane gri boncuk olana kadar tekrarlanmıştır. Misinanın bir ucuna 3 tane siyah boncuk geçirilmiştir. İlk geçirilen gri boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Misinanın diğer ucu da aynı şekilde gri boncuğun içinden misina geçirilmiştir. Misinanın ikisi birden büyük gri boncuğun içinden geçirilmiştir. rmenin karşı köşesindeki iki tane siyah boncuğun içinden geçirilmiştir ve aprazlanmıştır. Her iki misinaya da beş tane siyah boncuk geçirilmiştir. Parmak ölçüsüne kadar aynı işleme devam edilmiştir. Başlangıç noktasına gelinerek düğüm atılmıştır ve yüzük tamamlanmıştır.

BİLGİ FORMU



Şekil 52. Yüzük

Örnek No: 12

Şekil No: 52

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Yüzük

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 2 cm

Boy: 2 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Misina, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: İğne, makas, çakmak.

Kullanılan Teknik: Misina örgü tekniği.

Kullanılan Renkler: Krem, pembe.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: Misina istenilen uzunlukta kesilmiştir. Misinaya bir tane pembe kristal boncuk bir tane krem boncuk beş tane pembe kristal boncuk olana kadar geçirilmiştir ve aprazlanmıştır. Her iki misinaya da bir pembe tane kum boncuk geçirilmiştir. Parmak ölçüsüne kadar aynı işleme devam edilmiştir. Başlangıç noktasına gelinerek düğüm atılmıştır ve yüzük tamamlanmıştır.



BİLGİ FORMU



Şekil 53. Yüzük

Örnek No: 13

Şekil No: 53

İnceleme Tarihi: 28 Mayıs 2013

Ürünün Türü: Yüzük

Kaynak: Bursa Yıldırım Halk Eğitim Merkezi

Boyutları:

En: 2 cm

Boy: 2,5 cm

Kullanılan Malzeme:

Takı Malzemeleri: Tel, çeşitli büyüklük ve formda boncuklar.

Yardımcı Malzemeler: Yuvarlatıcı, yan keski.

Kullanılan Teknik: Tel kıvrıma tekniği.

Kullanılan Renkler: Krem, sarı.

Desen Özelliği: -

Kompozisyon: On cm uzunluğunda üç tane tel kesilmiştir. Teller bir araya getirilmiştir bükülmüştür. Parmak ölçüsüne göre halka hazırlanmıştır. Kalan tellere bir tane krem inci geçirilmiştir ve yuvarlatıcı ile telin uç kısımları yuvarlanarak yüzük bitirilmiştir.



T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

22 Ocak 2013

Sayı : 86896125-605 / 2612
Konu : Merve ARSLANOĞLU
Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : M.E.B. Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 07/03/2012 tarihli ve 2012/13 sayılı Genelgesi

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Merve ARSLANOĞLU'nun, "Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının İncelenmesi" konulu tez çalışmasına veri toplamak amacıyla çalışmasını ilimiz ekli listede adı geçen Halk Eğitim Merkezlerindeki kursiyerlere uygulamak istediği Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 15 Ocak 2013 tarihli ve 302.08/328 sayılı yazısı ile bildirilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı her tür ve derecedeki okul ve kurumlarda üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve araştırmacıların yapacakları araştırma faaliyetleri kapsamında verilerin toplanması ile ilgili izin talepleri ile ilgili uygulama esasları ilgi genelgede belirtildiğinden, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı, Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Merve ARSLANOĞLU'nun, "Bursa İli Halk Eğitim Merkezlerindeki Takı Tasarımı Eğitim Programının İncelenmesi" konulu tez çalışması ile ilgili veri toplama araçlarının, ilimizde oluşturulan "Araştırma Değerlendirme Komisyonu" tarafından incelenerek değerlendirilmesi sonucunda, araştırma ile ilgili anketlerin okullardaki eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, mühürlü ve imzalı anketlerin aslı halk eğitim merkezlerince görülerek, gönüllülük esası ile halk eğitim müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda ilimiz Yıldırım, Nilüfer, Osmangazi, Karacabey, Mustafakemalpaşa, Gemlik ilçeleri halk eğitim merkezlerindeki kursiyerlere ilgi Genelge çerçevesinde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini olurlarınıza arz ederim.

OLUR
.../01/2013
Eyüp Sabri KARTAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

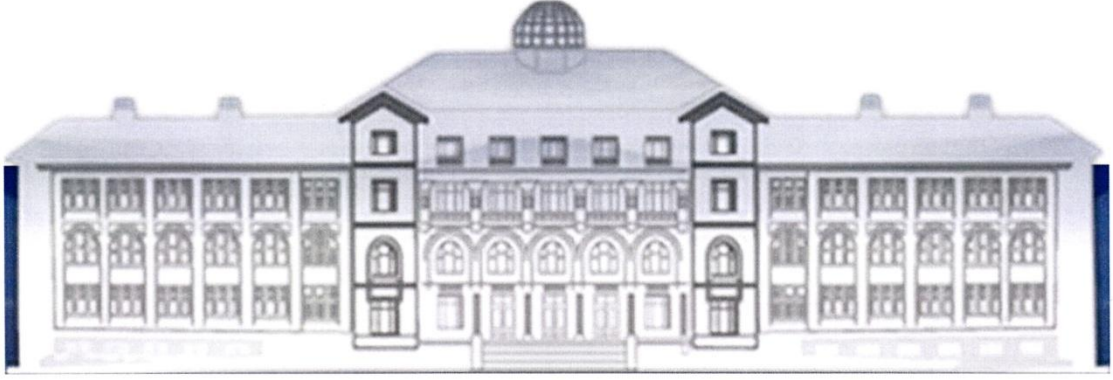
Atilla GÜLSAR
Milli Eğitim Müdürü

EK:
Liste (1 Sayfa)



Adres: Yeni Hükümet Konağı A-Blok
Osmangazi / 16050 BURSA
Tel: (0 224)25670 00/170 Faks: (0 224)256 66 80
Web: www.bursameb.gov.tr / www.arge16.com
Şube Müdürü: Halis KORKMAZ





GAZİ GELECEKTİR..